

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Lauri Koivukoski

Maatalousyrittäjien rahoitustarpeet ja investointihalukkuus

Opinnäytetyö

Kevät 2022

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Tekijä: Lauri Koivukoski

Työn nimi: Maatalousyrittäjien rahoitustarpeet ja investointihalukkuus

Ohjaaja: Viljo Arohonka

Vuosi: 2022

Sivumäärä: 77

Liitteiden lukumäärä: 1

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää maatalousyrittäjien yleisimmät rahoitustarpeet ja halukkuus tehdä lisäinvestointeja. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä toimeksiantajapankin kanssa. Tutkimuksessa selvitettiin, mihin maatalousyrittäjät aikovat lähitulevaisuudessa investoida, mitä rahoitustapoja maatalousyrittäjät käyttävät investointien rahoittamiseen sekä millainen maatilojen maksuvalmius on. Maatalouden investoinnit vaativat paljon pääomaa, ja suomalaisilla pankeilla on perinteisesti ollut merkittävä rooli suomalaisten maatilojen rahoittamisessa. Maatalouden rakennemuutoksen vuoksi maatilojen lukumäärä vähenee ja keskimääräiset tilakoot kasvavat. Toimintaansa laajentavilla tiloilla on tehtävä lisäinvestointeja, minkä vuoksi pankit tulevat olemaan myös jatkossa merkittävässä roolissa maatarahoituksen myöntäjänä.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu pankin roolista osana rahoitusmarkkinoita, maatalouden nykytilasta sekä maatarahoituksesta. Ensiksi teoriaosuudessa selvitetään pankin tehtävät rahoituksen välittäjänä osana rahoitusmarkkinoita. Seuraavaksi luodaan katsaus maatalouden nykytilaan ja maatalouden rakennemuutokseen johtaneisiin syihin. Viimeisessä teoriaosuudessa käsitellään maatarahoitusta maataloilla tehtävien investointien sekä rahoitukseen vaikuttavien tekijöiden kautta.

Opinnäytetyön empiirinen tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena Webropolin kautta luodulla internetkyselyllä. Kaikkiaan kyselyyn vastasi 89 maatalousyrittäjää. Kyselyn kohderyhmänä oli suomalaiset maatalousyrittäjät, joten vastauksia kyselyyn tuli yli pankkirajojen. Kysely julkaistiin Facebookissa kahdessa maatalousaiheisessa ryhmässä, jotta mahdollisimman suuri vastausmäärä voitiin saavuttaa. Kysely oli avoinna vastauksille 6.4.–12.4.2022.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että maatalousyrittäjät ovat halukkaita tekemään investointeja alan epävarmuuksista huolimatta myös tulevaisuudessa. Maatilan investoinnit rahoitetaan maatilan omien tulojen lisäksi pääasiassa pankkilainalla. Suuri osa vastaajista kertoi, että maatalouden heikko kannattavuus ja hintojen nousu tuovat epävarmuutta toiminnan jatkamiseen. Näiden tekijöiden summana useat tilat kärsivät tällä hetkellä maksuvalmiusongelmista. Kannattavuuden arvioiminen tulee nousemaan tulevaisuudessa entistäkin tärkeämmäksi maatilan investointien rahoituksen arvioinnissa.

Asiasanat: maatalousyrittäjä, maatila, investointi, rahoitus, investointituki

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Business Management

Author: Lauri Koivukoski

Title of thesis: Agricultural entrepreneurs' financing needs and willingness to invest

Supervisor: Viljo Arohonka

Year: 2022

Number of pages: 77

Number of appendices: 1

The aim of the thesis was to find out the most common financing needs of agricultural entrepreneurs and their willingness to make additional investments. The study was conducted in cooperation with the commissioner bank. The study examined what farmers plan to invest, what financing methods farmers use to finance investments, and the level of liquidity of farms. Agricultural investments require a lot of capital, and the Finnish banks have traditionally played a significant role in financing Finnish farms. Due to the restructuring of agriculture, the number of farms is decreasing, while average farm sizes are increasing. Additional investments will have to be made by the farms expanding their operations, which is why banks will continue to play a significant role in farm financing.

The theoretical framework of the thesis consists of the role of the bank as part of the financial markets, the current state of agriculture, and farm financing. First, the theoretical part explains the bank's role as a financial intermediary as part of the financial markets. The following part is an overview of the current state of agriculture and the reasons for the restructuring of agriculture. The last theoretical part deals with farm financing through investments by farms and the factors influencing farm financing.

The empirical study of the thesis was carried out as quantitative research with an internet survey created through Webropol. A total of 89 farmers responded to the survey. The target group of the survey was Finnish agricultural entrepreneurs, who were clients of different banks. The survey was published on Facebook in two agricultural-themed groups to get as many responses as possible. The survey was open for responses from April 6 to 12, 2022.

The results of the study showed that farmers are willing to invest in the future despite the uncertainties in the farm sector. In addition to the farm's own income, the farm's investments are mainly financed by a bank loan. A large proportion of the respondents said that the low profitability of agriculture and rising prices are creating uncertainty for the continuation of operations. As a sum of these factors, several farms are currently suffering from liquidity problems. Assessing profitability will become even more important in the future when assessing the financing of a farm investment.

Keywords: farmer, farm, investment, financing, investment aid

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	8
1.1 Tutkimuksen taustaa	8
1.2 Aiempia tutkimuksia	8
1.3 Opinnäytetyön tavoitteet ja rakenne	10
2 PANKKI OSANA RAHOITUSMARKKINOITA	11
2.1 Rahoitusmarkkinat.....	11
2.1.1 Rahamarkkinat.....	12
2.1.2 Pääomamarkkinat	13
2.1.3 Rahoituksen välittäjät.....	15
2.2 Pankkitoiminta	17
2.2.1 Pankin perustehtävät	18
2.2.2 Pankki luoton myöntäjänä.....	19
3 MAATALOUDEN NYKYTILA	24
3.1 Maatalouden kehitysvaiheet.....	24
3.2 Maatilojen määrän kehitys ja nykytila	27
3.3 Maatalouden eri yhtiömuodot	31
3.3.1 Yksityinen maataloudenharjoittaja ja maatalousyhtymä.....	32
3.3.2 Yhtiötetty maatila.....	34
4 MAATILARAHOITUS.....	36
4.1 Maatilojen investoinnit	36
4.2 Maatalouden investointituki	39
4.3 Maatalouden rahoitustarpeet.....	41
4.3.1 Sukupolvenvaihdos ja maan hankinta.....	41
4.3.2 Tuotantorakennukset	42
4.3.3 Koneet ja kalusto	43

4.3.4	Käyttöpääoma.....	44
4.4	Pankki maatalouden rahoittajana	45
4.4.1	Rahoitukseen vaikuttavat tekijät.....	46
4.4.2	Vakuudet.....	48
4.5	Maatilan rahoitusratkaisut	49
4.5.1	Pankkilaina.....	49
4.5.2	Korkotukilaina	50
4.5.3	Osamaksurahoitus ja leasing	50
5	KYSELYTUTKIMUS MAATALOUSYRITTÄJILLE.....	52
5.1	Tutkimusongelmat, tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	52
5.2	Tutkimusmenetelmän valinta.....	53
5.3	Tutkimuksen toteutus	54
5.4	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	55
5.5	Tutkimustulokset	57
5.6	Tutkimuksen johtopäätökset.....	69
6	YHTEENVETO	72
	LÄHTEET	74
	LIITTEET	77

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Rahoitusmarkkinoiden rakenne.....	13
Kuvio 2. Maatilojen lukumäärä 1995–2012.....	28
Kuvio 3. Maatilojen päätuotantosuunnat 2020.....	29
Kuvio 4. Maatalouden velkojen kehitys tuotantosuunnittain vuosina 2004–2015.....	30
Kuvio 5. Maatilojen yhtiömuodot 2020.....	32
Kuvio 6. Lisämaan hankinta jatkavilla tiloilla vuosina 2005–2015.....	42
Kuvio 7. Maatilojen käyttöomaisuuden hankintamenot vuosina 2004–2017.....	44
Kuvio 8. Maatalouden investointien pääoman jakautuminen.....	46
Kuvio 9. Maatilan vakuudet.....	49
Kuvio 10. Vastausten ajallinen jakauma (N=89).....	57
Kuvio 11. Vastaajien ikä (N=89).....	58
Kuvio 12. Maatilat tuotantosuunnittain (N=89).....	59
Kuvio 13. Maatilan yhtiömuoto (N=89).....	60
Kuvio 14. Viljelyssä oleva peltopinta-ala (N=89).....	61
Kuvio 15. Maatilan liikevaihto (N=89).....	62
Kuvio 16. Maatilojen investointihalukkuus (N=89).....	63
Kuvio 17. Maatilojen investointitarpeet (N=89).....	64
Kuvio 18. Maatilojen investoinnin käyttötarkoitus (N=89).....	65
Kuvio 19. Maatalouden investointituki (N=89).....	66
Kuvio 20. Maatilojen investointien rahoitustavat (N=89).....	66

Kuvio 21. Maatilojen tarve käyttöpääomarahoitukselle viimeisen vuoden aikana (N=89).	67
Kuvio 22. Maatilojen tarve lainan maksuohjelman joustolle viimeisen vuoden aikana (N=89).....	68
Taulukko 1. Valintakriteerit nuoren viljelijän aloitustukeen.	39
Taulukko 2. Valintakriteerit maatalouden investointituelle.....	40
Taulukko 3. Maatilojen arvioitu kokonaisinvestointitarve skenaarioittain investointikohteissa, jotka ovat olleet rahoituskaudella 2014–2020 investointitukien piirissä, milj. €/vuosi.	43
Taulukko 4. Pää- ja sivutoimisten maatilojen jakauma (N=89).	59

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Maatalous on yksi Suomen huoltovarmuusketjun tärkeimmistä palasista. Silti yhä useampi tila lopettaa toimintansa alan heikon kannattavuuden vuoksi. Tilojen lopettamisesta huolimatta elintarvikkeiden tarve pysyy ennallaan. Jotta kotimaisen ruoan tarjonta pystytään turvaamaan myös jatkossa, on jatkavien tilojen laajennettava toimintaansa. Maatilan toiminnan laajentamiseksi maataloilla on tehtävä lisäinvestointeja, jotka vaativat paljon pääomaa. Investoinnit pystytään hyvin harvoin toteuttamaan maataloudesta saatavalla tulorahoituksella, jolloin rahoitus investoinnin toteutusta varten on hankittava muualta. Pankit ovat perinteisesti olleet maatalouden merkittävin ulkopuolisen rahan lähde. Vastaavasti usealle pankille maatilarahoitus on yksi merkittävimmistä yritysrahoituksen kohteista, ollen näin yksi pankkien liiketoiminnan merkittävimmistä osa-alueista.

Maataloilla tehtävät investoinnit ovat taloudellisesti isoja panostuksia, mikä vaatii yrittäjältä määrätietoista sitoutumista maatalouden harjoittamiseen. Etenkin maatilan tuotantorakennuksiin kohdistuvat investoinnit on vaikea realisoida, jonka vuoksi tilan ja investointien kannattavuutta on tarkasteltava hyvissä ajoin ennen niiden toteuttamista. Rahoittajana myös pankin on sitouduttava rahoitettavaan asiakkaaseen maatilan investointien pitkän takaisinmaksuajan vuoksi. Maatilalla tehtävien investointien pitkän takaisinmaksuajan vuoksi pankissa tehtävät rahoituspäätökset voivat hyvinkin ulottua 20 vuoden päähän. Tästä syystä rahoitettavan asiakkaan tunteminen sekä alan yleinen tuntemus korostuvat pankin päässä, jotta kannattava liiketoiminta pystytään tunnistamaan ennen rahoituksen myöntämistä.

1.2 Aiempia tutkimuksia

Tutkimusta tehtäessä on perehdyttävä aiemmin samasta aiheesta tehtyihin tutkimuksiin. Maatilarahoituksesta on aiemmin tehty joitakin opinnäytetöitä, joissa on tutkittu muun muassa maatalousasiakkaiden taloudellista tilannetta ja maatalouden investointien rahoitusta. Laajemmat tutkimukset on toteutettu Pellervon taloustutkimus PTT:n ja valtion toimesta. Näiden lisäksi maataloudesta julkaistaan vuosittaiset ruoka- ja luonnonvaratilastot luonnonvarakeskuksen verkkosivuilla.

Kettunen (2016) on tutkinut opinnäytetyössään maatalousasiakkaiden taloudellista tilannetta vuonna 2016. Tutkimus oli kohdistettu suurimmat vastuut omaaville maataloille. Tutkimuksessa maatalojen taloudellista tilannetta arvioitiin erilaisten taloudellisten tunnuslukujen kautta, joilla arvioitiin muun muassa maatalojen kannattavuutta ja maksuvalmiutta. Tutkimuksessa todettiin, että maatalojen kannattavuusongelmat heijastuvat myös pankin päähän rahoitusriskien muodossa.

Korpi (2014) on käsitellyt opinnäytetyössään maatalousinvestointien luototuksen arviointia. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää, kuinka rahoittajat ovat arvioineet rahoitettavia maatalousinvestointeja sekä kuinka maatalon luototuksen arviointia voitaisiin kehittää. Tutkimuksen mukaan asiakkaan tunteminen korostuu maatalon rahoittaessa. Maatalon luottokelpoisuutta arvioidessa tärkeintä on luoda kokonaiskäsitys investoinnista ja investointia tekevästä maatalosta.

Maatalouden investointitarpeita ja rahoitusta on tarkasteltu PTT:n teettämässä tutkimuksessa vuonna 2018 (Alho ym., 2019). PTT on kerännyt tutkimuksen aineiston maatalousasiantuntijoiden ryhmähaastatteluilla ja viljelijöille suunnatulla kyselyllä. Tutkimuksen tulosten perusteella maatalouden rahoitusjärjestelmä toimii tällä hetkellä hyvin. Maatalouden rakennemuutoksen vuoksi rahoitusriskit kuitenkin keskittyvät suuremmille maataloille. Tästä syystä nykyisiä rahoitusvälineitä tulee kehittää tulevaisuudessa, koska maatalouteen tehtävien investointien koko tulee kasvamaan entisestään. Nykyisten rahoitusmarkkinoiden lisäksi maatalouden rahoitusvälineitä voidaan tulevaisuudessa täydentää Euroopan rakenne- ja investointirahastoilla sekä Euroopan investointiohjelman mukaisilla rahoitusvälineillä. Euroopan yhteisten rahoitusvälineiden ja perinteisten rahoitusmarkkinoiden lisäksi maatalouden rahoitusjärjestelmä täydentyy kansallisella budjettirahoituksella, jonka vuoksi kansallisen rahoituksen määrä ja välineet on pystyttävä ratkaisemaan alan paremman ennustettavuuden vuoksi.

Lehtonen ym. (2017) ovat toteuttaneet tutkimuksen maatalouden rakennekehityksestä ja lähitulevaisuuden investointitarpeista. Tutkimuksessa todetaan, että tulevaisuudessa maatalojen keskimääräinen tilakoko tulee entisestään kasvamaan ja lukumäärä vähenemään. Tilakoon kasvattaminen vaatii merkittäviä pääomainvestointeja ja investointien toteuttamiseksi investoivia tiloja on tuettava investointitukien avulla. Selvityksessä maatalouden rakennekehityksen arvioidaan tulevaisuudessa jatkuvan samanlaisena kuin tähän päivään asti. Investointitukiin oikeutettujen investointien tarpeen arvioidaan olevan vuositasolla 222–295 miljoonaa euroa vuoteen 2030 asti.

1.3 Opinnäytetyön tavoitteet ja rakenne

Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä toimeksiantajapankin Pankki X kanssa. Tutkimus on kohdistettu kaikille maataloutta harjoittaville tiloille riippumatta maatalousyrittäjien pankkisuhteesta, jonka vuoksi tutkimuksen tulokset ovat julkisia. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää maatalousyrittäjien yleisimpien investointi- ja rahoitustarpeiden lisäksi maatalousyritysten yleinen maksuvalmius sekä maatalousyrittäjien näkemykset maatalon kehittämisen esteistä. Tutkimus toteutetaan, jotta maatalousyrittäjien rahoitustarpeisiin pystytään varautumaan tulevaisuudessa myös pankin päässä mahdollisimman hyvin. Samalla maatalouden nykytilasta saadaan hyvää yleistietoa tutkimuksesta saatujen tulosten pohjalta.

Opinnäytetyö koostuu teoreettisesta viitekehuksesta ja sen jälkeen teorian pohjalta toteutettavasta empiirisestä tutkimuksesta. Ennen tutkimuksen toteuttamista tutkittava aihe on tunnettava teorian tasolla. Tutkittavana olevan asian ymmärtämiseksi ensin rakennetaan teoreettinen viitekehys viittaamalla aiemmin kirjoitettuun kirjallisuuteen. Tämän opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu kolmesta osa-alueesta. Ensiksi käsitellään pankkitoimintaa rahoitusmarkkinoiden pohjalta. Ensimmäisessä osassa tärkein asia on ymmärtää pankin tehtävät sekä pankin rooli rahoituksen välittäjänä henkilö- ja yritysasiakkaille. Toisessa osassa käsitellään maatalouden rakennemuutosta ja nykytilaa. Maatalouden rakennemuutokseen johtaneet syyt ja maatalouden nykytila on tunnettava, jotta maatalouden tulevaisuuden näkymiä ja sitä myöden maatalouden investointitarpeita voidaan ennakoida nykyhetkessä. Kolmannessa osassa tarkastellaan pankin ja maatalouden välistä suhdetta. Osiossa käsitellään maatalouden yleisimpiä investointitarpeita sekä pankin tarjoamia rahoitusvaihtoehtoja ja rahoituksen myöntöön vaikuttavia tekijöitä.

Teoreettisella viitekehyksellä luodaan pohja empiirisen tutkimuksen toteuttamiselle. Teorian pohjalta syntyvät myös tutkimuksessa tutkittavat tutkimusongelmat, joihin tutkimuksella halutaan saada selvitys. Teoreettisen viitekehysten jälkeen tutkimusosuus aloitetaan ensin valitsemalla tutkimukseen parhaiten soveltuva tutkimusmenetelmä. Sen jälkeen tutkimus toteutetaan ja tutkimuksesta saadut tulokset analysoidaan. Tulosten analysoinnin jälkeen tutkimuksen tuloksista tehdään johtopäätökset vastaamaan tutkimuksessa esitettyjä tutkimusongelmia. Työn viimeinen osuus on yhteenveto, jossa opinnäytetyön eteneminen, toteutus ja työn keskeiset tulokset tuodaan ilmi.

2 PANKKI OSANA RAHOITUSMARKKINOITA

Tässä kappaleessa kuvataan pankin rooli rahoitusmarkkinoiden sekä rahoituksen välityksen pohjalta. Pankki on käytännössä osa jokaisen yksityisen henkilön elämää, koska nykypäivän kaupankäynti ja maksaminen kietoutuvat hyvin vahvasti sähköisten kanavien kautta hoidettaviin maksuihin ja pankkikortin kautta tehtyihin maksunvälityksiin. Ilman pankkia tämä ei ole juurikaan mahdollista. Rahoitusmarkkinoille on viime vuosina kilpailun kautta tullut yhä enenevässä määrin uusia toimijoita ja sitä kautta lisää vaihtoehtoja. Siitä huolimatta perinteisten pankkien rooli yksityisten asiakkaiden sekä pienten ja keskisuurten yritysten rahoituksessa ja maksunvälityksissä on pysynyt vahvana.

2.1 Rahoitusmarkkinat

Toimivat rahoitusmarkkinat ovat yksi merkittävimmistä tunnusmerkeistä taloudellisesti hyvinvoivalle kansantaloudelle (Kontkanen, 2015, s. 45). Yksi toimivan rahoitusjärjestelmän tärkeimmistä tehtävistä on ohjata ja välittää rahoitusta ylijäämäisten talouksien säästöistä alijäämäisten talouksien tarpeisiin. Rahoitusmarkkinoiden toiminta perustuu rahoituksen välittäjiin (Niskanen & Niskanen, 2002, s. 20). Merkittävimpiä rahoituksen välittäjiä ovat pankit, vakuutusyhtiöt sekä rahoitukseen toimintansa perustavat erityisluottolaitokset. Tässä onnistuakseen pankkien ja muiden rahoitusalan toiminnassa mukana olevien yritysten täytyy kerätä asiakkailtaan talletusomaisuutta, jotta ne voivat välittää rahoitusta eteenpäin luottoina sekä arvopaperisijoituksina (Kontkanen, 2015, s. 45).

Rahoitusmarkkinoiden päätehtävät voidaan jakaa neljään eri kategoriaan. Knüpfer ja Puttonen (2014, s. 53) määrittävät rahoitusmarkkinoiden päätehtäviksi varojen allokoinnin, informaation välityksen, rahoitusvaateiden likviditeetin parantamisen sekä riskien hajautuksen. Varojen allokoinnilla tarkoitetaan rahoituksen ohjaamista ylijäämäsektorilta alijäämäsektorille mahdollisimman nopeasti sekä kustannustehokkaasti. Toinen rahoitusmarkkinoiden päätehtävistä on informaation välitys. Toimiville rahoitusmarkkinoille on oleellista, että kaikki rahoitusmarkkinoihin liittyvät osapuolet ovat tasapuolisessa asemassa markkinoilla tapahtuvista muutoksista sekä uutisista. Usein yritysten tekemissä investoinneissa voi mennä vuosia, kunnes ne alkavat tuottaa tuottoa omistajilleen. Likvidien rahoitusmarkkinoiden kautta sijoittajat pystyvät tarvittaessa realisoimaan omistamansa osakkeet jo investointien aikana. Riskien hajautuksella tarkoitetaan sijoittamista useiden eri yritysten osakkeisiin. Näin sijoittajan riski

sijoitetun pääoman menettämisestä on pienempi, kun koko sijoitusomaisuutta ei ole sidottu pelkästään yhteen yritykseen.

Rahoitusjärjestelmä mahdollistaa pääomaresurssien siirtämisen sellaisiin kohteisiin, joissa pääomasta on kaikista eniten hyötyä. Rahoitusta voidaan hankkia suoraan julkisilta rahoitusmarkkinoilta tai rahoituspalveluita tuottavilta rahoituksen välittäjiltä (Knüpfer & Puttonen, 2014, s. 54). Rahoitusmarkkinat jaetaan kahteen osaan sen perusteella, minkä pituisia rahoituksessa käytettävät rahoitusinstrumentit ovat. Alle vuoden kestävät rahoitusvaateet kuuluvat rahamarkkinoille. Tätä pidemmät eli yli vuoden kestävät rahoitusvaateet sen sijaan kuuluvat pääomamarkkinoille. Pääomamarkkinat jaetaan vieraan ja oman pääoman markkinoihin sen mukaan, mistä rahoitus hankitaan.

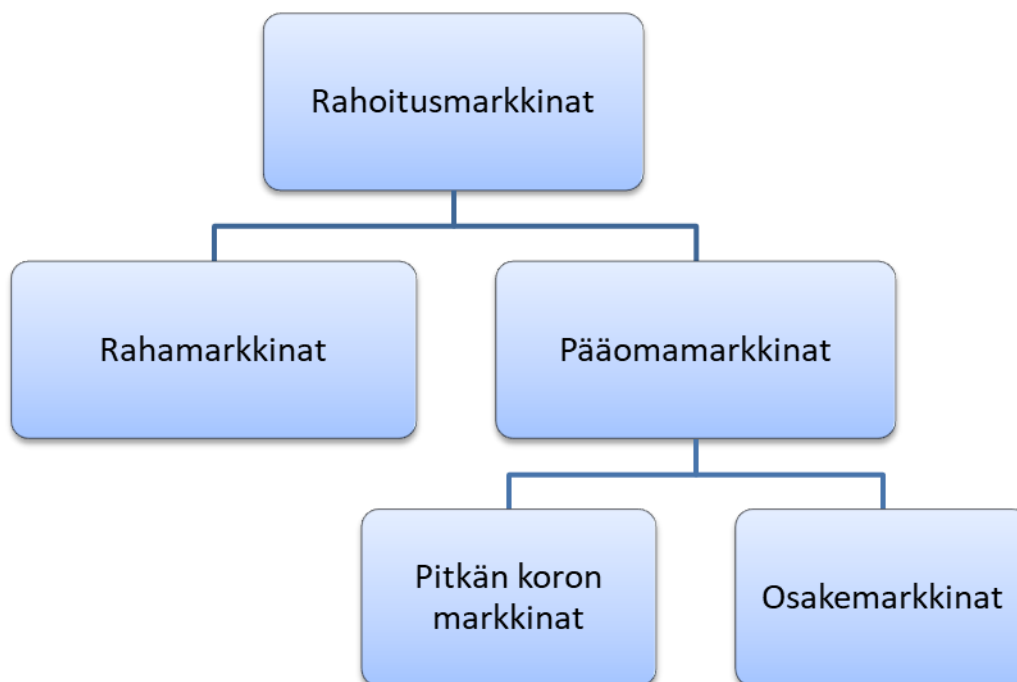
Rahoitusmarkkinat voidaan jakaa rahoitusinstrumentin pituuden lisäksi primääri- ja sekundäärimarkkinoihin eli ensisijais- ja toissijaismarkkinoihin (Knüpfer & Puttonen, 2014, s. 54). Primäärimarkkinoilla tarkoitetaan arvopaperimarkkinoita, joilla yrityksillä on mahdollisuus hankkia lisää pääomaa toimintansa rahoittamiseksi osakeannin sekä velkakirjojen myynnin kautta. Sekundäärimarkkinoilla jo liikkeelle laskettuja osakkeita ja velkakirjoja voidaan myydä sijoittajalta toiselle jälkimarkkinoilla. Kaupat tehdään yleisesti ottaen arvopaperipörssissä. Rahoitusmarkkinoiden hyvä likviditeetti mahdollistaa tilanteen, jossa suuriakin osakekauppoja voidaan tehdä ilman, että yksittäisillä kaupoilla on suurta vaikutusta osakkeiden markkinahintoihin.

Rahoitussitoumukset jaetaan lisäksi jälkimarkkinakelpoisiin ja -kelvottomiin rahoitussitoumuksiin (Leppiniemi, 2009, s. 118–119). Jälkimarkkinakelpoinen sitoumus on eteenpäin myytävissä oleva sitoumus. Yleisiä jälkimarkkinakelpoisia sitoumuksia ovat arvopaperit eli osakkeet. Jälkimarkkinakelvottomia sitoumuksia sen sijaan ei ole mahdollista myydä eteenpäin sitoumuksen voimassaoloaika. Esimerkkinä pankkien myöntämät perinteiset velkakirjalainat eli pankkilainat.

2.1.1 Rahamarkkinat

Rahoitusmarkkinoiden kestoltaan alle vuoden pituisten rahoitusinstrumenttien markkinoita nimitetään rahamarkkinoiksi (Knüpfer & Puttonen, 2014, s. 55). Yleisimpiä rahamarkkinainstrumentteja ovat Euribor-korot. Euribor-korolla tarkoitetaan korkoa, jolla hyvän luottokelpoisuuden omaavat pankit lainaavat euromääräisiä talletuksia toisilleen. Suomessa rahamarkkinat

johtavat juurensa vuoteen 1987, kun pankkien sijoitustodistusmarkkinoiden kehityksen kautta syntyneet Helibor-korot saivat alkunsa. Vuonna 1999 euron käyttöönoton myötä syntyivät tänä päivänäkin vaikuttavat euroalueen yhteiset rahamarkkinat, jonka alle vuoden pituisia rahoitusinstrumentteja kutsutaan Euribor-koroiksi (Kontkanen, 2015, s. 47). Muita rahamarkkinoilla olevia rahoitusinstrumentteja pankkien sijoitustodistuksen lisäksi ovat valtion velkasitoumukset sekä kuntien ja yritysten liikkeelle laskemat kunta- ja yritystodistukset. Lähes kaikille rahamarkkinainstrumenteilla on yhteistä, että sijoittajan saama tuotto perustuu yleisesti rahoitusinstrumentin arvonnousuun (Knüpfer & Puttonen, 2014, s. 55).

Kuvio 1. Rahoitusmarkkinoiden rakenne (Knüpfer & Puttonen, 2014, s. 55).

2.1.2 Pääomamarkkinat

Pääomamarkkinoiden pitkän koron markkinoita kutsutaan myös joukkovelkakirjamarkkinoiksi (Knüpfer & Puttonen, 2014, s. 57). Joukkovelkakirjalainat ovat suurehkoja lainoja tai lainan osia, jotka on jaettu useiksi saman ehtoiseksi joukkovelkakirjoiksi. Joukkovelkakirja on erillinen lainasta annettu saamistodistus, jolla voidaan käydä kauppaa rahoitusmarkkinoilla joukkovelkakirjan liikkeeseenlaskun sekä takaisinmaksun välisenä aikana. Kontkanen (2015, s. 52) kertoo, että joukkovelkakirjamarkkinoiden keskeisimpiä tehtäviä ovat pitkäaikaisten rahoituksen välittäminen yrityksille, rahoitusaliijäämän kattaminen valtion ja kuntien taloudessa sekä tukea pankkeja ja muita rahalaitoksia pitkäaikaisessa varainhankinnassa. Joukkovelkakirjamarkkinoiden yleisimpiä joukkovelkakirjoja ovat valtion liikkeelle laskemat valtion

obligaatit noin 50 prosentin osuudella kaikista joukkovelkakirjoista. Valtion lisäksi myös pankit, muut rahalaitokset sekä yritykset laskevat liikkeelle eri pituisia ja suuruisia joukkovelkakirjalainoja. Pankit ja muut rahalaitokset käyttävät joukkovelkakirjalainoja varainhankinnan turvaamisessa rahamarkkinainstrumenttien ohella. Yrityksille joukkovelkakirjalaina on vaihtoehtoinen rahoitusmuoto perinteisen pankkilainan rinnalle. Yritysten osalta liikkeelle laskettujen joukkovelkakirjalainojen osuus on viime vuosina ollut kasvussa.

Pääomamarkkinoiden toinen puoli muodostuu osakemarkkinoista. Osakemarkkinoiden keskeisimpänä tehtävänä on oman pääoman ehtoisen rahoituksen välittäminen yrityksille (Kontkanen, 2015, s. 54). Osakemarkkinat tarjoavat mahdollisuuksia sekä yrityksille että sijoittajille. Yritykset voivat laskea liikkeelle uusia osakkeita osakeantina saadakseen uutta pääomaa toimintaansa. Sijoittajalle osakemarkkinat sen sijaan tarjoavat mielenkiintoisen sijoituskohteen muiden sijoituskohteiden rinnalle. Sijoittaja voi hankkia osakkeita joko merkitsemällä niitä osakeannin yhteydessä tai ostamalla jo merkityjä osakkeita osakemarkkinoiden jälkimarkkinoilta markkinahinnalla. Kallunki ja Kytönen (2002, s. 118) mainitsevat, että yksityisillä henkilöillä on harvoin mahdollisuutta lähteä toteuttamaan haluamaansa liikeideaa. Osakemarkkinoiden kautta myös yksityisillä henkilöillä on mahdollisuus päästä hyötymään alalla toimivien yritysten menestyksestä sijoittamalla itselle mielenkiintoisiin yrityksiin.

Suomessa osakemarkkinoiden jälkimarkkinat toimivat tehokkaasti, koska käytännössä kuka tahansa pystyy käymään kauppaa osakemarkkinoilla. Kontkasen (2015, s. 56–57) mielestä arvopaperinvälittäjät ovat osakemarkkinoiden kaupankäyntiin ja sijoitustoimintaan liittyvän arvoketjun tärkein yksittäinen palanen. Osakemarkkinoilla toimivien toimijoiden toiminta on tarkasti säänneltyä lainsäädännöllä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että arvopaperinvälittäjinä toimivien pankkien sekä pankkiiriliikkeiden toiminnan tulee kattaa kaikki lain sallimat sijoittamiseen liittyvät palvelut. Lisäksi arvopaperinvälittäjän tulee saada sijoituspalveluiden tarjoamiseen oikeuttava toimilupa joltain EU- tai ETA-maan valvontaviranomaiselta.

Pankkien ja pankkiiriliikkeiden ohelle muita merkittäviä osakemarkkinoilla palveluita tuottavia toimijoita ovat investointipankit ja omaisuudenhoitajat. Niskasen ja Niskasen (2002, s. 25) mukaan investointipankit ovat erikoistuneet järjestämään osakeantien toteutuksia. Kontkanen (2015, s. 57) jatkaa kertoen, että investointipankkien kautta voidaan lisäksi hoitaa pörssiin listautumisia, yrityskauppoja sekä yritysten fuusioitumisia. Investointipankit tarjoavat näin ollen laajasti erilaisia rahoituspalveluita etenkin yritysten käyttöön. Omaisuudenhoitajat tarjoavat asiakkailleen varallisuuden kasvattamiseen liittyviä palveluita. Kontkasen (s. 57) mukaan

omaisuudenhoitajat voivat toimia sopimuksen mukaan joko konsultoivina tai täyden palvelun omaisuudenhoitajina. Konsultoiva omaisuudenhoidon palvelu tarkoittaa, että palvelun tarjoaja antaa asiakkaalle neuvoja sijoitustoimintaan ja sijoituskohteisiin liittyvissä kysymyksissä. Asiakas voi lisäksi antaa suostumuksen hallita koko sijoitusvarallisuuttaan, jolloin omaisuudenhoitaja hoitaa sijoituspalvelut asiakkaan puolesta.

Suomessa merkittävimpänä osakemarkkinoiden kauppapaikkana toimii Helsingin pörssi, jossa yksityiset sijoittajat ja yritykset voivat ostaa ja myydä julkisesti noteerattujen yritysten osakkeita (Kontkanen, 2015, s. 57–59). Suurten pörssiyritysten lisäksi myös pienet ja keski-suuret yritykset ovat päässeet osaksi julkisia osakemarkkinoita vuonna 2011 perustetun First North -kauppapaikan perustamisen jälkeen.

2.1.3 Rahoituksen välittäjät

Rahoitusmarkkinat ovat kokeneet viime vuosikymmeninä suuria muutoksia. Kansainvälistyneiden markkinoiden sekä teknologian kehityksen takia rahoituslähteet ovat lisääntyneet ja kilpailu alalla on koventunut. Muiden rahoitusmarkkinatoimijoiden rooli perinteisten pankkien rinnalla on kasvanut. Kontkanen (2015, s. 14–15) jakaa rahoitusmarkkinoiden toimijat neljään ryhmään.

- Rahoituslaitokset
- Arvopaperimarkkinaosapuolet
- Pääomasijoittajat
- Vakuutusyhtiöt

Jokaisella toimijalla on omanlaisensa rooli tämän päivän rahoitusmarkkinoiden toiminnassa. Rahoituslaitosten rooli suomalaisilla rahoitusmarkkinoilla on kuitenkin pysynyt vahvana, vaikka muiden toimijoiden merkitys on vuosien varrella kasvanut. Rahoituslaitosten eli pankkien rooliin kuuluu ottaa vastaan talletuksia, myöntää luottoja, tarjota maksamisen palveluita sekä antaa neuvoja sijoitus- ja rahoituspalveluihin liittyen (Knüpfer & Puttonen, 2014, s. 66–67). Viime vuosikymmenten aikana perinteiset talletuspankit ovat saaneet rinnalleen ulkomaisessa omistuksessa olevia pankkeja. Kontkanen (2015, s. 15–16) mainitsee, että kansainvälisten markkinoiden kasvun myötä ulkomaisten pankkien osuus suomalaisilla pankkimarkkinoilla on kasvanut selvästi. Ulkomaiset pankit harjoittavat pankkitoimintaa Suomessa yleensä

sivukonttorin tai tytäryhtiön kautta. Vuonna 2014 kolme suurinta Suomessa toimivaa pankkiryhmää olivat Nordea, Danske Bank sekä OP-ryhmä. Näiden kolmen suuren toimijan yhteensä laskettu markkinaosuus oli tuolloin vuonna 2014 yli 80 %. Finanssiala Ry:n (2021, s. 10–11) julkaisussa todetaan, että vuonna 2020 samaisten kolmen suurimman pankkiryhmän markkinaosuus lainoissa oli noin 71 %. Suurin pankkiryhmä vuonna 2020 oli OP-ryhmä vajaalla 35 % markkinaosuudella. Suurimpien pankkiryhmien osuus suomalaisilla rahoitusmarkkinoilla on edelleen pysynyt vahvana, mutta tiukentuneen kilpailun myötä myös pienemmät pankkiryhmät ovat saaneet jalansijaa suomalaisella pankkisektorilla.

Kontkanen (2015, s. 15–20) jakaa rahoituslaitokset talletuspankkeihin, kiinnitysluottolaitoksiin, rahoitusyhtiöihin, luottokorttiyhtiöihin sekä erityislaitoksiin. Talletuspankkien toiminta perustuu perinteiseen pankkitoimintaan. Talletuspankit keräävät talletuksia asiakkailtaan ja myöntävät tämän jälkeen kerätyillä varoilla luottoja eteenpäin rahoitusta tarvitseville kotitalouksille sekä yrityksille. Talletuspankeilla on tämän päivän pankkimaailmassa merkittävä rooli myös sijoitus- ja varainhoitopalveluiden tarjonnassa. Kiinnitysluottolaitosten varainhankinta perustuu vakuudellisten joukkovelkakirjalainojen liikkeelle laskuun. Kiinnitysluottolaitosten tarjoamat rahoituspalvelut on kohdistettu lähinnä yritys- ja kuntasektoreille (Knüpfer & Puttonen, 2016, s. 67).

Rahoitusyhtiöiden toiminta perustuu leasing (vuokraus), factoring (käyttöpääomarahaus) ja osamaksurahoituksella toteutettavien rahoitusratkaisuiden toteutukseen. Useat suuret pankkiryhmät ovat perustaneet talletuspankkitoimintansa rinnalle rahoitusyhtiöitä saman konsernin alle. Esimerkiksi OP-ryhmällä on pankista erillään oleva rahoitusyhtiö, joka rahoittaa muun muassa autokaupan yhteydessä nostettavia autorahoituksia sekä yrityksille yleisiä konserahoituksia.

Luottokorttiyhtiöt ovat rahoitusyhtiöiden tapaan saman konsernin alle perustettuja yhtiöitä (Kontkanen, 2015, s. 18). OP-ryhmän alla toimiva OP Vähittäisasiakkaat Oyj tarjoaa pankin asiakkaiden käyttöön luotollisia kortteja normaalien pankkikorttien rinnalle sekä lyhytaikaisia vakuudettomia kulutusluottoja.

Kontkanen (2015, s. 18) kertoo, että kaikki Suomessa toimivat erityislaitokset ovat julkisen sektorin omistamia luottolaitoksia, joiden tehtäviin kuuluu täydentää rahoitusmarkkinoita sekä ottaa vastattavakseen sellaisia rahoitusriskejä, joita yksityiset sijoittajat eivät ole valmiita ottamaan. Erityislaitosten merkittävimpiä rahoituskohteita ovat aloittelevat yritykset sekä

kuntasektori. Esimerkkinä erityisluottolaitoksista on valtio-omisteinen Finnvera Oyj, joka tarjoaa rahoitusta sekä takauksia aloitteleville ja kasvua hakeville yrityksille. Finnveran takaukset mahdollistavat monet sellaiset rahoitushankkeet, jotka olisivat vakuudellisesti ilman Finnveraa mahdoton toteuttaa (Leppiniemi, 2009, s. 233–234).

2.2 Pankkitoiminta

Edellisen kappaleen perusteella voidaan todeta, että perinteisten rahalaitosten eli pankkien merkitys Suomen rahoitusmarkkinoilla on kokonaisuudessaan pysynyt edelleen hyvin merkittävä. Pankkitoiminta sai aikoinaan alkunsa, kun pankki-nimellä toimineet rahalaitokset alkoivat tarjota ihmisille maksuvälineenä toimivia esineitä (Kontkanen, 2015, s. 9–11). Tämän lisäksi pankit ottivat vastaan ihmisten talletuksia sekä myönsivät luottoja rahaa tarvitseville. Vuosien saatossa pankkitoiminta on muuttunut oravannahoista, kolikoista sekä seteleistä nykyään vallitsevaan digipankkiaikaan. Lähitulevaisuudessa digitaalinen asiointi tulee entisestään lisääntymään ja samanaikaisesti käteisen rahan käyttö tulee vähenemään. Vaikka pankkimaailma on muuttunutkin merkittävästi viimeisten satojen ja kymmenten vuosien aikana, pankkitoiminnan ydin on silti pysynyt käytännössä muuttumattomana. Pankit ottavat edelleen vastaan talletuksia ja lainaavat sen jälkeen rahaa eteenpäin rahoitusta tarvitseville. Pankin päätehtävän voidaankin katsoa olevan rahoituksen välitys rahoitusta tarvitseville.

Pankkitoiminta voidaan Kontkasen (2015, s. 10) näkemyksen mukaan jakaa kahteen osaan: vähittäispankkitoimintaan sekä tukkupankkitoimintaan. Rahoitusmarkkinoiden kehitys on kuitenkin johtanut tilanteeseen, jossa näiden kahden ero ei ole enää yhtä selkeä kuin joskus aikaisemmin. Vähittäispankkitoiminta sisältää käytännössä kaikki pienille yrityksille sekä kotitalouksille suunnatut pankkipalvelut. Vähittäispankkitoiminnan osuus on edelleen merkittävässä roolissa yksityishenkilöitä ja pieniä sekä keskisuuria yrityksiä palvelevien pankkien toiminnassa. Tukkupankkitoiminta sen sijaan perustuu laajamittaiseen kaupankäyntiin niin kotimaisilla kuin ulkomaisilla raha- ja arvopaperimarkkinoilla. Kontkanen jatkaa (s. 10) mainitsemalla yleisimmäksi tukkupankkitoiminnan osa-alueeksi lyhytaikaiset rahoitusvaateiden markkinat. Myös kotimaisille yrityksille ulkomaisilta rahoitusmarkkinoilta hankittu valuuttamääräinen rahoitus sekä investointipankkitoimintaan liittyvä toiminta lasketaan tukkupankkitoiminnaksi. Alhonsuo ym. (2009, s. 85–86) lisäävät vähittäis- ja tukkupankkitoiminnan rinnalle myös pääomamarkkinasidonnaisen pankkitoiminnan. Tällaiselle pankkitoiminnalle on yleistä suuri pääomien liikkuvuus, jonka vuoksi pääomamarkkinasidonnainen pankkitoiminta kohdistuu

käytännössä poikkeuksetta suuryrityksiin. Tähän pankkitoiminta osa-alueeseen liittyviä pankkipalveluita ovat arvopaperien liikkeeseen laskun yhteydessä annettavat pankkitakaukset, syndikoitu luotonanto, isojen yrityskauppojen rahoittaminen sekä institutionaalisille sijoittajille tarjottavat varainhoitopalvelut. Opinnäytetyö käsittelee yksityishenkilöiden sekä pienten yritysten rahoitustarpeiden tarkastelua, joten opinnäytetyön kohderyhmälle tarjottavat palvelut kuuluvat kokonaisuudessaan vähittäispankkitoimintaan.

2.2.1 Pankin perustehtävät

Pankkitoiminnan kolme perustehtävää ovat rahoituksen välitys, maksunvälityspalveluiden tarjoaminen sekä riskienhallinnallisten palveluiden tarjoaminen (Alhonsuo ym., 2009, s. 83). Rahoituksen välitys on näistä merkittävin, koska kaikki muut pankin tarjoamat palvelut käytännössä rakentuvat sen ympärille. Kontkanen (2015, s. 11) toteaa samat tehtävät pankin perustehtäviksi ja lisää, että rahoituksen välitys on perustehtävistä tärkein, koska käytännössä kaikki muut pankin tarjoamat palvelut rakentuvat rahoituksen välityksen ympärille. Kaikki pankin tarjoamat palvelut täydentävät toinen toisiaan ja luovat sitä kautta pohjan pankin tärkeimmälle tehtävälle: rahoituksen välitykselle. Mikäli joku osa-alue ei toimi, sillä on vaikutusta koko pankkiliiketoiminnan tehokkuuteen.

Kontkanen (2015, s. 11–12) näkee, että rahoituksen välityksen tarve syntyy rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyydestä. Pankin rooliin kuuluu tässä tilanteessa ohjata rahaa ylijäämäiseltä sektorilta alijäämäsektorille. Tätä varten pankki kerää erisuuruisia talletuksia ja säästöjä ylijäämäsektorin asiakkailta maksamalla talletuksia vastaan talletuskorkoa. Pankki voi talletusten keräämisen jälkeen lainata pankkiin talletettuja varoja eteenpäin alijäämäsektorin asiakkaille pidempiaikaisiksi luotoiksi korkoa vastaan. Lainan korko määräytyy vallitsevan markkinatilanteen sekä myönnettävään luottoon kohdistuvan riskin mukaan.

Kontkanen (2015, s. 11) toteaa, että tämän päivän toimivan markkinatalouden edellytyksiin kuuluu tehokas sekä luotettava maksujen välitys. Maksut tulee tänä päivänä pystyä hoitamaan nopeasti ja mahdollisimman pienillä kustannuksilla. Maksuliikepalvelut ovat viime vuosien aikana kehittyneet oleellisesti, kun käteismaksuista on siirrytty lähes kokonaan tilisiirtoihin. Samalla paperisista tositteista ja sekeistä on siirrytty elektronisiin tiedonsiirto- ja maksujärjestelmiin sekä pankki- ja luottokortteihin. Digitaalisten kanavien kautta asiakkaat pystyvät hoitamaan maksut itse tietokoneen tai puhelimen kautta. Tämän myötä perinteiset pankin

kassalla hoidettavat käteisnostot ja maksutapahtumat ovat vähentyneet ja osa pankeista on käytännössä lopettanut pankkikonttorissa kassapalveluiden tarjonnan lähes kokonaan. Pankkien välinen maksuliikenne on kokenut 2000-luvun aikana suuren muutoksen ETA-alueen sisällä tehtävien euromääräisten maksujen myötä. SEPA-tilisiirrot (Single Euro Payments Area) mahdollistavat rahan nopean liikkuvuuden myös eri valtioissa toimivien pankkien välillä (Alhonsuo ym., 2009, s. 198-199).

Riskienhallintapalveluiden tuottamisen voidaan katsoa olevan pankin kolmas päätehtävä (Kontkanen, 2015, s. 12). Pankin tarjoamat riskienhallintapalvelut ovat muuttuneet ajan kehityksen mukana. Perinteikkäimpiä riskienhallintapalveluiden muotoja ovat pankkitalletukset ja muut säilytyspalvelut. Nämä ovat saaneet kehityksen mukana rinnalleen palveluita, joiden tarkoituksena on taata asiakkaalle korko- ja valuuttakursseilta suojaavia palveluita sekä riskin hajauttamiseen liittyviä suunnittelupalveluita. Suurin osa suomalaisista pankeista tarjoaa tänä päivänä perinteisten pankkitalletusten lisäksi myös sijoituspalveluita sekä yksityisille että yrittäjäsasiakkaille. Sijoituspalvelut mahdollistavat arvopaperien säilytyksen sekä kaupankäynnin osakemarkkinoilla. Korkomarkkinariskeiltä suojautumisen varalle pankit tarjoavat asiakkailleen erilaisia korkosuojausvaihtoehtoja vaihtuvakorkoisten Euribor-korkojen muutosten varalle. Lisäksi pankit tarjoavat lainan takaisinmaksun turvaamiseen liittyviä ratkaisuja usein yhdessä vakuutusyhtiöiden kanssa. Voidaankin todeta, että kilpailullisesti kovenneessa pankkisektorissa laaja palvelutarjonta on tänä päivänä lähes välttämätöntä. Suppea palvelutarjonta johtaa väistämättä markkinaosuuden menetykseen vertailussa alan muita toimijoita vastaan.

Lainan myönnön yhteydessä vakuuksilla on iso rooli rahoitusprosessissa. Yleisiä vakuuskohhteita ovat ostettavat kiinteistöt sekä asunto- tai toimitilaosakkeet. Jotta kiinteistöä voidaan käyttää lainan vakuutena, tulee kiinteistöön hakea lainhuuto ja kiinnitykset, joilla kiinteistö voidaan sitoa myönnettävän lainan vakuudeksi. Pankeilla on tämän takia oikeus toimia notariaattipalveluiden tarjoajana (Kontkanen, 2015, s. 245). Pankissa tarjottavat notariaattipalvelut käsittävät maanmittauslaitoksen hakemusten asiamiehenä toimimisen lisäksi perhe- ja perintöoikeudellisia palveluita, joita ovat esimerkiksi perukirjojen sekä kauppakirjojen laatiminen.

2.2.2 Pankki luoton myöntäjänä

Aiemmin tässä luvussa on tuotu esiin pankin roolia yksityishenkilöiden sekä pienten ja keski suurten yritysten arjessa. Tässä kappaleessa tuodaan esiin rahoituksen yleispiirteitä sekä

pankin luotonmyöntöprosessia. Maatalousasiakkaiden rahoitukseen liittyviin erityispiirteisiin paneudutaan tarkemmin luvussa 4.

Pankin liiketoiminta ja ansainta perustuvat pääasiassa otto- ja antolainauksen väliseen suhteeseen (Alhonsuo ym., 2009, s. 82). Ottolainauksella tarkoitetaan pankin asiakkailta vastaanotettavia talletuksia. Talletusten vastaanottamisen jälkeen pankki lainaa talletusasiakkailta lainaamia tilivaroja eteenpäin antolainauksella rahoitusta tarvitseville. Pankki käytännössä lainaa rahaa talletusasiakkailtaan ja tämän jälkeen sijoittaa rahat eteenpäin myöntämiensä luottojen kautta. Pankin tulos syntyy talletusasiakkaille maksettavan talletuskoron sekä pankin luotonmyönnöstä saaman korkotulon eli marginaalin välisestä korkoerosta, jota kutsutaan korkokatteeksi.

Pankit ovat henkilöasiakkaiden sekä yritysten merkittävin rahoituksen lähde. Henkilöasiakkaiden lainatarpeet vaihtelevat asiakkaiden elämäntilanteen mukaan. Yleisimpiä pankkien myöntämiä henkilöasiakaslainoja ovat asuntojen ostoon tai rakentamiseen käytettävät asuntolainat, pienempien kertahankintojen rahoittamiseen käytettävät kulutusluotot sekä opiskeluaikana myönnettävät valtion takaamat opintolainat (Alhonsuo ym., 2009, s. 229–238). Yrityksille pankit myöntävät rahoitusta investointi-, pääoma- ja käyttötarpeisiin. Asuntolainat ja opintolainat ovat käytännössä aina pankkien myöntämiä, mutta kulutusluottomarkkinoilla on tänä päivänä valtava kilpailu. Myyjäliikkeet tarjoavat vakuudettomia kulutusluottoja tänä päivänä lähes kaikkiin henkilöasiakkaan suurempiin kertaostoihin kuten esimerkiksi elektroniikkatuotteiden ja huonekalujen ostoon. Vakuudettomien kulutusluottojen myöntö perustuu pienempien rahoituskohteiden rahoittamiseen korkeakorkoisella luotolla, jolla lainoja myöntävät tahot pystyvät kattamaan vakuudettomista luotoista syntyvän luottoriskin. Asunnon hankintaan tarvittavat rahoitukset ovat kuitenkin niin paljon suurempia, että perinteisten pankkien rooli suurempien hankintojen rahoituksessa on käytännössä muuttumattomana.

Pankin myöntämät lainat ovat käytännössä poikkeuksetta velkakirjalainoja. Velkakirja on sopimus, jossa pankki ja asiakas sopivat lainan pääomasta, laina-ajasta, lainan lyhennystavasta sekä lainasta maksettavasta korosta ja mahdollisista muista maksuista (Alhonsuo ym., 2009, s. 229–234). Lainaa maksetaan takaisin velkakirjassa sovitun takaisinmaksuohjelman mukaisesti siihen saakka, että laina on maksettu loppuun. Lainan takaisinmaksun varmistamiseksi pankit vaativat lainalle vakuudet, joista allekirjoitetaan niin ikään kirjallinen sopimus. Sopimuksella määritellään pankille pantattava omaisuus sekä lainat, joiden vakuudeksi pantattava omaisuus pantataan.

Lainaneuvottelu lähtee liikkeelle henkilöasiakkaan lainatarpeesta. Neuvottelun yhteydessä ensisijainen luotonmyönnön kriteeri on riittävä lainan takaisinmaksukyky (Alhonsuo ym., 2009, s. 232–233). Ilman riittävää maksukykyä lainaa ei voi myöntää. Asiakkaan maksukykyä arvioitaessa pankki huomioi lainanhakijan elämäntilanteen, tulot, menot, mahdolliset olemassa olevat lainat sekä säästöt, jotta asiakkaan lainan takaisinmaksukyvyistä saadaan varmuus. Maksukykyä arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös mahdollinen koronnousu, jotta asiakas pystyy hoitamaan lainaa myös korkojen noustessa. Maksukyvyyn lisäksi neuvottelussa sovitaan lainalle käytettävistä vakuuksista, joiden tarpeen pankki arvioi asiakkaan maksukyvyyn sekä rahoitettavan tarpeen mukaan. Lähtökohtaisesti mitä riskisemmästä lainahankkeesta puhutaan, sitä enemmän vakuuksia pankki lainalle myös vaatii. Mikäli pankki arvioi asiakkaan maksukyvyyn riittäväksi ja lainan vakuudet saadaan kuntoon, laina myönnetään.

Laina-aikaa määrittäessä otetaan huomioon lainan käyttötarkoitus. Asuntolainat ovat pitkäaikaisia hankintoja, joten asuntolainojen laina-ajat ovat usein yli 20 vuoden pituisia. Sen sijaan kulutusluotoissa, kuten autolainojen kohdalla tulisi ottaa huomioon auton käyttöikä laina-ajasta sovittaessa. Laina-aika vaikuttaa myös lainasta maksettavien korkojen määrään (Alhonsuo ym., 2009, s. 231–232). Pidempi laina-aika tarkoittaa, että lainasta maksetaan enemmän korkoa. Lainan lyhennystapa vaikuttaa niin ikään laina-aikaan sekä lainasta maksettaviin korkoihin. Tasalyhenteistä lainaa lyhennetään koko laina-ajan samansuuruisina lyhennyksinä velkakirjan allekirjoituksen yhteydessä sovitun laina-ajan mukaisesti. Tasalyhenteisen lainan maksuerät ovat lainan alussa suurempia ja maksuerät pienenevät lainan lyhentyksen myötä lainasta maksettavien korkojen pienentyessä. Annuiteettilyhenteisen lainan laina-aika sovitaan myös etukäteen. Annuiteettilyhenteisen lainan maksuohjelma pitää kiinni sovitusta laina-ajasta, joten korkojen noustessa lainan maksuerä kasvaa. Kolmas lyhennystapa kiinteä tasaerä tarkoittaa, että lainan maksuerä pysyy sovitun suuruisena koko lainan olemassaolon ajan. Tämä tarkoittaa, että korkojen noustessa koron osuus maksuerästä kasvaa ja lyhennyksen osuus pienenee, jonka myötä laina-aika pitenee.

Lainan takaisinmaksun turvaamiseksi pankki vaatii lainaa vastaan asiakkaalta vakuudet lainalle. Vakuuksilla on merkittävä rooli pankin vakavaraisuutta laskettaessa, mikä on pankin yksi tärkeimmistä mittareista arvioitaessa luottolaitoksia (Alhonsuo ym., 2009, s. 234–235). Reaalivakuuksien kautta pankki pystyy varmistamaan omat saamisensa vakuuden realisoinnin kautta, mikäli velallinen ei pysty maksamaan lainaa sovitusti takaisin. Vakuudet jaetaan reaali- ja henkilövakuuksiin. Reaalivakuuksia ovat esimerkiksi kiinteistöt ja asunto-osakkeet.

Jotta reaalivakuutta voidaan käyttää lainan vakuutena, vakuuksiin liittyvät hallintaan oikeuttavat asiakirjat tulee luovuttaa pankin haltuun ja pantata tämän jälkeen kirjallisella sopimuksella lainan vakuudeksi. Reaalivakuuden hallintaan oikeuttavia asiakirjoja ovat esimerkiksi kiinteistöjen kohdalla maanmittauslaitoksen rekisterissä olevat sähköisen panttikirjat sekä asunto-osakkeiden hallintaan oikeuttavat osakekirjat. Toisena vaihtoehtona on henkilötakaus, jossa luotonottaja voi pyytää lainalleen toista henkilöasiakasta takaamaan lainan. Mikäli velallinen ei pysty maksamaan lainaa sovitusti takaisin, pankki perii jäljellä olevan lainamäärän takaa-jalta. Muita mahdollisia takauksia ovat valtion myöntämä valtiontakaus oman asunnon hankintaan sekä pankkien ja vakuutusyhtiöiden myöntämät takaukset, jotka takauksen myöntäjät hinnoittelevat rahoituksen riskin mukaisesti. Lisäksi valtio-omisteinen erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj myöntää takauksia pienille ja keskisuurille kasvua hakeville yrityksille (Leppiniemi, 2009, s. 233).

Lainan hinta koostuu lainasta maksettavasta korosta. Velkakorko koostuu lainamarginaalista sekä lainaan sidotusta viitekoroosta (Alhonsuo ym., 2009, s. 231). Pankki ja asiakas sopivat keskenään asiakaskohtaisesta pankille maksettavasta lainan marginaalista, jolla katetaan pankin toimintakustannuksia sekä lainasta syntyvää riskiä. Marginaalin hintaan vaikuttaa lainan riskin lisäksi asiakaskokonaisuus. Marginaalin lisäksi lainan korossa huomioidaan lainaan sidottu viitekorko. Yleisimmin viitekorkona käytetään tänä päivänä euromaiden yhteistä Euribor-korkoa. Vaihtoehtona on myös pankin oma primekorko, jota pankki käyttää otto- ja antolainausten viitekorkona. Euribor-korot päivittyvät päivittäin sen mukaan, millä hinnalla hyvän luottoluokan omaavat pankit lainaavat varoja toisilleen. Euribor-koron vaikutus lainakorkoon huomioidaan korontarkistuspäivänä lainaan liitetyn Euribor-koron mukaisesti (Knüpfer & Puttonen, 2014, s. 55). Euribor-korot lasketaan viikon ja 1–12 kuukauden ajanjaksoille. Yleisimmin lainat sidotaan tänä päivänä 12 kuukauden Euribor-korkoon, joka tarkoittaa, että lainan korko tarkistetaan aina 12 kuukauden välein korontarkistuspäivänä.

Viitekorot voivat muuttua yleisen markkinatilanteen muutosten myötä, joka voi johtaa korkojen nopeaankin nousuun. Viitekorkojen muutoksen myötä syntyvä korkoriski on otettava aina lainaa ottaessa huomioon (Knüpfer & Puttonen, 2014, s. 220–221). Mahdollinen koronnousun riski otetaan huomioon jo asiakkaan maksukyvyyn arvioinnin yhteydessä. Mikäli asiakas ei pysty suoriutumaan lainan takaisinmaksusta 6 % vertailukoroilla, laina on lähtökohtaisesti liian suuri ja sitä ei tulisi myöntää riittämättömään maksukykyyn vedoten. Korkoriskiltä suojautuakseen velallinen voi ottaa lainalle kiinteän koron tai sopia lainalle liitettävästä

korkokatosta, jonka yli lainakorko ei voi korkokaton voimassaolon aikana nousta (Alhonsuo ym., 2009, s. 235–239). Kiinteä korko ja korkokatto nostavat lainasta maksettavia kustannuksia matalan koron aikana, mutta korkojen noustessa velallinen hyöttyy niistä maksamalla markkinakorkoa matalampaa korkoa (Knüpfer & Puttonen, 2014, s. 220–221). Kiinteän koron ja korkokaton voidaan käytännössä katsoa olevan vakuutus korkojen nousua vastaan. Pääasia on, että velallinen selviää lainan takaisinmaksusta myös korkoriskin toteutuessa.

3 MAATALOUDEN NYKYTILA

Tässä kappaleessa tarkastellaan maatalouden rakennekehitykseen johtanutta kehityskaarta, jona aikana suomalaiset maatilat ovat muuttuneet pienistä talonpoikaistiloista suuriksi maatalousyrityksiksi. Kappaleessa luodaan katsaus lisäksi maatalouden eri yhtiömuotoihin ja niiden taloudellisiin vaikutuksiin yrittäjälle itselleen. Näiden asioiden sisäistäminen on tärkeää ennen kuin maatalouden investointitarpeiden tarpeellisuutta sekä investointien taloudellista merkitystä voidaan tarkastella laajemmin.

3.1 Maatalouden kehitysvaiheet

Maataloudella on ollut suuri rooli suomalaisessa yhteiskunnassa koko Suomen historian ajan. Suomen yhteiskunnan työllisyysrakennetta tarkasteltaessa sadan vuoden takaa, käy ilmi, että 1900-luvun alkupuolella noin 70 % koko Suomen väestöstä sai elantonsa joko maa- tai metsätaloudesta (Haapanen ym., 2004, s. 15). Vielä 1960-luvulle asti yli puolet Suomen bruttokansantuotteesta koostui maa- ja metsätaloudesta. Maatilojen määrä laski tasaisesti aina 1990-luvun puoleen väliin saakka, jolloin Suomi liittyi Euroopan Unioniin, joka toi mukanaan Euroopan yhteisen vapaan kilpailun politiikan. Hetkessä koko maatalouden tulopohja koki totta taalisena myllerryksen ja lopettavia maatiloja oli suhteellisesti enemmän kuin koskaan aiemmin (Kuisma & Kallio, 2009, s. 29). Vuosituhannen vaihteen myötä suomalaisen maatalouden erityispiirteenä on ollut maatilojen määrän tasainen väheneminen ja samanaikaisesti maatilojen tilakoot ovat kasvaneet (Luonnonvarakeskus, 2015, s. 13–14).

Suomen historia maatalouden näkökulmasta voidaan jakaa kolmeen laajempaan kehitysvaiheeseen. Näitä ajanjaksoja kutsutaan talonpoikais-, maataloustuottaja- sekä maatilayritysvaiheiksi (Haapanen ym., 2004, s. 15). Näillä jokaisella ajanjaksolla historian saatossa on ollut omat erityispiirteensä, jotka ovat osaltaan johtaneet maatalouden nykytilaan.

Talonpoikaisvaiheeksi kutsutaan 1800-luvulla alkanutta ja ensimmäiseen maailmansotaan päättynyttä ajanjaksoa, jolloin maataloilla korostui tilojen omavaraisuus (Haapanen ym., 2004, s. 15–17). Omavaraistalouden erityispiirteitä olivat vähäinen työnjako sekä pienehkö tavaroiden vaihdanta. Tämä tarkoitti, että viljelijä viljeli ja kasvatti itse kaikki tarvitsemansa ruokatarpeet omalla tilallaan. Noihin aikoihin maataloilla ruoka oli myös usein niin tiukassa, ettei sitä riittänyt muille myytäväksi. Koska ruokaa ei ollut saatavilla markkinoilta, ruoka täytyi kasvat-
taa itse, mikä tarkoittikin, että reilusti yli puolet Suomen väestöstä työskenteli

talonpoikaisvaiheen alkuaikoina maa- ja metsätalouden parissa. Omavaraisuus maataloudessa nähdään yleisesti vaurauden mittarina, mutta aikoinaan vielä 1900-luvun alkupuolella omavaraisuus tarkoitti rankkaa ja heikosti tuottavaa työtä (Kuisma & Kallio, 2009, s. 26). Maatalouskoneet olivat vähissä, joten suuri osa töistä tehtiin ihmisvoimin hevosen avustuksella.

Maatalouden erikoistuminen sai alkunsa, kun töitä alettiin jakaa paikallisella tasolla. Kylän myllyllä jauhoja pystyttiin jauhamaan nopeammin kuin jokaisella maatilalla erikseen ja sahalla pystyttiin sahaamaan lautoja tehokkaampaa rakentamista varten (Haapanen ym., 2004, s. 18–19). Samaan aikaan myös maatalouskoneet alkoivat yleistyä. Näiden muuttujien summana pienemmistä tiloista tuli osa suurempaa kokonaisuutta, jossa tilat olivat yhdessä tehokkaampia kuin yksin yksinään toimivina omavaraisina maatiloina. Maatalouden työnjako ja samanaikainen teollinen vallankumous johtivat siihen, että yhä useampien maataloustuotteiden jalostus siirtyi maatiloilta teollisuuslaitoksiin (Haapanen ym., 2004, s. 20). Teollisuuslaitoksissa tuotteiden jalostus oli tehokkaampaa, ja entistä tehokkaammat maatalouskoneet mahdollistivat maatiloilla tehokkaamman ja tuottavamman maanviljelyn. Maatiloista oli tullut osa teollista ketjua, ja samalla maatalouden omavaraistalous oli tullut päätöspisteeseensä.

Maataloustuottajavaihe sai alkunsa ensimmäisen maailmansodan jälkeisestä ajasta, jolloin ruoka oli monin paikoin vähissä (Haapanen ym., 2004, s. 21). Ajanjakso kesti aina 1990-luvun puoleen väliin saakka, kunnes Suomi liittyi osaksi Euroopan Unionia. Suomen itsenäistymisen jälkeen keskeisimmäksi maatalouspoliittiseksi tavoitteeksi asetettiin elintarviketuotannon kasvattaminen. Talvi- ja jatkosodan seurauksena Suomi menetti 12 % pinta-alastaan, jonka lisäksi Suomen piti sijoittaa 400 000 menetettyjen alueiden asukasta, joista valtaosa oli tuohon aikaan maanviljelijöitä (Kuisma & Kallio, 2009, s. 27). Muutaman vuoden aikana Suomeen raivattiin yli 100 000 uutta asutustilaa. Käytännössä jokainen maansaantiin halukas oli tänä aikana saanut uuden viljelmän. Samaan aikaan maatiloilla aloitettiin voimakas tuotannon kasvattaminen. Tämän seurauksena uutta peltoa raivattiin sekä olemassa olevaa tuotantoa tehostettiin. Molemmissa onnistuttiin yli tavoitteiden. Tiettyyn maataloustuotteeseen erikoistuneesta talonpojasta oli tullut maataloustuottaja. Samoihin aikoihin alettiin myös ymmärtämään, että maatalouden yhteistoiminta alentaa tuotannosta aiheutuvia kustannuksia, jonka seurauksena maatalous muuttui yhä enemmän yritysmäiseksi toiminnaksi.

Vuosi 1956 oli merkityksenkäs vuosi tämänkin päivän maatalousyrittäjälle (Haapanen ym., 2004, s. 23–24). Tuolloin voimaan tulleen maataloustulolain tarkoituksena oli mahdollistaa

maataloustuottajalle tasavertainen tulotaso verrattuna teollisuuden alalle työskenteleviin palkansaajiin. Maataloustulolakeja uudistettiin useaan otteeseen muutaman vuoden välein, kunnes maataloustuet tulivat osaksi tulopoliittista kokonaisratkaisua. Tämä tarkoitti, että maataloustuotteiden hintataso päätettiin virkamiesten sekä Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto ry:n (MTK) välillä pidetyissä neuvotteluissa. Joka tapauksessa maataloustulolain päällimmäisenä tarkoituksena oli edistää tasaisen tulojaon lisäksi vakaita tuottajahintoja sekä pitää yllä syrjäisempien seutujen asutusta.

Seuraavien vuosikymmenten aikana Suomessa säädettiin useita merkittäviä maatalouteen liittyviä lakeja ja säädöksiä. Maatalousväestön oma eläkelaitos perustettiin vuonna 1969 hidastamaan maalta pois muutttoa (Kuisma & Kallio, 2009, s. 28). Maatalouden eläkejärjestelmä tuli voimaan seuraavan vuoden puolella vuonna 1970. Kehittyneiden lannoitteiden sekä tehokkaampien maatalouskoneiden ansiosta kasvaneita tuotantomääriä pyrittiin hillitsemään perustamislupajärjestelmällä, jonka tarkoituksena oli tuotannon hillitsemisen lisäksi hallita maatalouden ylituotantoa sekä suurten maatilojen kasvua. Samoihin aikoihin säädettiin sukupolvenvaihdokseen liittyvä luopumis- ja tukijärjestelmä, jonka tarkoituksena oli helpottaa tilan siirtämistä nuoremmalle sukupolvelle. Vuonna 1978 säädetty maatalouden vuosilomiin ja sijaisapuun liittyvä laki antoi mahdollisuuden kunnille kehittää lomitusjärjestelmää, jonka ansiosta maataloustuottajatkin saivat mahdollisuuden pitää vapaata maatalouden hoidosta. Maataloustuottajavaihe suomalaisessa maatalouden historiassa oli hyvin pitkälti vahvasti säädeltyä aikaa. Samalla se oli vahvasti yhteiskunnan tukemaa yrittämistä, mikä vaati maataloustuottajalta kovaa työtä, uudistumiskykyisyyttä sekä ennen kaikkea halua yrittää.

Suomalaiset maatilat muuttuivat kerta heitolla maataloustuottajista maatilayrityksiksi vuoden 1995 vaihtuessa, kun Suomesta tuli osa Euroopan Unionia. EU:n vapaan kilpailun politiikka tarkoitti suomalaisen takuuhintajärjestelmän poistumista maataloudesta, mikä johti tuottajahintojen laskuun (Haapanen ym., 2004, s. 25–26). Samalla maatilojen kokoa rajoittaneet säädökset poistettiin, jolloin maatilojen yksikkökokoja voitiin vapaasti kasvattaa. Alentuneet tuottajahinnat johtivat siihen, että maataloustukien suora osuus maatilán tuloista nousi hetkessä 20 prosentista noin puoleen koko maatilán tuloista. Vapaa kilpailu ja vapautuneet yksikkökoot tarkoittivat samalla sitä, että pienet tilat jäivät väijäämättä suurempien tilojen jalkoihin. Maatilojen määrä laski kymmenessä vuodessa vuodesta 1990 vuoteen 2000 peräti 40 prosenttia.

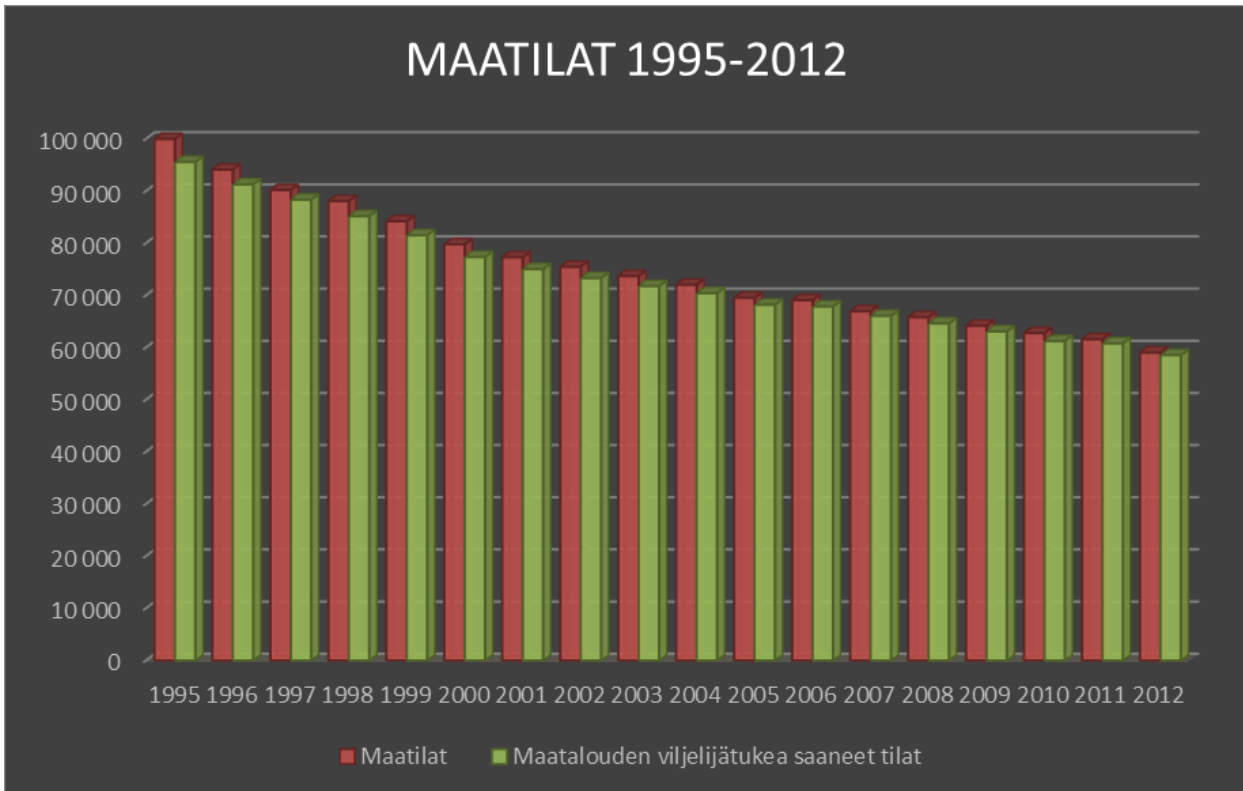
Vaikka Suomi liittyikin Euroopan Unioniin vasta vuoden 1995 alussa, merkkejä liittymiseen oli nähtävissä jo vuoden 1993 maataloustulolain uudistuksessa (Kuisma & Kallio, 2009, s. 29).

Lakiuudistuksen tarkoituksena oli siirtyä aikaisemmin käytetystä hintatuesta kohti suoraa maataloustukea, jolloin maataloustulolaki olisi yhteneväinen Euroopan Unionin kanssa. Euroopan Unionissa maataloustuotteiden hintoja laskettiin kohti maailmanmarkkinahintoja vuosina 1992 ja 1999 tehdyissä maatalouteen liittyvissä poliittisissa uudistuksissa. Alentuneita hintoja kompensoitiin suorilla tuilla. Tämän takia eläin- ja pinta-alaperusteiset tuet nousivat keskeiseen asemaan EU:n maatalouspolitiikassa (Luonnonvarakeskus, 2015, s. 49).

3.2 Maatilojen määrän kehitys ja nykytila

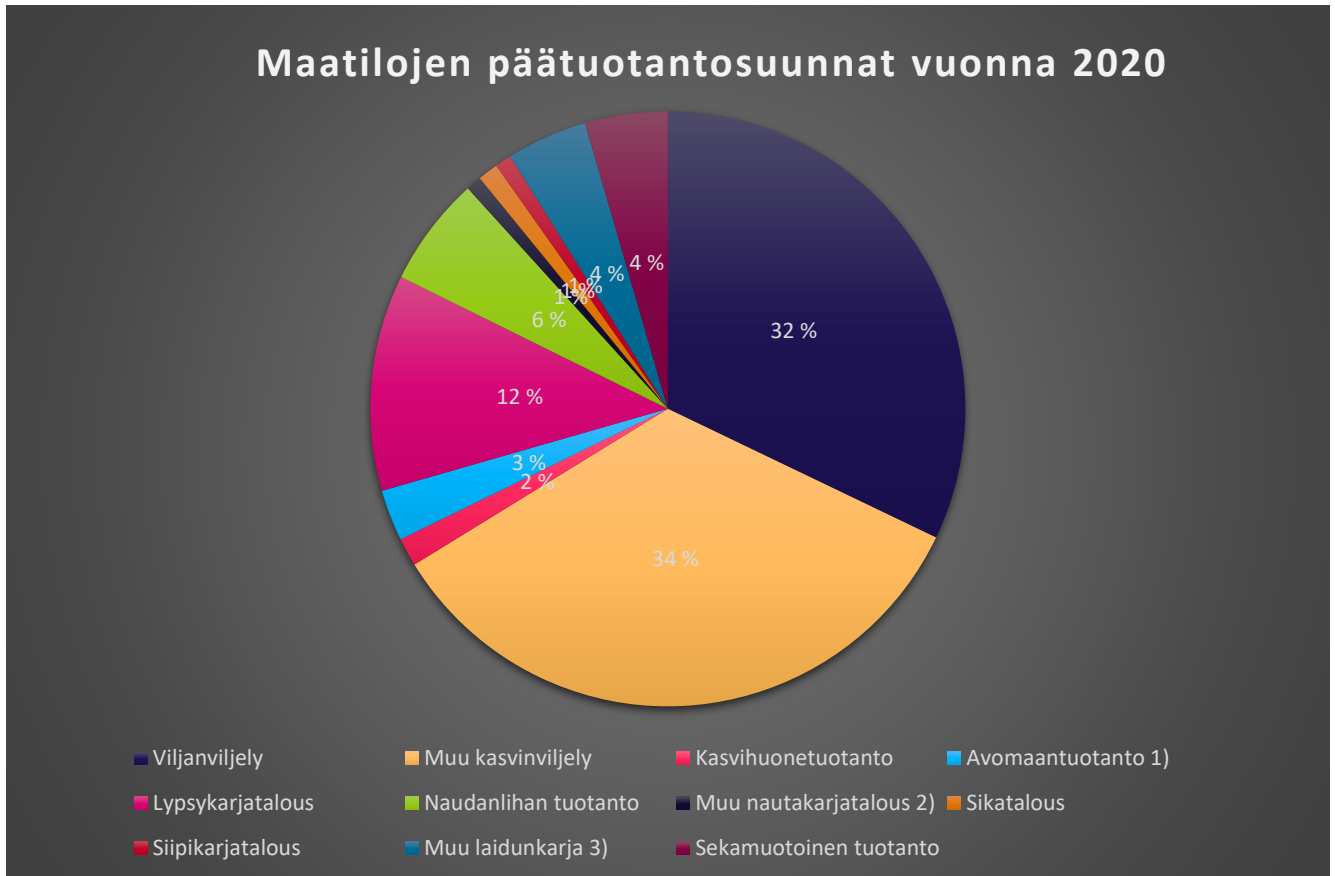
Maatilojen lukumäärät sekä tilakoot ovat muuttuneet vuosien saatossa sen hetkisten vallitsevien olosuhteiden ja lainsäädännön saattamana. 1900-luvun alussa yli 70 prosenttia Suomen väestöstä työskenteli maatalouden parissa (Haapanen ym., 2004, s. 15). Vielä 1960-luvulle asti Suomi oli perustaltaan agraariyhteiskunta, mikä tarkoitti, että yli puolet koko kansan väestöstä sai elantonsa maatalouden kautta. Eniten maatiloja Suomesta löytyi 1960-luvun alkupuolelta (Kuisma & Kallio, 2009, s. 28–29). Tästä eteenpäin maatilojen määrä oli tasaisessa laskussa aina 1990-luvun alkuun saakka. Lamavuodet sekä maatalouden lakimuutokset 1990-luvun alkuvuosina antoivat esimakua tulevasta. Vaikeat vuodet sekä Suomen liittyminen EU:hun muuttivat merkittävästi maatalouden rakennetta. Vuosien 1990–2000 välillä maatilojen määrä laski peräti 40 prosenttia, mikä on Suomen historiassa suurin muutos maatilojen lukumäärässä noin lyhyellä aikavälillä.

Vuonna 1995 Suomessa oli 100 000 maatilaa (Kuvio 2). EU-jäsenyyden aikana Suomen maatilojen määrä on vähentynyt vuosittain keskimäärin noin 2,8 prosentilla. Vuosien 1995 ja 2014 välillä lähes 40 000 maatilaa lopetti toimintansa Suomessa. Sama kehitys on jatkunut myös vuoden 2014 jälkeen. Vuodesta 2014 vuoteen 2020 tilojen määrä on pudonnut tasaisesti noin 2 % vuosittain. Vuonna 2020 Suomessa oli 45 630 maatilaa (SVT, 2021). Samanaikaisesti tilakoot ovat kasvaneet merkittävästi. Maataloustukea saaneiden maatilojen keski koko vuosien 1995 ja 2014 välillä kasvoi lähes 79 prosenttia vajaasta 23 hehtaarista peltoa yli 40 hehtaariin. Tämän seurauksen maatilojen keskikoko on kasvanut suurempien tilojen kasvaessa ja pienempien tilojen lopettaessa toimintansa (Luonnonvarakeskus, 2015, s. 13–14). SVT:n (2021) tilastoiden perusteella tilojen kasvutrendi on sittemmin jatkunut ennallaan. Vuonna 2020 keskimääräinen tilakoko oli 50 hehtaaria.

Kuvio 2. Maatilojen lukumäärä 1995–2012 (Luonnonvarakeskus tilastotietokanta, 2016).

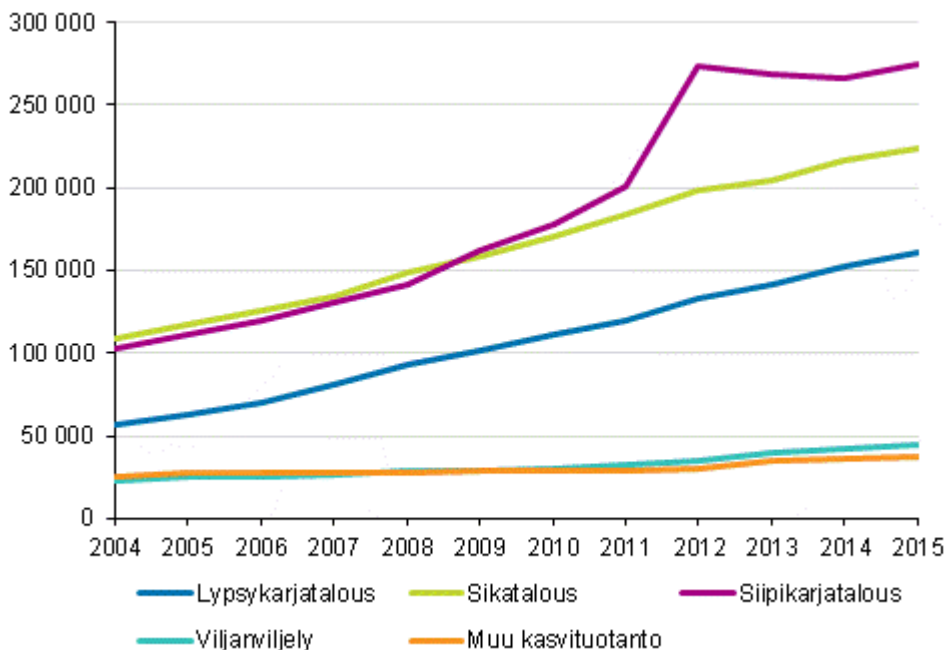
Vuoden 2020 lopussa Suomessa oli 45 630 maatilaa (SVT, 2021). Suurin osa suomalaisista maataloista on tänä päivänä päätuotantosuunnaltaan kasvinviljelytiloja. Vuonna 2020 maatilojen yleisin päätuotantosuunta oli muu kasvinviljely. Näiden maatilojen osuus kaikista maataloista oli noin 34 prosenttia (Kuvio 3). Toiseksi yleisimmän tuotantosuunnan, viljaa viljelevien maatilojen, osuus kaikista maataloista oli noin 32 prosenttia. Luonnonvarakeskuksen (2017) tiedotteen mukaan monilla tiloilla kasvatetaan viljan lisäksi myös muita viljelykasveja. Tilastossa muu kasvinviljely lasketaan maatalon päätuotantosuunnaksi, mikäli muiden viljelykasvien osuus on yli 2/3 koko maatalolla viljellyistä kasveista. Luonnonvarakeskuksen tiedotteessa kerrotaan lisäksi, että kasvinviljely on tällä hetkellä Suomessa selkeästi yleisin maatalouden päätuotantosuunta. Tämä käy ilmi myös SVT:n julkaisemista tilastoista (Kuvio 3). Kaksi kolmesta maatalosta harjoittaa päätuotantosuuntanaan kasvinviljelyä ja noin joka kolmannen maatalon päätuotantosuunta on kotieläintalous. Jäljelle jäävillä neljällä prosentilla maataloista ei ole yhtä selkeästi erottuvaa päätuotantosuuntaa, jolloin nämä tilat lasketaan sekamuotoista tuotantoa harjoittaviksi maataloiksi.

Kuvio 3. Maatilojen päätuotantosunnat 2020 (Suomen virallinen tilasto (SVT): Maatalous- ja puutarhayritysten, 2021).

Yhä useammilla maatiloilla harjoitetaan maatalouden lisäksi myös muuta liiketoimintaa, koska monilla maatiloilla maataloudesta saatava toimeentulo ei ole riittävää yrittäjän ja perheen menoihin (Kuisma & Kallio, 2009, s. 44). Näitä maatilayrityksiä kutsutaan monialaisiksi yrityksiksi. Maaseudulla liiketoimintaa harjoittavat pienyritykset jaetaan kolmeen ryhmään: perustuotantotiloihin, monialaisiin tiloihin sekä muihin pienyrityksiin. Monialaisten tilojen osuus kaikista maatiloista on kasvanut tasaisesti vuosien 2000 ja 2013 välillä. Vuonna 2000 monialaisten tilojen osuus kaikista tiloista oli 27 prosenttia ja vuonna 2013 vastaava osuus oli noin 31 prosenttia (Luonnonvarakeskus, 2015, s. 9–10). Monialaisella tilalla harjoitetaan maa- ja metsätalouden ohella muuhun toimialaan liittyvää liiketoimintaa. Monialaisten tilojen osuus maatilojen määrässä on kasvanut 2000-luvulla koko EU:n alueella, mikä näkyy monialaisten tilojen lukumäärän kasvussa sekä suhteellisen osuuden nousussa verrattuna maatilojen lukumäärään. Yleisimpiä monialaisten tilojen harjoittamia muita liiketoimintaa ovat koneurakointi, matkailu, erilaisten tuotteiden kuten puun ja elintarvikkeiden jatkojalostus sekä energiantuotanto (ProAgria Maaseutukeskusten liitto, 2008, s. 42).

Suomalaisten maatalousyriyten lainakanta nousi vuonna 2018 ensimmäistä kertaa yli viiden miljardin euron (Alho ym., 2019, s. 15–19). Noin miljardi koko lainakannasta kohdistui yhtiömuotoisiin tiloihin ja loppu neljä miljardia yksityisten maataloudenharjoittajien tiloihin. Suhteutettuna maataloudenharjoittajien tilojen määrään, keskimääräinen yksityisen maataloudenharjoittajan velkamäärä oli vuonna 2018 noin 80 000 euroa. Vastaavasti yhtiömuotoisten tilojen keskimääräinen velkamäärä oli noin kymmenkertainen verraten yksityiseen maataloudenharjoittajaan, ollen keskimäärin 800 000 euroa per yritys. Tutkimuksesta selviää, että keskimääräinen luotonhoitomeno on ollut noin 19 % maatalouden menoista vuonna 2017. Keskimäärin maatalouden lainoja on nostettu tasaisesti enemmän kuin lainoja on maksettu pois, jonka vuoksi maatalouden velkamäärä on ollut tasaisessa kasvussa. Kun tähän yhtälöön lisätään maatilojen määrän tasainen lasku, voidaan maatilojen keskimääräisen velkamäärän todeta nousevan koko ajan. Toisaalta keskimääräinen omavaraisuusaste 72 % kertoo alan keskimääräistä paremmasta omavaraisuudesta (Alho ym., 2019, s. 15–19). Omavaraisuusaste kuvaa oman pääoman suhdetta tilan varallisuuteen. Mitä korkeampi omavaraisuusaste on, sitä vähemmän tilan varallisuuteen kohdistuu velkaa.

Kuvio 4. Maatalouden velkojen kehitys tuotantosuunnittain vuosina 2004–2015 (Suomen virallinen tilasto (SVT): Maa- ja metsätalousyriyten taloustilasto, 2015).

Kasvihuonetilat sekä siipikarjatilat omaavat heikoimman omavaraisuusasteen (Alho ym., 2019, s. 18). SVT:n yllä oleva kuvio (Kuvio 4) vuosilta 2004–2015 kuvastaa maatilojen lainamäärän tasaista kasvua tilaa kohden ja tilastosta on helppo huomata siipikarjatalouden muita korkeampi keskimääräinen velkamäärä. Velkaantuneisuutta voidaan verrata myös

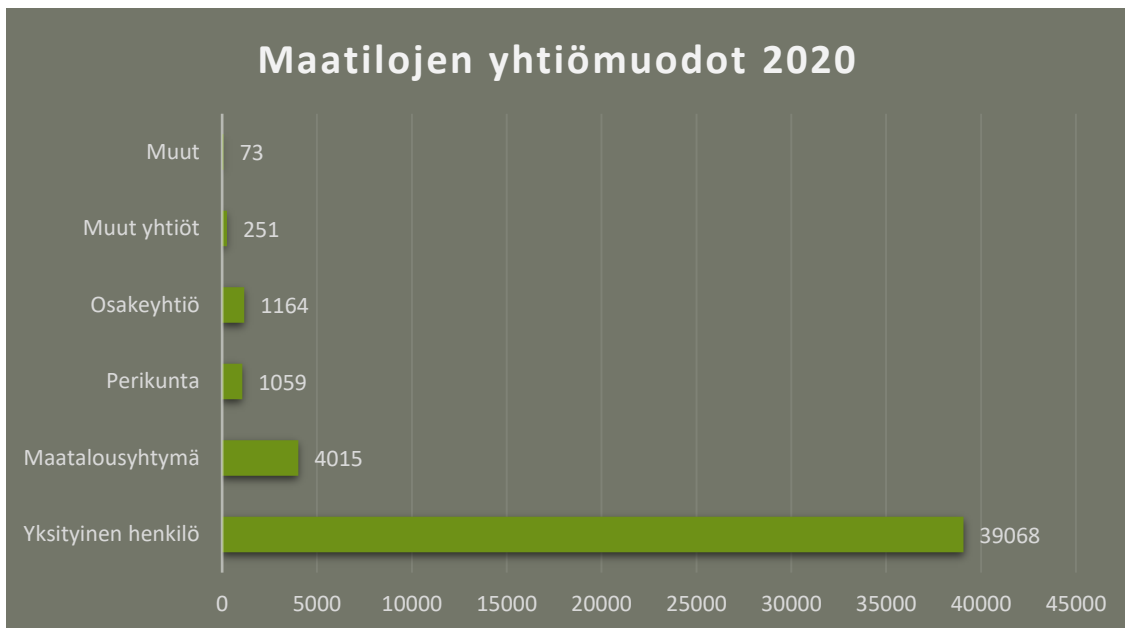
suhteellisen velkaantuneisuuden kautta. Suhteellinen velkaantuneisuus huomioi vieraan pääoman määrän suhteessa toiminnan laajuuteen. Tässä tilastossa kasvinviljelytilat nousevat tilastossa suhteellinen velkaantuneisuus on suurinta nautakarjatiltoilla sekä kasvinviljelytiloilla. Kasvinviljelytilojen tulot vuositason tasolla ovat suhteessa muita tuotantosuuntia matalampia, joka selittää korkean suhteellisen velkaantuneisuuden, vaikkakin kasvinviljelytilojen keskimääräinen velkamäärä on suhteessa pienempi vertailussa muihin tuotantosuuntiin. Iso osa kasvinviljelytiloista on kuitenkin sivutoimisia maatiloja. Tilan yrittäjän pääasiallinen yksityistalouden tulo tulee joko muusta yritystoiminnasta tai palkkatyöstä, jonka vuoksi kasvinviljelytilojen korkea suhteellinen velkaantuneisuus ei koidu yleensä ongelmaksi (Alho ym., 2019, s. 18–19). Tutkimusten ja tilastojen pohjalta voidaan todeta, että laajamittainen maatilayrittäminen vaatii tänä päivänä yrittäjältä ison taloudellisen panostuksen sekä riskinotto- ja -halukkuutta.

3.3 Maatalouden eri yhtiömuodot

Viimeisten vuosikymmenten aikana maatalouden rakennemuutosten ja tekniikan kehityksen vuoksi useat pienet tilat ovat lopettaneet toimintansa ja jäljelle jääneet tilat ovat samalla kasvaneet suuriksi maatilayrityksiksi. Vaikka maatilojen toiminta on keskimäärin kasvanut ja muuttunut yhä enemmän yritysmäisemmäksi, vain murto-osa suomalaisista maataloista on perustaltaan osakeyhtiöpohjaisia yrityksiä. Lähes yhdeksän kymmenestä suomalaisesta maatilasta on ammatinharjoittajan toiminimellä harjoittamia maatalousyrityksiä (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, 2007, s. 6). Toiseksi yleisin maatalouden yritysmuoto on maatalousyhtymä. Mikäli kaksi tai useampi ammatinharjoittaja päättää ryhtyä harjoittamaan maataloutta yhdessä, syntyy maatalousyhtymä. Myös muut yritysmuodot, kuten osakeyhtiöt, ovat mahdollisia maataloudessa, mutta ne ovat harvinaisempia puhuttaessa maatalouden yritysmuodoista. Maatalousyrittäjän kannalta tärkeintä on miettiä, mikä yritysmuoto sopii yrittäjälle parhaiten otettaessa huomioon kaikki maatalaan kohdistuvat riskit, mahdollisuudet sekä verotukselliset perusteet.

Vuoden 2020 päättyessä Suomen 45 630 maatilasta yli 85 prosenttia oli yksityisen elinkeinonharjoittajan toiminimellä harjoittamia yrityksiä (Kuvio 5). Maatalousyhtymät olivat toiseksi yleisin yhtiömuoto vajaan 9 prosentin osuudella. Perikunnan tai kuolinpesän nimissä toimi noin 2,3 prosenttia kaikista maataloista. Osakeyhtiöpohjaisia maatiloja oli vuonna 2020 ainoastaan noin 2,5 prosenttia kaikista maataloista, mikä on yllättävän pieni osuus tänä päivänä

puhuttaessa näinkin yritysmäisestä toimialasta. Muita yhtiöitä oli kaiken kaikkiaan 324, mikä tarkoitti noin 0,7 prosentin osuutta kaikista tiloista.

Kuvio 5. Maatilojen yhtiömuodot 2020 (Suomen virallinen tilasto (SVT): Maatalous- ja puutarhayritysten rakenne, 2021).

3.3.1 Yksityinen maataloudenharjoittaja ja maatalousyhtymä

Yksityisestä elinkeinonharjoittajasta käytetään yleisesti tunnetumpaa nimitystä toiminimi tai maatalouden kohdalla maatalouden harjoittaja. Toiminimilain (128/1979) 1 §:ssä säädetään, että toiminimi on yksityisen elinkeinonharjoittajan käyttämä yrityksen nimi, jota tämä käyttää yritystoiminnan harjoittamiseen. Edellä nähtävästä kaaviosta (Kuvio 5) selviää, että suurin osa suomalaisista maatalousyrittäjistä harjoittaa maataloutta yksityisinä maataloudenharjoittajina. Maatalouden harjoittaja omistaa maatilan henkilökohtaisesti ja päättää itse kaikista maatalaan liittyvistä asioista (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, 2007, s. 11). Vastaavasti yrittäjä vastaa henkilökohtaisesti myös kaikista maatalouteen kohdistuvista veloista ja vastuista (Niskanen & Niskanen, 2002, s. 11). Kirjanpidollisista syistä maatalouteen kohdistuvat varat ja velat on pidettävä erillään muista yrittäjälle kuuluvista varoista ja veloista. Maatilan varallisuuteen huomioidaan näin ollen yritystoimintaan kuuluvat varat ja velat. Sen sijaan yksityistalouteen kohdistuvat varat ja velat jätetään kirjanpidon ja verotuksen ulkopuolelle. Yksityisenä maataloudenharjoittajan toimiva yrittäjä ei maksa itselleen palkkaa. Sen sijaan yrittäjä nostaa rahaa yrityksen tililtä yksityisottoina oman pääoman puitteissa.

Riippumatta siitä, paljonko yrittäjä tekee tilikauden aikana yksityisottoja, kaikki maataloudesta syntyvät tulot verotetaan yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa.

Yksityisen maataloudenharjoittajan verovuoden tulot verotetaan verovuoden päätteeksi pääoma- ja ansiotuloina. Maataloudenharjoittaja voi valita pääomatulo-osuuden laskentaan joko 10 tai 20 % osuuden maatalouden nettovarallisuudesta (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, 2007, s. 22–23). Yritystulon jakamisen tarkoituksena pääoma- ja ansiotuloihin on vähentää yrittäjän kokonaisveroastetta. Ansiotulojen verotus on progressiivista eli veroja maksetaan suhteessa enemmän mitä enemmän ansiotuloja on. Pääomatuloverotuksessa veroaste on kuitenkin korkeimmillaan 34 %, jonka vuoksi suurituloisilla tiloilla yritystulon jakaminen on yrittäjälle verotuksellisesti suotuisaa. Nettovarallisuus lasketaan vähentämällä maatalouden varoista maatalouteen kohdistuvat velat. Maatalouden nettovarallisuutta laskettaessa verotuksessa huomioitava varallisuus ei kuitenkaan läheskään aina anna oikeaa kuvaa maatalon todellisesta varallisuustilanteesta. Pellon arvo huomioidaan laskennassa vain laskennallisesti, mutta samalla maanostoon kohdistuvat lainat luetaan täysimääräisesti velkoihin. Mikäli velkaa on enemmän kuin varoja, nettovarallisuus on negatiivinen ja koko maatalouden yritystulo on näin ollen yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa ansiotuloa. Pellon arvon epäsuotuisa laskenta maatalouden yritystulon verotuksessa ajaa usein hyvinkin kannattavat maatilat tilanteeseen, jossa nettovarallisuus voi olla hyvästä kannattavuudestakin huolimatta roimasti negatiivinen.

Monilla suomalaisilla maatiloilla perheen mies toimii maatalousyrittäjänä, mutta usein puoliso on yhtä lailla mukana maataloustoiminnassa. Tuloverolain (1535/1992) 2 luvun 14 §:ssä säädetään, mikäli puoliset harjoittavat yhdessä maataloutta, yritystulon ansiotulo-osuus jaetaan puolisoitten kesken heidän työpanoksensa mukaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mikäli molemmat työskentelevät täyspäiväisesti maatalouden parissa, tulot jaetaan puoliksi puolisoitten kesken. Tilanne on kuitenkin eri, jos toinen käy muualla töissä, toisen ollessa täyspäiväisesti maatalousyrittäjänä. Näissä tapauksissa toisen puolison osuus maatalouden työpanoksesta jää pienemmäksi, jolloin tulo-osuuksia ei voida jakaa tasan (Ossa, 2014). Pääomatulojen osuus yritystulosta jaetaan sen sijaan puolisoitten kesken sen mukaan, kuinka paljon he omistavat maatalouteen kohdistuvasta nettovarallisuudesta.

Kun kaksi tai useampi elinkeinonharjoittaja päättää ryhtyä harjoittamaan yritystoimintaa yhdessä, syntyy verotusyhtymä (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, 2007, s. 6, 25). Maatalouteen perustuvasta verotusyhtymästä käytetään nimitystä maatalousyhtymä.

Maatalousyhtymän tulon jakauma syntyy yhtymän osakkaiden välisellä sopimuksella, joka perustuu yleisesti ottaen osakkaiden tekemään työpanokseen. Verotusyhtymän sisällä tehdyt päätökset tulee käytännössä poikkeuksetta tehdä osakkaiden välillä yksimielisellä päätöksellä, joten tämän takia lähes kaikki maatalousyhtymät on perustettu lähisukulaisten välille.

Maatalouden kirjanpidon teossa pätevät samat lait kuin kaikilla muillakin kirjanpitovelvollisilla. Huomattava ero on kuitenkin, että yksityiset maataloudenharjoittajat eivät ole velvoitettuja tekemään kahdenkertaista kirjanpitoa, vaan he voivat halutessaan tehdä kirjanpitoa yhdenkertaisena (Kuisma & Kallio, 2009, s. 159). Yhdenkertaisessa kirjanpidossa kirjaukset tehdään kassaperiaatteella eli tapahtumat kirjataan kirjanpitoon aina, kun raha siirtyy omistajalta toiselle. Tulot ja menot kirjataan kirjanpitoon aina sille päivälle, jolloin maksu tapahtuu. Yhdenkertaista kirjanpitoa tekevien maatilojen tilikauden tulos selvitetään maatalouden verolomakkeella. Maatalouden verolomake tunnetaan myös yleisesti nimellä maatalouden verolomake 2. Tilikauden päätteeksi kaikki tilikauden aikaiset tapahtumat ynnätään yhteen ja luvut siirretään maatalouden verolomakkeelle, jonka pohjalta maatalousyrittäjän verovuoden yritystulo lasketaan verotuksessa. Maatalousyhtymän kirjanpidossa käytetään samaa periaatetta kuin yksityisen maatalousyrittäjän kohdalla (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, 2007, s. 25). Maatalousyhtymän osakkaiden varat, tulot sekä menot kerätään yhteen maatalousyhtymän nimiin tehtävälle maatalousyhtymän veroilmoitukselle. Lomake tunnetaan myös nimellä maatalouden verolomake 2Y. Tilikauden päätteeksi maatalousyhtymän tilikauden tulot ja menot jaetaan yhtymän osakkaiden välille ennestään sovitun tulojaon perusteella.

3.3.2 Yhtiötetty maatila

Osakeyhtiö eroaa oikeudellisesti yritysmuodoltaan yksityisestä maatalouden harjoittajasta sekä verotusyhtymästä. Osakeyhtiö on osakkeenomistajistaan erillään oleva oikeushenkilö ja näin ollen kaikki yrityksen sopimukset tehdään osakeyhtiön nimiin (Osakeyhtiölaki 624/2006, 1 luku, 1–5 §). Yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimiva yrittäjä vastaa maatilan vastuista koko omaisuudellaan, mutta osakeyhtiössä osakeyhtiön omistajat ovat yhtiön konkurssin satuessa vastuussa vain sijoittamallaan pääomalla. Osakeyhtiön toiminnan perimmäisenä tarkoituksena on osakeyhtiölain mukaan voiton tuottaminen yhtiön omistajille eli osakkeenomistajille. Osakeyhtiö voidaan perustaa yhden tai useamman henkilön toimesta (Niskanen & Niskanen, 2002, s. 12). Osakeyhtiön omistus jaetaan osakkeenomistajien kesken saman arvoisiin osakkeisiin, jotka antavat päätävävallan osakeyhtiön korkeimpaan toimielimeen:

yhtiökokoukseen. Yhtiökokous valitsee osakeyhtiölle hallituksen, joka vastaa yhtiön toiminnasta. Hallitus voi tämän jälkeen nimittää osakeyhtiölle toimitusjohtajan vastaamaan yhtiön juoksevista asioista.

Osakeyhtiön kohdalla yrityksen omistajan palkkaus eroaa henkilöyhtiöstä siten, että yrittäjä nostaa osakeyhtiöstä itselleen sovittun suuruista palkkaa, joka huomioidaan osakeyhtiön kirjanpidossa tulosta vähentävänä palkkakuluna ja yrittäjän omassa verotuksessa ansiotulona (Niskanen & Niskanen, 2002, s. 12). Tilikauden päätteeksi osakeyhtiö maksaa yhteisöveroa 20 % tilikauden tuloksestaan. Osakeyhtiöstä voidaan tämän jälkeen jakaa yhtiökokouksen päätöksellä osinkoa osakkeenomistajille. Osinkotulo on pääsääntöisesti omistajan henkilökohtaisessa verotuksessa verotettavaa pääomatuloa. Mikäli yksityisen osakeyhtiön nettovallisuus on kuitenkin alhainen, osa osingonsaajan saamasta osingosta verotetaan hänen ansiotuloverotuksessaan.

Suomalaisessa maataloudessa on läpi historian ollut yleistä harjoittaa maataloutta yksityisenä maataloudenharjoittajana. Suurimmat maatilat ovat kuitenkin jossain vaiheessa ajautuneet tilanteeseen, jossa maatalouden yhtiöittäminen on ollut yritystoiminnan kannalta järkevää (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, 2007, s. 6–7). Maatalouden yhtiöittämisellä tarkoitetaan maatalousyrityksen toiminnan siirtämistä yksityisen maataloudenharjoittajan nimestä osakeyhtiön nimiin. Yleensä yhtiöittämisen perimmäisenä syynä on pienentää kokonaisuudessaan verojen määrää, jolloin yritystoiminnasta jää verojen jälkeen mahdollisimman paljon rahaa maatalouden investointeihin ja lainan lyhennyksiin (mts. 66–69). Paljon veroa maksavat yritykset ovat pääsääntöisesti kannattavia ja hyvää tulosta tekeviä yrityksiä, minkä pohjalta voidaan todeta, että kannattava maatila on maatilan yhtiöittämisen tärkein kriteeri. Koska suurin osa suomalaisista maataloutta harjoittavista osakeyhtiöistä syntyy yhtiöittämisen myötä, voidaan todeta, että suurin osa näistä yrityksistä on niin sanottuja yhden miehen yhtiöitä. Tämä tarkoittaa, että yhtiöllä on yksi omistaja, joka omistaa osakeyhtiön koko osakekannan ja näin ollen päättää yksin yhtiön asioista yhtiöittämisestä huolimatta.

4 MAATILARAOITUS

Maatalouden rakennemuutoksen takia maatalousyrittäjän tulee pystyä tänä päivän jatkuvasti kehittämään maatilansa toimintaa, mikäli tämä haluaa pitää tilansa kilpailukykyisenä. Maatalousrakennusten rakentaminen, uusien viljelyalueiden osto sekä koneiden ja laitteiden hankinta ovat tänä päivänä suuria investointeja, joiden hankinta vaatii paljon pääomaa. Koska maataloudesta saatavalla tulorahoitukselle pystytään hyvin harvoin rahoittamaan näin suuria investointeja, on rahoitus investointeja varten yleensä hankittava jostain muualta. Lisäksi maatalon päivittäiset menot ovat yhtä lailla suuria kuin millä tahansa muullakin suurella yrityksellä, jonka vuoksi maatalouden toimintaan tarvitaan paljon käyttöpääomaa. Vaikka rahoitusmarkkinoiden kehityksen kautta markkinoille on tullut paljon uusia rahoitusvaihtoehtoja, perinteisten pankkien rooli maatalouden rahoittajina on säilynyt edelleen vahvana. Tässä luvussa maatalousrahoitusta tarkastellaan pääasiassa yksityisen maatalouden harjoittajan näkökulmasta, koska suurin osa maatalousrahoitusta tarvitsevista yrittäjistä harjoittaa maataloutta omissa nimissään.

4.1 Maatilojen investoinnit

Kannattavan maatalon on pysyttävä kehityksessä mukana, mikäli tila halutaan pitää kannattavana myös tulevaisuudessa. Kehityksen mukana pysyminen vaatii investointien tekoa. Investoinnilla tarkoitetaan pitkävaikutteisista menoista, josta odotetaan tuottoa myös tulevaisuudessa (ProAgria Maaseutukeskusten liitto, 2008, s. 82–83). Investointi voi olla esimerkiksi uuden tehokkaamman koneen hankinta, jolla tuotantoa pystytään tehostamaan ja nopeuttamaan nykyhetken lisäksi myös tulevaisuudessa. Parhaimmillaan investointi tuottaa yrittäjälle pitkällä aikavälillä lisäarvoa tuloksen ja työn tehokkuuden muodossa. Investoinnit voivat olla myös toiminnan kannalta välttämättömän kaluston uusimista entisen kaltaisella koneella, jolloin puhutaan korvausinvestoinnista. Onnistuneella investoinnilla pystytään lisäämään taloudellista aktiiviteettia ja kasvattamaan kilpailukykyä. Pitkällä aikavälillä investoinneilla pystytään parantamaan taloudellista kapasiteettia ja pitämään sitä yllä myös jatkossa (Ylätalo ym., 2004, s. 3).

Maatiloilla tehtävät investoinnit sitovat poikkeuksellisen paljon pääomaa verrattuna muihin toimialoihin. Maatilojen investoinnit ovat yleensä suuria verraten maatalon liikevaihtoon, joka tarkoittaa, että investointien tulee olla tarkkaan harkittuja niiden pitkän takaisinmaksuajan vuoksi (Haapanen ym., 2004, s. 156–157). Investoinnit vaativat aina pääomaa. Osa

maatalouteen tehtävistä investoinneista purkautuu kohtuu nopeasti. Tällaisia investointeja ovat investoinnit koneisiin ja laitteisiin. Maatalouteen kohdistuu kuitenkin paljon investointeja, joihin pääoma sitoutuu pitkäksi aikaa - joskus jopa pysyvästi (Ylätalo ym., 2004, s. 3–4). Tällaisia investointeja ovat maan osto, maatalousrakennukset sekä maihin ja rakennuksiin kohdistuvat perusrakennukset. Pitkäaikaiset investoinnit vaativat yrittäjältä määrätietoista asennoitumista yrittämiseen. Maatalousrakennusten realisointi on vaikeaa, jonka vuoksi yrittäjä on kiinni yritystoiminnassa käytännössä siihen asti, että investointeihin kohdistuvat vastuut on saatu hoidettua.

Investoinnit voidaan luokitella ryhmiin niiden ominaisuuksien mukaan. Ensinnä investoinnit jaetaan aineellisiin sekä aineettomiin investointeihin (Ylätalo ym., 2004, s. 7–8). Aineelliset eli reaali-investoinnit kohdistuvat aineellisiin hankintoihin. Näitä ovat esimerkiksi tilalle hankittavat koneet ja kalusto. Reaali-investoinnit voivat kohdistua myös lisämaan ostoon tai maatalousrakennusten rakentamiseen, laajentamiseen tai peruskorjaukseen. Aineettomat investoinnit eivät suoranaisesti kohdistu fyysiseen omaisuuteen. Aineettomia investointeja ovat muun muassa kouluttautuminen ja lisätiedon hankinta. Koulutus ja tietotekniikkaosaaminen ovat yksi tämän päivän maatalousyrittämisen elinehto. Yrittäjällä pitää olla perinteisen maanviljelytaidon lisäksi talous- ja kirjanpito-osaamista, jotta yrittäjä pystyy tekemään oikeita investointipäätöksiä kannattavuuden pohjalta (Barnard ym., 2016, s. 36–38). Laista maatalouden rakennetuista (1476/2007) selviää, että tänä päivänä yksi maataloustukien saannin edellytyksistä on riittävä osaaminen. Näin ollen kuka tahansa ei voi saada maataloustukea, vaan tuen saannin edellytyksenä on joko aiempi kokemus maatalousyrittämisestä tai alan asianmukainen koulutus. Maatalousyrittäjien tietotekniikkaosaaminen on myös noussut viime vuosien aikana tärkeäksi, koska käytännössä kaikki maatalouden tukihakemukset ja pankkiasiointi hoidetaan tänä päivänä sähköisesti.

Reaali-investoinnit voidaan jakaa Ylätalon ym. (2004, s. 7–8) mukaan rationalisointi-, korvaus- ja uusinvestointeihin investointien merkityksen mukaisesti. Uusinvestoinnit kohdistuvat kapasiteetin eli maksimaalisen tuotantokyvyn kasvattamiseen. Yritystoiminnan kasvuun tähtäävät investoinnit ovat uusinvestointeja. Rationalisointi-investoinnista puhutaan tehtäessä investointeja, joilla tehostetaan yritystoimintaa esimerkiksi ottamalla käyttöön tehokkaampaa teknologiaa tehokkuuden tai tuottavuuden maksimoimiseksi. Rationaaliset investoinnit ovat usein investoinnin luonteen vuoksi myös uusinvestointeja. Hajonneen tai vanhan tuotantovälineistön tilalle pitää tehdä korvaavia hankintoja, jotta maatalouden tuotantokyky ja kapasiteetti

voidaan pitää entisellään. Tällaisista investoinneista käytetään nimitystä korvausinvestointi. Korvausinvestointi voi olla esimerkiksi uudemman traktorin hankkiminen vanhan tilalle. Maatalouden investointien arvioinnin kannalta maatalouteen kohdistuvat omaisuuserät on hyvä ryhmitellä. Perinteisesti omaisuuserät ryhmitellään kiinteistöön ja irtaimistoon (Ylätalo ym., 2004, s. 34). Kiinteistöön kohdistuvia omaisuuseriä ovat maatalousmaa, perusparannukset, maatalousrakennukset sekä sadonvara. Irtaimistoon kuuluvia omaisuuseriä ovat koneet ja kalusto, eläimet sekä maatilan varasto. Sadonvara kohdistuu kiinteistöön siihen saakka, kunnes vilja puidaan pellolta. Puinnin jälkeen vilja kuuluu varastoon.

Maatalouden investointien takaisinmaksuaikaa arvioitaessa pääoman kiertonopeus on merkittävässä roolissa. Tällä tarkoitetaan sitä, kuinka kauan kestää, että investoinnista saadaan siihen käytetty raha tuoton kautta takaisin (Ylätalo ym., 2004, s. 49). Kiinteistöön kohdistuvat investoinnit ovat yleensä pitkäaikaisia investointeja, joilta odotetaan tuottoa pitkälle aikaa. Irtaimisto sen sijaan vaihtuu nopeammalla aikavälillä. Maatilarakennusten ja maatalousmaan tuotto-odotus voi hyvinkin olla 20–30 vuotta, kun taas koneita ja kalustoa voidaan joutua uusiin 5–7 vuoden välein. Nämä vaikuttavat investointien takaisinmaksu-aikaan ja siten merkittävästi investointien rahoituksen suunnitteluun, jotta investointiin otettu ulkopuolinen rahoitus saadaan hoidettua vähintään investoinnin käyttöaikana takaisin.

Investoinnin takaisinmaksuaika otetaan huomioon myös investoinnista syntyvän kustannuksen jaksottamisessa investoinnin käyttöajalle. Investoinnin hankintamenon jaksottamista kutsutaan kirjanpidossa poistoiksi (Tomperi, 2019, s. 28–29). Poistosuunnitelma laaditaan investointien taloudellisen pitoajan mukaan. Poistoajat rakennuksille ovat yleensä 20–30 vuotta ja koneille ja kalustolle 5–10 vuotta. Laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968) 2 luvun 33–34 §:ssä kerrotaan, että hankinta poistetaan yhden verovuoden aikana, mikäli hankinnan todennäköinen käyttöaika on enintään 3 vuotta tai hankinnasta syntyvä meno on enintään 1200 euroa. Näiden ylittävät hankinnat jaksotetaan 20 % menojäännöspoistolla maatalouden kirjanpidossa. Talousrakennuksiin verrattavien maatilarakennusten verovuoden poisto on 7 % hankintamenosta. Maatalouden investoinnit jaetaan poisto-aikaa määrittäessä seuraaviin ryhmiin: maa ja vesistöt, rakennukset ja rakenteelliset laitteet sekä koneet, laitteet ja muut tarpeistoesineet (Ylätalo ym., 2004, s. 56–57). Maasta ja vesistöistä ei tehdä poistoja, koska maatalous- ja metsämaat eivät varsinaisesti kulu ja näin ollen ne eivät menetä arvoaan. Rakennuksille on yleistä pitkät poistoajat rakennusten pitkän käyttöajan vuoksi. Koneita ja

kalustoa uusitaan sen sijaan tiuhempaan tahtiin, joten lyhyemmät poistoajat koneissa ja kalustossa ovat perusteltuja.

4.2 Maatalouden investointituki

Maatalouden rakennetukilain (1476/2007) tarkoituksena on kehittää maatalouden toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä edistämällä maatalouden tuotannon tehokkuutta ja laatua samalla huomioiden kestävä kehityksen periaatteet. Nykyisin maataloustuet jaetaan kahteen pääluokkaan: nuoren viljelijän aloitustukeen ja maatalon investointitukeen (Heikkilä, 2021, s. 6). Nuoren viljelijän aloitustukea myönnetään alle 41-vuotiaalle hakijalle, joka ryhtyy ensimmäistä kertaa vastaamaan tilanpidosta. Maatalouden investointitukea myönnetään laissa määritellyille investointihankkeille kohtuullistamaan ja kattamaan investoinnista syntyviä kustannuksia. Tuki myönnetään prosentuaalisena osuutena tuettavan hankkeen hyväksyttävistä kustannuksista. Tuki voidaan myöntää avustuksena, korkotukena, valtiontakauksena tai näiden kaikkien yhdistelmänä. Saapuneet tukihakemukset pisteytetään ja eniten pisteitä saaneille hakemuksille annetaan myönteinen tukipäätös. Etenkin maatalouden korkotukilainoissa pankit ovat merkittävässä roolissa rahoituksen myöntäjinä.

Nuoren viljelijän tukea voi hakea alle 41-vuotias viljelijä, joka ryhtyy harjoittamaan tilanpitoa ensimmäistä kertaa. Tilanpidon aloitus voi tapahtua joko maatalon oston tai maiden vuokrauksen kautta (Ruokavirasto, i.a.). Tuen saannin edellytyksenä on riittävä koulutus ja osaamistaso. Kaikkia lain vaatimia kriteereitä ei tarvitse täyttää tuen myöntöhetkellä, mutta ne pitää saavuttaa kolmen vuoden sisällä tuen myöntämisestä. Hakemuksen liitteeksi täydennetään liiketoimintasuunnitelma, jonka pohjalta hakemus arvioidaan ja pisteytetään valintakriteerien (Taulukko 1) mukaisesti.

Taulukko 1. Valintakriteerit nuoren viljelijän aloitustukeen (Heikkilä, 2021, 7).

	Valintakriteeri	Paino
1	Tilan yritystoiminnan taloudelliset edellytykset	40 %
2	Tilan tuotantoedellytykset	30 %
3	Tilan kehittämistoimet ja mahdollisuudet	30 %

Nuoren viljelijän aloitustuen edellytyksenä on, että maatalolta saatava yrittäjätulo on viimeistään kolmantena vuonna tilanpidon aloituksesta vähintään 25 000 euroa tai 15 000 euroa

(Ruokavirasto, i.a.). Yrittäjätulo vaikuttaa saatavaan tuen määrään. Mikäli arvioitu tulo jää tämän alle, aloitustukea ei myönnetä. Enimmillään tukea myönnetään 70 000 euroa, josta avustuksen osuus on 35 000 euroa ja korkotuen osuus 35 000 euroa. Pienemmällä yrittäjätulolla avustus on enintään 10 000 euroa ja korkotuki 20 000 euroa. Aloitustuen lisäksi uudelle tilalle on mahdollista saada korkotukilainaa. Nuoren yrittäjän aloitustuki on hyvä kannustin nuorille maatalousyrittäjille aloittamaan tilanpidon.

Investointiavustusta voidaan maksaa 10–40 % investointihankkeen hyväksyttävästä kustannusarviosta (Alho ym., 2019, s. 26–27). Investointikohde ja tukialue vaikuttavat avustuksen suuruuteen. Nuorelle viljelijälle maksettava avustus voi olla 10 % korotettu. Viime vuosina investointiavustuksia on kohdistunut eniten maitotiloille 42 % osuudella kaikista avustuksista.

Taulukko 2. Valintakriteerit maatalouden investointituella (Heikkilä 2021, 7).

Valintakriteeri		Paino
1	Vaikutus tuen kohteena olevan yrityksen talouteen	25 %
2	Vaikutus tuen kohteena olevan yrityksen kilpailukykyyn	20 %
3	Vaikutus ympäristöön	20 %
4	Vaikutus tuotanto-olosuhteisiin	15 %
5	Vaikutus ohjelman muiden tavoitteiden toteutumiseen, esim. onko kyseessä yhteishanke	10 %
6	Elinkeinon merkitys kokonaistulonmuodostuksen kannalta ja tuettavan hankkeen vaikutus	10 %

Korkotukilainaa voi saada uuden viljelijän aloittaessa viljelyn ja investointihankkeisiin, jotka ovat rakennetukiasetuksessa määritellyjä (Alho ym., 2019, s. 27–28). Nuoren viljelijän korkotuki kestää viisi vuotta, jonka jälkeen viljelijä on kokonaan vastuussa lainan korosta. Investointien korkotukilainoissa ei sen sijaan ole maksimiaikaa lukuun ottamatta korkotukilainan enimmäislaina-aikaa. Korkotukilainan enimmäislaina-aika on 25 vuotta. Tänä päivänä myönnettäviin lainoihin valtio maksaa korkotukea enintään kolme prosenttia sillä edellytyksellä, että velallinen maksaa lainasta vähintään prosentin koron vuositasolla.

Kolmas investointien tukimuoto on valtioneuvoston takaus maatalon lainalle. Valtioneuvoston takaus on mahdollista myöntää hakijalle, jolla ei ole riittäviä vakuuksia lainan saantiin maatalon hallinnan,

sijainnin tai muun vastaavan syyn vuoksi (Alho ym., 2019, s. 29–30). Valtiontakaus on täydetakaus tarkoittaen, että mikäli muusta lainalle annetusta vakuudesta ei saada suoritusta koko lainalle, valtio vastaa ylijäävästä osasta.

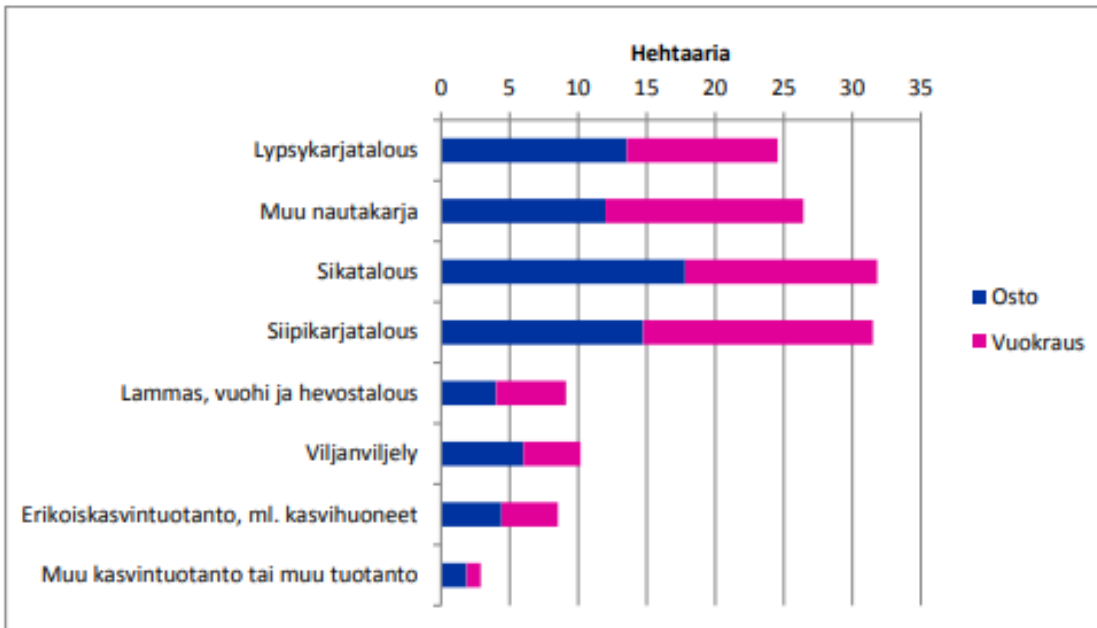
4.3 Maatalouden rahoitustarpeet

Olennessin maatalouden rahoitustarpeita ylläpitävä tekijä on maatalouden rakennekehitys (Alho ym., 2019, s. 11). Vaikka maatilojen lukumäärä pienenee vuosi vuodelta, maataloustuotteiden tarve pysyy lähtökohtaisesti samana, jonka vuoksi toimintaa jatkavien tilojen pitää keskimääräisesti kasvattaa liiketoimintaansa. Maatilojen kokonaismäärän pieneneminen ei kuitenkaan ole maatalouden suurin muutos. Vieläkin merkittävämpi on kotieläintilojen väheneminen (mts. 11). Moni tila on jatkanut maanviljelyä, mutta kotieläintalouden sijaan tila on siirtynyt pelkkään kasvinviljelyyn.

4.3.1 Sukupolvenvaihdos ja maan hankinta

Yleisimmin maatilan omistus vaihtuu sukupolvenvaihdoksen myötä, jolloin maatilan omistus siirtyy sukupolvelta seuraavalle (Alho ym., 2019, s. 11–12). PTT:n arvioiden mukaan tällä hetkellä vuosittain toteutuisi noin 700 sukupolvenvaihdosta. Vuonna 2017 PTT:n teettämässä kyselyssä todettiin, että keskimääräinen sukupolvenvaihdoskauppa olisi noin 247 000 euroa ja mediaanihinta noin 200 000 euroa. Yleisimmin kauppahinnan perusteena oli alin mahdollinen lahjaverosta vapauttava kauppahinta, jolloin kauppahinta voi olla alimmillaan 50 % koko maatilan käyvästä arvosta. Näiden lukujen pohjalta on arvioitu, että sukupolvenvaihdoksista syntyy rahoitustarpeita vuosittain 138–170 miljoonaa euroa joka vuosi vuoteen 2025 asti.

Maatilojen lukumäärän vähenemisen myötä olemassa olevien tilojen pitää vastaavasti kasvattaa viljeltävän maan pinta-alaa, jotta viljeltävä ala pysyy ennallaan. Maata voi hankkia joko ostamalla tai vuokraamalla (Alho ym., 2019, s. 12–13). Lisämaata viljelyyn on hankittu tasaisesti sekä ostamalla että vuokraamalla (Kuvio 6). Lisämaata on hankittu eniten kotieläintiloilla, joissa lisämaata on hankittu viljelyyn vuosien 2005 ja 2015 välillä noin 25–30 hehtaaria (Lehtonen ym., 2017, s. 13). Kasvinviljelytiloilla sekä lammas-, vuohi- ja hevostiloilla viljelysmaata on hankittu noin 10 hehtaaria lisää.

Kuvio 6. Lisämaan hankinta jatkavilla tiloilla vuosina 2005–2015 (Lehtonen ym., 2017, s. 13).

Maatalousmaan kauppa on pysynyt 2000-luvulla pinta-alan osalta melko vakiona, mutta viljelysmaiden hinnan nousun myötä maakauppojen kokonaisarvo on noussut vuositasolla 40–50 miljoonan euron välille (Alho ym., 2019, s. 12–13).

4.3.2 Tuotantorakennukset

Tähän päivään asti liha- ja maitotuotteiden kysyntä Suomessa on pysynyt vahvana ja tämän voidaan odottaa jatkuvan myös lähitulevaisuudessa (Lehtonen ym., 2017, s. 53). Samalla kasvisruokavalion osuus on kuitenkin kasvanut. Elintarvikkeiden kysyntä ja hinta ohjaavat vahvasti myös maatilojen investointitarpeita, mikä näkyy osaltaan kotieläintilojen tuotantorakennuksiin tehtävissä investoinneissa vähenevänä tuotantotarpeena. Samalla kotieläintilojen määrän vähenemisen myötä nykyisten tilojen kapasiteettia on kuitenkin tarve kasvattaa, mikä taas osaltaan luo lisää investointitarpeita. Kokonaisuudessaan keskimääräiset tilakoot tulevat kasvamaan kotieläintiloilla, jonka vuoksi tiloille on tarve rakentaa uusia isompia tuotantorakennuksia tai vaihtoehtoisesti laajentaa nykyisiä olemassa olevia rakennuksia (mts. 38–49).

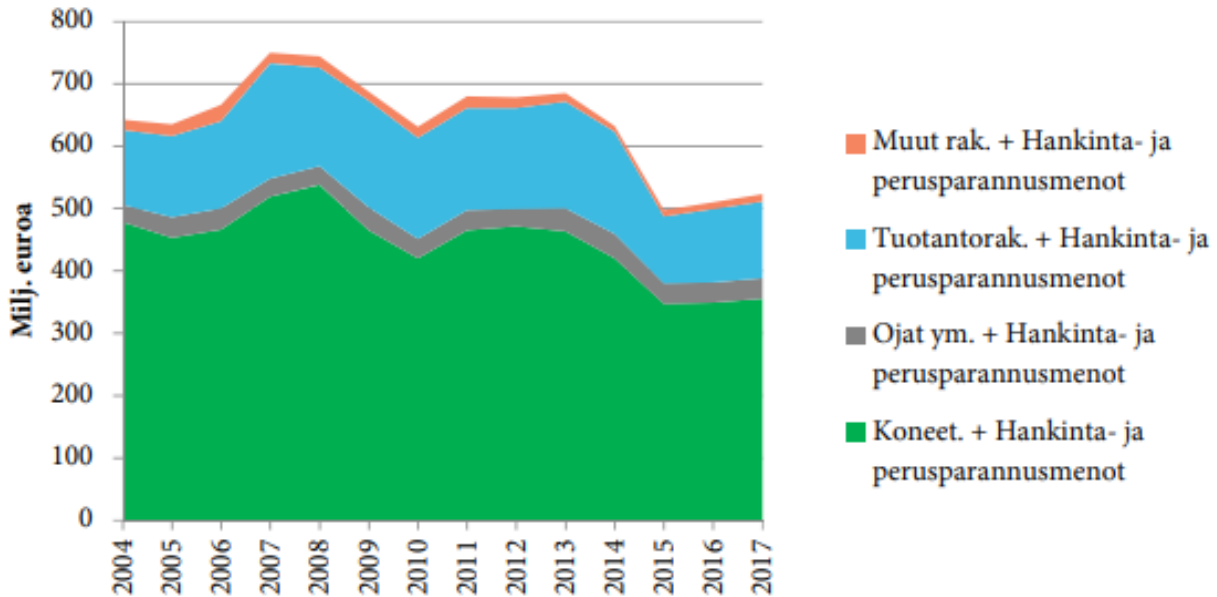
Taulukko 3. Maatilojen arvioitu kokonaisinvestointitarve skenaarioittain investointikohteissa, jotka ovat olleet rahoituskaudella 2014–2020 investointitukien piirissä, milj. €/vuosi (Lehtonen ym., 2017, s. 52).

	Heikentyvä kysyntä 2030	Perusura 2030	Voimistuva kysyntä 2030
Maidontuotanto	74	102	125
Lihautojen kasvatusta	12	14	17
Broilerien tuotanto	3	6	7
Kananmunien tuotanto	3	3	3
Lihajalojen tuotanto	10	12	16
Porsastuotanto	4	7	11
Kasvihuonetuotanto	30	30	30
Avomaatuotanto	12	12	12
Kuivaamot	16	16	16
Maatalouden energiainvestoinnit	11	11	11
Salaojitus	9	9	9
Maatalouden tuotevarastot	4	4	4
Konevarastot	2	2	2
Muu	32	32	32
Kokonaisinvestointitarve	222	260	295

Luonnonvarakeskuksen (Lehtonen ym., 2017, s. 51–52) teettämässä tutkimuksessa arvioitiin investointituetun uudisrakentamisen ja peruskorjaamisen kustannuksia sekä muita tuetun rakentamisen piirissä olevia investointitarpeita vuosien 2015–2030 välillä. Maatilojen rakentamiseen liittyvien investointitarpeiden arvioidaan olevan vuoteen 2030 asti vuosittain 222–295 miljoonaa euroa (Taulukko 3).

4.3.3 Koneet ja kalusto

Maatilan koneet ja kalusto ovat maatilan yleisin investointikohde. Tämä selviää PTT:n tutkimuksesta (Alho ym., 2019, s. 42–43) vuodelta 2017. Koneisiin investoitiin vuonna 2017 kokonaisuudessaan vajaat 400 miljoonaa euroa (Kuvio 7). Koneinvestointien määrä on viime vuosina ollut hienoisessa laskussa, mutta koneiden ja kaluston osuus maatilojen kokonaisinvestoinneista on pysynyt kuitenkin selkeästi suurimpana investointikohteena.

Kuvio 7. Maatilojen käyttöomaisuuden hankintamenot vuosina 2004–2017 (Alho ym., 2019).

Kuten aiemmin on todettu, yksityisen maataloudenharjoittajan verovuoden tulos verotetaan kokonaan yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa. Verotettava tulo jaetaan pääoma- ja ansiotuloihin maatilan nettovarallisuuden pohjalta. Mikäli maatalouden nettovarallisuus on negatiivinen, koko maatilan verotettava tulo on yrittäjän ansiotuloa (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, 2007, s. 22). Ansiotulon progressiivisen verotuksen vuoksi negatiivisen nettovarallisuuden omaava maatalousyrittäjä voi joutua maksamaan yllättävän paljon veroa, mikäli maatalouden verovuoden tulos on hyvä. Tulosta voidaan pienentää lisäämällä kuluja kirjanpidossa ja verotuksessa ylipoistoina, jolloin myös verotettava tulo ja maksettavat verot pienenevät (Tomperi, 2019, s. 208; 2021, s. 118). Koneista ja kalustosta tehtävät poistot voivat olla maksimissaan 25 %. Lisäksi erityislainsäädännön puitteissa poistot voidaan tehdä kaksinkertaisina, mikäli uudet koneet ja kalusto on hankittu ja käyttöön otettu vuosien 2020–2023 välillä. Tämä tarkoittaa jopa 50 % poistoja verotuksessa (mts. 118). Tämä osaltaan suosii yrittäjää uusimaan koneita ja kalustoa samalla pienentäen verotettavaa tuloa hankittavasta kalustosta saatavan poiston myötä. Kone- ja kalustoinvestointien voidaan olettaa pysyvän myös jatkossa suurimpana maatilojen investointikohteena.

4.3.4 Käyttöpääoma

Maksuvalmius tarkoittaa yrityksen kykyä selviytyä sille kohdistuvista maksuista ja muista velvoitteista niiden erääntymishetkellä (Ylätalo ym., 2004, s. 115–123). Hyvän maksuvalmiuden omaavalle yritykselle ei näin ollen tule turhia maksuja myöhästyneiden maksujen vuoksi.

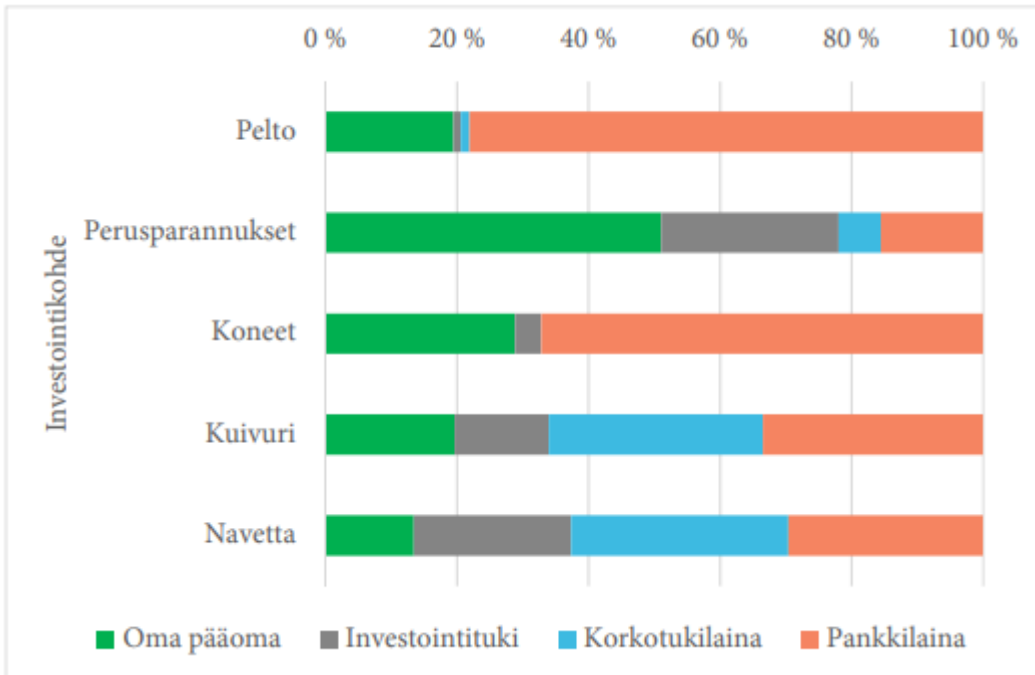
Pitkällä aikavälillä hyvän maksuvalmiuden saavuttamiseksi yritystoiminnan pitää olla kannattavaa. Lyhyellä aikavälillä hyvä maksuvalmius on jopa tärkeämpää kuin kannattavuus. Kannattavallakin maatilalle voi tulla eteen yllättäviä menoeriä siinä missä mille tahansa muullekin yritykselle. Mikäli yrityksellä ei ole kassassa tällaisella hetkellä tarpeeksi rahaa, voi tästä seurata kassakriisi. Tällaisessa tilanteessa on tärkeää laittaa tilanne rahoituksen kautta kuntoon, joka yleensä tarkoittaa lyhytaikaisen käyttöpääomarahoituksen hankkimista pankista. Pankkilainan hinta on yleensä kokonaisuudessaan halvempi kuin erääntyneistä maksuista syntyvät jatkoseuraamukset. Lyhytaikaisen käyttöpääomarahoituksen määrä on ollut viime vuosina kasvussa (Alho ym., 2019, s. 35).

4.4 Pankki maatalouden rahoittajana

Maatilan investoinnit vaativat paljon pääomaa, mikä tarkoittaa usein ulkopuolisen rahoituksen hankkimista investoinnin kokonaiskustannusten kattamiseksi. Tällöin pankin rooli maatalousyrittäjän arjessa korostuu.

Rahoituksen lisäksi maatalousyrittäjä tarvitsee maatilan maksuliikennettä varten pankkipalvelut (Osuuspankki maatalousyrittäjän palvelut, i.a.). Maatilan palveluiden rinnalla on muistettava myös yrittäjän henkilökohtaiset tarpeet, kuten asuntolaina, yrittäjän omat pankkiasiat ja eri elämänvaiheissa tarvittavat palvelut. Hyvään kokonaisvaltaiseen asiakassuhteen hoitoon kuuluu näihin asioihin liittyvä asiantunteva palvelu ja palvelutarjonta.

Pankkien rooli on perinteisesti ollut vahva maatalousyrittäjän arjessa. Maatilan investoinneista noin puoleen rahoitus hoituu pankkilainalla, neljäsosa maatilan omalla pääomalla ja viimeinen neljäsosa puoliksi investointituella sekä korkotukilainalla (Alho ym., 2019, s. 45–47). Investointitukea ja korkotukilainaa myönnetään pääasiassa isoihin investointeihin, kuten navetan ja kuivurien rahoitukseen. Pienempien investointien kohdalla perinteisen pankkilainan asema korostuu. Pellon osto ja konehankinnat rahoitetaan oman pääoman lisäksi pääosin pankkilainalla (Kuvio 8).

Kuvio 8. Maatalouden investointien pääoman jakautuminen (Alho ym., 2019, s. 47).

Yllä olevasta kuviosta 8 nähdään, että pankin rooli maatalan investointien rahoittajana on hyvin merkittävä. Maatalan tuotantorakennusten laskennallinen käyttöaika ja investointien takaisinmaksuajat ovat pitkiä, jonka myötä maatalousyrittäjä joutuu sitoutumaan maatalaansa vuosikausiksi investoidessaan tilalle. Rahoituksen myöntäminen tarkoittaa myös pitkäaikaista sitoutumista pankilta asiakkaan suuntaan. Investointien pitkäaikaisuuden vuoksi molemminpuolinen sitoutuminen asiakassuhteeseen on tärkeää. Toimivan asiakassuhteen pohjalta pankissa pystytään reagoimaan nopeasti maatalan yllättäviin tilanteisiin.

Pankille on yleiselle tasolla tärkeää tuntea mekanismit, jotka yhdistävät maatarahoituksen ja yleiset taloussuhdanteiden muutokset luottojen myöntämiseen (Liesivaara, 2020, s. 4–5). Maatalouden investointien rahoituspäätökset ulottuvat usein 15 vuoden päähän. Tämän takia pankilla pitää olla realistinen kuva maatalouden nykytilasta ja tulevaisuudesta, jotta pankin myöntämä maatarahoitus pysyy kestäväällä pohjalla. Pitkien laina-aikojen vuoksi maatalousosaaminen korostuu pankin luottoriskien tunnistamisessa.

4.4.1 Rahoitukseen vaikuttavat tekijät

Perusedellytyksenä maatalan rahoituksen saamiselle on maatalan maksukyky sekä maksuvalmius (Alho ym., 2019, s. 36). Rahoitusta myönnettäessä pankki kiinnittää huomiota investoinnin järkevyyteen, toteutukseen ja investoinnista saatavaan taloudelliseen hyötyyn. Lisäksi

lainalle tarvitaan vakuudet. Saman toteavat Alhonsuo ym. (2009, s. 236–237) kertomalla, että merkittävimmät yritysrahoituksen hintaan vaikuttavat tekijät ovat kassavirta, tulos, tulevaisuuden näkymät sekä käytettävissä olevat vakuudet. He toteavat myös, että rahoitusta myönnettäessä asiakkaan tuntemisella on iso merkitys rahoituspäätöstä tehtäessä, koska asiakkaan aiempi maksukäyttäytyminen kertoo paljon asiakkaan asioiden hoidosta pankkia kohtaan.

Vaikka maataloussektorin kannattavuus onkin laskenut koko maassa, pankki rahoittaa kaikki järkevät investoinnit. Investoinnin pitää parantaa tilan kannattavuutta pitkällä aikavälillä, jotta investointi kannattaa ylipäätään toteuttaa (Alho ym., 2019, s. 36). Investoinnin pitää myös olla kooltaan järkevän suuruinen suhteutettuna tilan kokoon, jotta yrittäjä pystyy maksamaan investointiin otetun rahoituksen kohtuullisessa ajassa takaisin. Investoinnin tarkoituksena on parantaa kannattavuutta pitkällä aikavälillä. Investoinnin suunnittelu on tärkeää, jotta investoinnin kannattavuus voidaan varmistaa hyvissä ajoin ennen investoinnin toteutusta (ProAgria Maaseutukeskusten liitto, 2008, s. 86). Alho ym. (2019, s. 48) toteavat, että maatalouden lainat ovat yleisesti pituudeltaan 5–14 vuotta pitkiä. Etenkin yli 10 vuoden pituisiin lainoihin lainanottajat olisivat toivoneet pidempiä laina-aikoja. Maatilojen investoinnit ovat pitkäaikaisia investointeja ja investointien takaisinmaksuajat ovat pitkiä. Mikäli investoinnin takaisinmaksuaika on pidempi kuin pankin myöntämä rahoitus, lainan maksukyvyyn kanssa voi tulla ongelmia, kun investoinnista saatava tulo ei riitä yksinään kattamaan lainan lyhennyksiä. Saman toteavat Leppiniemi ja Lounasmeri (2000) kertomalla, että rahoituksen pituus voi olla ongelma investoinnin rahoittamisessa. Mikäli investoinnista saatavalla tulorahoituksella ei pystytä lyhentämään lainaa, lainan lyhennys joudutaan kattamaan uudella rahoituksella, josta syntyy turhia lisäkuluja.

Maatiloilla käytetään etenkin pellon ja koneiden ostoon omaa pääomaa keskimäärin 20–30 % hankinnasta, jolloin investoinnin rahoitusaste pienenee. Samalla pankkilainan lyhennykset pienenevät, jonka pohjalta investoinnista saatava tulo saadaan sopivammalle tasolle verrattuna lainan lyhennyksiin (Kuvio 8). Investointien omarahoituksella on merkitystä myös maatilan vakavaraisuuteen, jota voidaan mitata esimerkiksi omavaraisuusasteella, joka vertaa omaa pääomaa suhteessa varallisuuteen (Niskanen & Niskanen, 2007, s. 59–60). Hyvän omavaraisuuden omaavien tilojen on helpompi saada rahoitusta. Yleisesti yli 40 % omavaraisuusastetta pidetään hyvänä. Hyvä omavaraisuusaste parantaa maatilan nettovarallisuutta verotuksessa ja samalla vakuudellisesti tilanne on parempi, kun maatilan toimintaan sitoutuu vähemmän vierasta pääomaa.

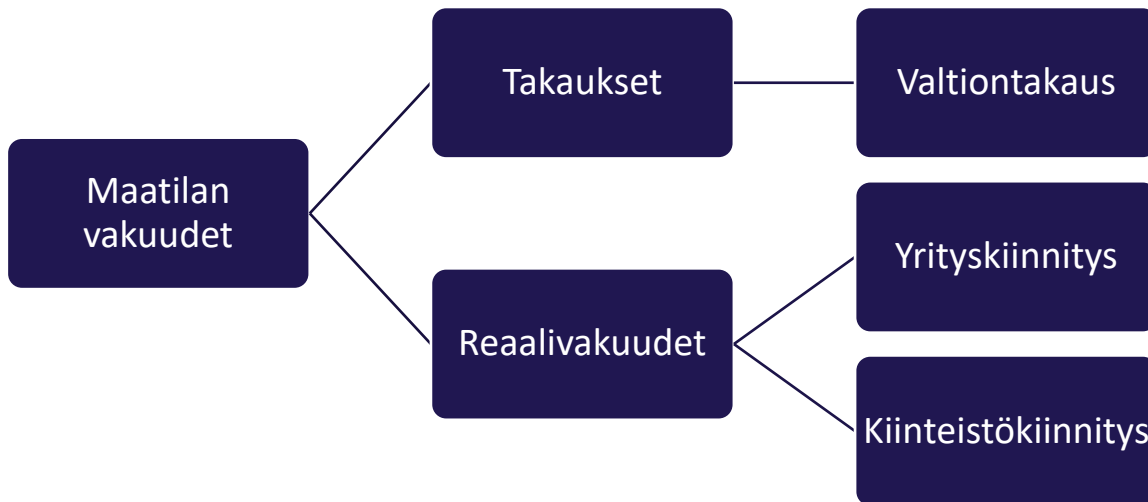
4.4.2 Vakuudet

Luoton myönnön ensisijaisena edellytyksenä on riittävä maksukyky. Luotonmyöntäjän lähtökohtana on aina, että lainan takaisinmaksussa ei tarvitsisi turvautua lainan vakuuksiin, vaan velallinen pystyisi maksamaan lainan takaisin yrityksen tulorahoituksella (Leppiniemi, 2009, s. 85). Maatalouden investointien rahoitus on pankeille suurimmaksi osaksi normaalia pankkivakuutusta, jota ohjaa sama pankkisääntely kuin muutakin pankin myöntämään rahoitusta. Säännösten tarkoituksena on turvata pankkien vakavaraisuus ja siten varmistaa pankkien toiminta myös heikkojen taloussuhdanteiden aikana. Pankilla tulee olla riittävästi omaa pääomaa suhteessa pankin riskipainotteisiin saataviin vakavaraisuuden varmistamiseksi. Luottoriskin turvaamiseksi pankki tarvitsee myönnettävällä lainalla vakuudet. Vakuusvaateissa huomioidaan lainan suuruus ja riski (Heikkilä & Niskanen, 2020, s. 13–14).

Vakuusarvostuksen pohjana käytetään vakuuden käypää arvoa. Finanssivalvonnan (2015, s. 5) ohjeiden mukaan käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä myyntihintaa eli vakuuden markkina-arvoa. Maatilakiinteistöjen kohdalla käypänä arvona käytetään yleisesti kauppahintaa tai rakennuskustannuksia. Käyvästä arvosta lasketaan tämän jälkeen prosenttiosuutena vakuusarvo, jossa on huomioitu vakuuden arvo realisointitilanteessa (Heikkilä & Niskanen, 2020, s. 13–14). Vakuuden arviointi ja vakuusarvon määrittäminen ovat pankin vastuulla (Alhonsuo ym., 2009, s. 235). Maatilarakennusten realisointi on hankalaa, koska maatalojen määrän vähentyessä potentiaalinen ostajakunta on vähäinen. Tämä vaikuttaa rakennusten arvostamiseen vakuuslaskennassa negatiivisesti. Pellon ja metsän realisointi on sen sijaan helpompaa, minkä vuoksi valtaosa maatalojen lainan vakuuksista muodostuu maanomaisuudesta (Ylätalo ym., 2004, s. 101–102).

Maatalouden lainojen vakuutena käytetään käytännössä poikkeuksetta maatalon varallisuutta eli maata, rakennuksia ja koneita (Alho ym., 2019, s. 47). Maat ja rakennus voidaan kiinnittää lainan vakuudeksi hakemalla kiinteistöön kiinnityksiä, jotka pantataan pankille lainan vakuudeksi. Koneet ja kalusto voidaan kiinnittää lainan vakuudeksi hakemalla kiinnitys yrityskiinnitysrekisteriin (Ylätalo ym., 2004, s. 101–102). Suurin osa kiinteistökiinnityksistä on tänä päivänä sähköisessä muodossa maanmittauslaitoksen kiinteistörekisterissä.

Kuvio 9. Maatilan vakuudet (Ylätalo ym., 2004, s. 101–102).

Kiinteistö- ja yrityskiinnitysten lisäksi maatilan lainan vakuutena voidaan käyttää valtion myöntämää valtiontakausta (Alho ym., 2019, s. 29). Valtio voi myöntää valtiontakauksen hakijalle, jolla ei ole tarpeeksi omia vakuuksia lainan saamiseksi ja valtiontakauksen kriteerit täyttyvät. Valtiontakausta ei myönnetä, mikäli hakijalla on mahdollisuus käyttää muuta omaisuuttaan lainan vakuutena.

4.5 Maatilan rahoitusratkaisut

Tässä kappaleessa perehdytään maatalojen eri rahoitusmuotoihin. Pankin myöntämien velkakirjalainojen lisäksi markkinoilla on erilaisia vaihtoehtoja etenkin kone- ja kalustohankintojen rahoittamiseen. Maatilan lainatarpeella ja käyttökohteella on myös oma merkityksensä sopivan rahoitusvaihtoehdon valinnassa.

4.5.1 Pankkilaina

Yleisin pankin myöntämä laina on perinteinen vakuudellinen velkakirjalaina. Pankin myöntämät velkakirjalainat jaotellaan käyttötarpeen mukaisesti investointi-, pääoma-, ja käyttöluottoihin (Alhonsuo ym., 2009, s. 238). Yrityslainat voidaan jakaa ryhmiin myös lainan laina-ajan mukaan. Lyhytaikaiset lainat ovat pituudeltaan alle 1 vuoden mittaisia (Alho ym., 2019, s. 48). Keskipitkien lainojen laina-aika on 1–5 vuotta ja yli 5 vuoden lainat mielletään pitkiksi

lainoiksi. Yleisesti maatalojen pankkilainojen laina-ajat ovat 5–14 vuotta. Pankki ja asiakas sopivat lainan ehdoista lainaneuvottelun yhteydessä. Lainan pääoman ja laina-ajan lisäksi lainaneuvottelussa sovitaan marginaalista, korkosidonnaisuudesta sekä koron ja lyhennysten maksuaikataulusta (Alhonsuo ym., 2009, s. 238–239). Yleensä lainat on sidottu vaihtuvaan markkinakorkoon, mutta lainaan voidaan sopia myös kiinteä korko, jolla voidaan suojautua korkoriskiltä. Rahoitusta ja lyhennysohjelmaa suunniteltaessa on huomioitava, että maatalojen myyntitulot eivät pääsääntöisesti ole säännöllisiä. Esimerkiksi viljan ja muiden kasvinviljelytuotteiden myynti on kausiluonteista ja tulot tulevat isompina kertaerinä (Haapanen ym., 2004, s. 165). Tämän vuoksi 6 ja 12 kuukauden välein tehtävät lyhennykset ovat maatalouslainoissa yleisiä.

Pieniä lyhytaikaisia rahoitustarpeita varten pankki ja asiakas voivat sopia myös yritystiliin liitettävästä luotosta, joka on tarpeen vaatiessa asiakkaalla käytettävissä. Luotollisesta tilistä tehdään velkakirjalainan tapaan pankin ja asiakkaan välille sopimus, jossa sovitaan luotollisen tilin korosta, luotonvarausprovisiosta sekä vakuuksista (Alhonsuo ym., 2009, s. 239).

4.5.2 Korkotukilaina

Pankilla on merkittävä rooli myös maatalouden korkotukilainojen myöntäjänä. Myönteisen korkotukipäätöksen jälkeen korkotukilainan viitekorosta ja marginaalista sovitaan pankin kanssa samaan tapaan kuin normaaliehtoisen velkakirjalainan kohdalla (*Investointien rahoitustuki*, i.a.). Erona normaaliin velkakirjalainaan on, että valtio maksaa korkotukilainan korosta enintään kolme prosenttiyksikköä siihen saakka, kun korkotukea riittää. Asiakas maksaa aina vähintään yhden prosentin korkoa lainasta. Korkotukilainan enimmäislaina-aika on 25 vuotta.

4.5.3 Osamaksurahoitus ja leasing

Rahoitusyhtiöiden myöntämien osamaksurahoitusten rooli on kasvanut myös maatalojen investointien rahoituksessa. Osamaksurahoituksella rahoitettu kohde on rahoittajan omistuksessa siihen saakka, kunnes rahoituksen viimeinen erä on maksettu (Alhonsuo ym., 2009, s. 243). Sen jälkeen kohde siirtyy ostajan nimiin. Yleensä ostettava kohde riittää yksinään rahoituksen vakuudeksi. Investointirahoitus on hyvä vaihtoehto etenkin kone- ja kalustohankintoihin vakuuksien vuoksi. Investointirahoituksen myötä maatilan vakuuksia voidaan käyttää

sellaisten investointien rahoitukseen, joita rahoitusyhtiön investointirahoituksella ei ole mahdollista toteuttaa. Jarmo Leppiniemi (2009, s. 143) toteaa, että yleisimpiä osamaksurahoitettavia kohteita ovat autot ja muut kuljetusvälineet. Osamaksurahoituksella katetaan yleensä noin kaksi kolmasosaa ostettavan investointikohteen kauppahinnasta. Loppu rahoitetaan joko omalla pääomalla tai pankin myöntämällä pankkirahoituksella. Investointirahoitukset ovat pituudeltaan yleensä 1–6 vuoden mittaisia.

Rahoitusyhtiöt tarjoavat investointirahoitusten lisäksi leasingrahoituksia täydentämään muita rahoitusratkaisuja. Leasingrahoituksella asiakas vuokraa hankittavan kohteen rahoitusyhtiöltä maksamalla kalustosta vuokraa (Alhonsuo ym., 2009, s. 243). Näin ollen leasingrahoituksella hankittu kalusto huomioidaan kirjanpidossa lainan sijaan kuluna. Tyypillisesti leasingrahoitukset ovat pituudeltaan 2–6 vuotta. Tavanomaisesti leasingrahoitettavat kohteet ovat käyttöikänsä lyhytaikaisia uusittavia pienkoneita ja laitteita (Leppiniemi, 2009, s. 142).

5 KYSELYTUTKIMUS MAATALOUSYRITTÄJILLE

Tässä luvussa opinnäytetyön tutkimus toteutetaan pohjaten teoreettisen viitekehykseen. Ensimmäisessä osiossa muodostetaan tutkimuksen tutkimusongelmat sekä luodaan katsaus tutkimuksen tarkoitukseen ja tavoitteisiin. Sen jälkeen valitaan tutkimuksessa käytettävä tutkimusmenetelmä, jonka jälkeen tutkimus toteutetaan. Tutkimuksen toteutuksen jälkeen tutkimustulokset analysoidaan ja tuloksista tehdään johtopäätökset. Samassa yhteydessä tutkimuksen luotettavuuteen on otettava kantaa.

5.1 Tutkimusongelmat, tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia seuraavia tutkimusongelmia:

- Selvittää maatilojen yleisimmät investointi- ja rahoitustarpeet
- Selvittää maatilojen investointihalukkuus
- Selvittää maatalousyrittäjien tarve käyttöpääomarahoitukselle ja lainan takaisinmaksuohjelman joustolle
- Selvittää yrittäjien näkemykset esteistä, jotka vaikeuttavat maatilan toiminnan kehittämistä ja lisäinvestointien tekoa

Opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää suomalaisten maatalousyrittäjien yleisimmät rahoitustarpeet sekä investointihalukkuus, jotta toimeksiantajapankilla olisi kyky varautua maatalousyrittäjien investointi- ja rahoitustarpeisiin tulevaisuudessa mahdollisimman hyvin. Pankeilla on perinteisesti ollut merkittävä rooli maatalousyrittäjien investointien rahoituksessa. Tämän vuoksi investointi- ja rahoitustarpeita oli oleellista selvittää myös asiakkaan näkökulmasta, jotta asiointi pankin kanssa olisi rahoitustilanteessa mahdollisimman joustavaa ja asiakkaan tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan mahdollisimman hyvin. Kyselyllä selvitettiin uusien investointi- ja rahoitustarpeiden lisäksi tarpeellisuutta käyttöpääomarahoitukselle sekä nykyisten lainojen maksuohjelman joustoilta. Kyselyllä haluttiin saada investointi- ja rahoitustarpeiden lisäksi vastaajien näkemyksiä maatilan kehittämiseen liittyvistä esteistä sekä asiointista pankkiin päin.

5.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmät jaetaan kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen tutkimukseen (Kananen, 2011, s. 15–17). Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on kaiken tutkimuksen perusta. Laadullisella tutkimuksella selvitetään tutkittavan asian perimmäistä tarkoitusta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Laadullisella tutkimuksella selvitetään, mistä tutkittavassa asiassa on kyse. Kun tutkittavasta on saatu tarpeeksi tietoa, tutkittavaa asiaa voidaan lähteä yleistämään. Tässä vaiheessa voidaan ryhtyä toteuttamaan kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Kvantitatiivisen tutkimuksen toteutus edellyttää tutkittavan asian ja kohderyhmän tuntemista ennen tutkimuksen toteuttamista. Kvantitatiivisella tutkimuksella pyritään yleistämään isomman kohderyhmän mielipide kohderyhmästä kerätyllä otannalla. Otantaa varten ensiksi määritellään perusjoukko, jonka mielipide johonkin asiaan halutaan. Sen jälkeen perusjoukkoon kuuluvalta pieneltä ryhmältä kerätään tiedot ja tulokset analysoidaan. Tuloksen pohjalta voidaan tämän jälkeen todeta perusjoukon keskimääräinen mielipide tutkittavaan asiaan. Suomalaisesta maataloudesta ja rahoituksesta löytyy ennestään laajasti tietoa, jonka pohjalta opinnäytetyön tutkimuksen toteuttaminen kvantitatiivisena tutkimuksena oli perusteltua. Opinnäytetyön tutkimuksessa haluttiin lisäksi kerätä tieto mahdollisimman monelta maatalousyrittäjältä, jonka vuoksi määrällisen tutkimuksen toteutus oli niin ikään perusteltua. Hirsjärvi ym. (2009, s. 140) mainitsevat kvantitatiivisen tutkimuksen teon keskeisiksi osa-alueiksi seuraavat asiat:

- Johtopäätökset aiemmista tutkimuksista
- Tutkittavan kohteen aiempi teoria
- Hypoteesien esittäminen
- Tutkimukseen liittyvien käsitteiden määrittely
- Tutkimusaineiston keräys
- Tutkimuksen perusjoukon määrittely
- Tutkimusaineiston tilastointi ja taulukointi
- Tulosten analysointi ja johtopäätökset

Myös Vallin (2015, s. 21) mukaan määrällisen tutkimuksen tavoitteena on yleistää tutkimuksessa saadut tulokset tutkimuksen kohderyhmään. Tämän opinnäytetyön tutkimuksen kohderyhmänä eli perusjoukkona toimivat maatalousyrittäjät. Valli jatkaa kertomalla, että hyvin tehty otanta kohderyhmästä on koko määrällisen tutkimuksen perusta. Lisäksi Kananen (2011, s. 66–67) kertoo, että tutkimuksen otannan tulee olla riittävä, jotta kyselyn tulosta voidaan pitää luotettavana.

5.3 Tutkimuksen toteutus

Ennen tutkimuksen toteutusta oli pohdittava, mille joukolle tutkimus haluttiin kohdistaa. Vaihtoehtoina olivat joko toimeksiantajapankin maatalousasiakkaat tai kaikki maatalousyrittäjät. Tutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena oli selvittää yleisesti maatalousyrittäjien investointi- ja rahoitustarpeita, jonka pohjalta tutkimus päädyttiin toteuttamaan yleisellä kaikille maatalousyrittäjille suunnatulla internetkyselyllä. Yleisen kyselyn myötä vastauksia kyselyyn tuli yli pankkirajojen eri puolelta Suomea. Yleisessä jaossa olleen internetkyselyn puoltavia tekijöitä olivat lisäksi kyselyn toteutuksen helppous sekä mahdollisimman laaja otanta mahdollisimman tarkan tutkimustuloksen saavuttamiseksi.

Kysely toteutettiin Webropolin kautta laaditulla kyselylomakkeella internetkyselyinä. Heikkilä (2014, s. 17) mainitsee, että internetkysely voidaan toteuttaa niissä tilanteissa, joissa jokaisella kyselyn perusjoukkoon kuuluvalla on mahdollisuus käyttää internetiä. Lisäksi hän jatkaa mainitsemalla, että yksi internetkyselyn ongelmista on kyselyn kohdentaminen kyselyn kohderyhmälle. Tänä päivänä internet on vahvasti mukana lähes jokaisen työikäisen ihmisen arjessa, joten kyselyn toteutus internetkyselyinä oli perusteltua mahdollisimman suuren vastausmäärän saavuttamiseksi. Ennen kyselyn laatimista oli selvää, että kyselyn kohderyhmä tulisi olemaan melko rajallinen aktiivisten maatalojen melko vähäisen määrän vuoksi. Mahdollisimman suuren vastausmäärän saavuttamiseksi kysely tuli saada toimitettua mahdollisimman monelle kohderyhmään kuuluvalla vastaajalla. Kysely julkaistiin Facebookissa kahdessa maatalousaiheisessa ryhmässä, joista löytyi iso joukko tutkimuksen kohderyhmään kuuluvia potentiaalisia vastaajia. Facebookin lisäksi yleisessä jaossa ollutta kyselyä jaettiin tekstiviesteillä ja sähköpostiviesteillä alueella toimiville maatalousyrittäjille.

Hyvän kyselylomakkeen ominaispiirteitä ovat kyselyn sopiva pituus, ulkonäkö, selkeät vastausvaihtoehdot ja kyselyn looginen eteneminen (Valli, 2015, s. 43). Kyselylomake kannattaa laatia siten, että helpot kysymykset sijoitetaan kyselyn alkuun ja arkaluontoiset kysymykset kyselyn loppupäähän. Heikkilä (2014, 17–18) kertoo, että internetkyselyä toteuttaessa kyselyn tulee olla selkeä, helposti vastattava ja kysely ei saa olla liian pitkä. Kyselyä laadittaessa nämä asiat pyrittiin ottamaan huomioon mahdollisimman hyvin mahdollisimman suuren vastausmäärän saavuttamiseksi. Kyselylomakkeen laadinnan lähtökohtana oli, että kyselyyn olisi mahdollisimman helppo ja yksinkertainen vastata. Valli (2015, s. 43) kertoo, että kyselyn tulee edetä loogisesti eteenpäin. Johdattelevia kysymyksiä ei saisi olla ja samaan asiapiiriin kuuluvat kysymykset tulisi pyrkiä asettamaan peräkkäin kyselylomakkeelle. Kyselylomakkeen

alkupään kysymykset ja vastaukset oli laadittu siten, että vastaajan oli helppo valita niistä itselleen yksi sopiva vaihtoehto. Kyselyn jälkimmäisellä puolikkaalla kysymyksiin oli mahdollista antaa useampia vastauksia vastaajan tilanteen mukaan. Kyselylomakkeen loppuun sijoitettiin lisäksi kaksi avointa kysymystä, joihin vastaaja sai halutessaan vastata. Ennen kyselyn julkistamista kyselyyn vastaamiseen kuluva aika mitattiin kellolla, jotta vastaajille pystyttiin antamaan aika-arvio siitä, kuinka kauan kyselyyn vastaaminen tulisi arviolta viemään aikaa. Kokonaisuudessaan kyselylomake onnistui hyvin ja vastaajilta saadun palautteen perusteella kysymykset ja vastaukset oli selkeästi laadittu.

Kvantitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on yleistää tutkimuksen tulosta (Kananen, 2011, s. 75). Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset tulee aina esittää suhteellisina eli prosenttitaulukoina, joista käy ilmi, kuinka monta prosenttia kyselyyn vastanneista on jotakin mieltä. Pelkkä vastausten määrä ei hyödytä tutkimuksen lukijaa, mikäli kyselyn kokonaisvastausmäärä ei ole tiedossa. Sen sijaan tutkimuksen tulos voidaan yleistää, kun eri vastausvaihtoehtoja verrataan kokonaisvastausmäärään. Prosentuaaliset taulukot lasketaan n-luvun pohjalta, joka tulee esittää osana tilastollista taulukkoa. Taulukossa iso N tarkoittaa vastausten kokonaismäärää ja pieni n tietyn vastausvaihtoehdon määrää. Kun lukuja verrataan toisiinsa n/N , vastauksen suhteellinen osuus kaikista vastauksista saadaan selville.

5.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Opinnäytetyön tutkimuksen päämääränä on hankkia tutkittavasta asiasta tietoa, joka on mahdollisimman luotettavaa ja totuudenmukaista (Kananen, 2011, s. 118–119). Kvantitatiivisessa opinnäytetyössä pitää tehdä aina niin sanottu luotettavuustarkastelu, jossa arvioidaan tutkimuksen tuloksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida reliabiliteetti- ja validiteettikäsitteillä, jotka molemmat arvioivat tutkimusten luotettavuutta omalla tavallaan. Reliabiliteetilla arvioidaan tutkimustulosten pysyvyyttä. Validiteetti sen sijaan tarkoittaa, että tutkittavaa tutkimusongelmaa mitataan ja tutkitaan oikeilla mittareilla. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat tekijät on huomioitava jo tutkimusta laadittaessa, jotta työn luotettavuus voidaan tutkimuksen jälkeen todeta. Mikäli tutkimuksen luotettavuustekijöitä ei oteta suunnitteluvaiheessa huomioon, voi pahimmillaan käydä niin, että tutkimuksen luotettavuutta ei pystytä tutkimuksen toteutuksen jälkeen toteamaan.

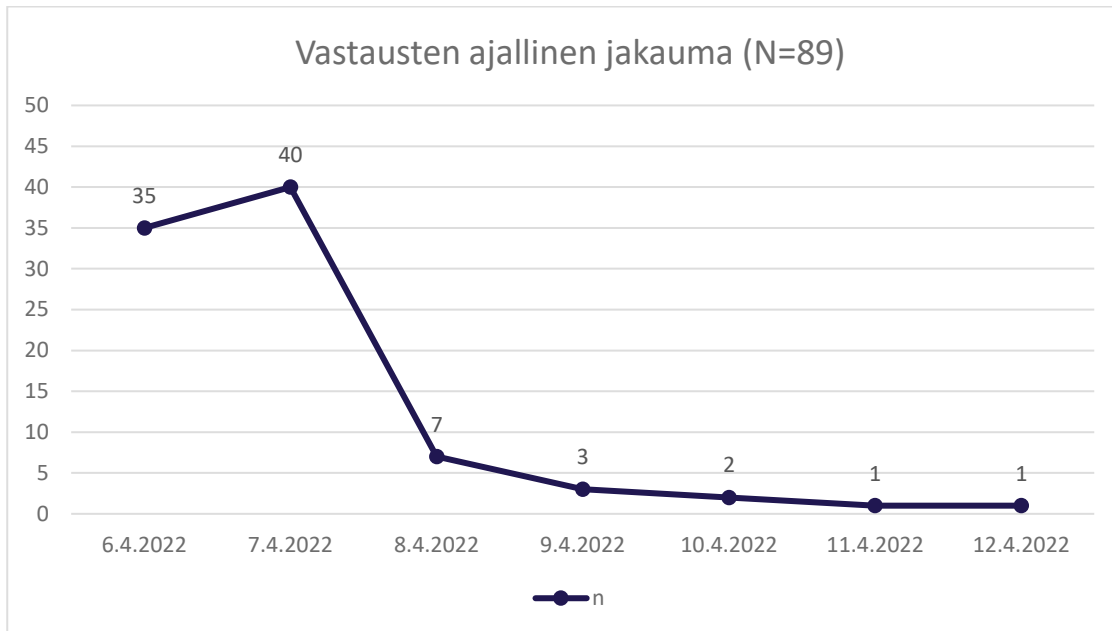
Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta (Valli, 2015, s. 139). Reliabiliteetti paranee sitä mukaan, mitä vähemmän sattuma pääsee vaikuttamaan tutkimuksen tuloksiin. Tutkimustuloksen luotettavuutta voidaan parantaa laatimalla tutkimukseen oikeanlaiset mittarit, jotka soveltuvat tutkittavan asian tutkimiseen. Jorma Kananen (2011, s. 119) mainitsee, että reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä eli samaan tutkimuskohteeseen kohdistuva tutkimus antaa samoilla mittareilla saman tuloksen tutkimuksen ajankohdasta riippumatta. Mittarin korkea reliabiliteetti ei kuitenkaan aina takaa luotettavaa tulosta, koska tulos voi olla väärä, mikäli tutkimuksessa käytetään jatkuvasti väärää mittaria tutkimuskohteen arvioinnissa. Tutkimuksen reliabiliteetti voidaan todeta, mikäli kaksi eri tutkijaa päätyy samantyyppiseen tulokseen tai vaihtoehtoisesti sama tutkija päätyy samaan tulokseen kahdella eri tutkimuskerralla (Hirsjärvi ym., 2009, s. 231). Opinnäytetyötä tehtäessä tutkimuksen uudelleen toteutus ei ole mahdollista, joten tutkimuksen reliabiliteetti pitää todeta toisen aiemmin toteutetun samaan aiheeseen liittyvän tutkimuksen pohjalta. Opinnäytetyön kyselyn luotettavuuden varmistamiseksi suurimpaan osaan kysymyksistä vastaajan oli pakko vastata, jotta tuloksen tarkkuus voitiin varmistaa mahdollisimman hyvin. Sellaiset kysymykset, joihin vastaaja pystyi vastaamaan usealla eri tapaa, olivat monivalintakysymyksiä, jotta näistä kysymyksistä saatiin mahdollisimman tarkka tulos.

Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä (Kananen, 2011, s. 121). Tutkimuksessa käytettävä mittari on pätevä, mikäli mittarilla mitataan sitä, mihin mittari on tarkoitettu. Tutkimuksen validiteetti voidaan varmistaa valitsemalla tutkimukseen oikea tutkimusmenetelmä, oikeat mittarit sekä mittaamalla tutkimuksessa oikeita asioita. Hirsjärvi ym. (2009, s. 231–232) toteavat saman kertomalla lisäksi, että mittarit ja menetelmät eivät kuitenkaan aina vastaa sitä, mitä tutkija kuvittelee. Tällainen tilanne voi tulla eteen, mikäli kyselyn vastaajat ovat ymmärtäneet jonkun kysymyksen erillä tapaa kuin tutkija on kysymyksen alun perin itse tarkoittanut. Tällaisessa tilanteessa mittari aiheuttaisi virhettä tutkimustulokseen. Validiteetin varmistamiseksi opinnäytetyön kyselylomaketta suunniteltiin yhdessä toimeksiantajan kanssa, jotta mahdollisilta kysymysten asiavirheilta voitaisiin välttyä. Lisäksi kysymykset pyrittiin laatimaan mahdollisimman ytimekkäästi, jotta mahdollisilta epäselvyyksiltä kyselyyn vastattaessa vältyttäisiin. Kananen (2011, s. 121) mainitsee lisäksi, että tutkimuksen validiteetin ollessa kunnossa, reliabiliteettiin ei tarvitse yleensä puuttua. Näin ollen voidaan todeta, että tutkimuksen huolellisella suunnittelulla on iso merkitys tutkimuksen luotettavuuteen ja pätevyyteen.

5.5 Tutkimustulokset

Tämän kappaleen tarkoituksena on analysoida tutkimuksessa kerättyjen kyselylomakkeiden pohjalta tutkimuksen tulokset erilaisten tilastollisten kaavioiden ja taulukoiden avulla.

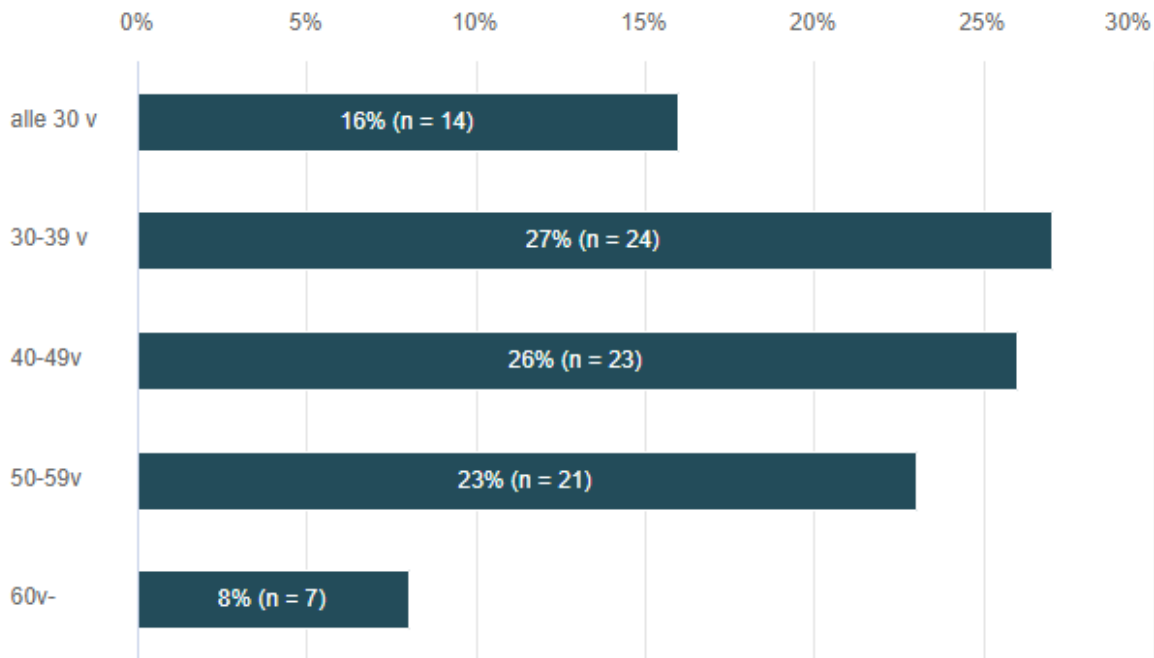

Kuvio 10. Vastausten ajallinen jakauma (N=89).

Kysely oli vastaajille avoinna 6.4.–12.4.2022, jona aikana kyselyyn vastattiin yhteensä 89 kertaa. Suurin osa vastauksista annettiin kahden ensimmäisen päivän aikana ja vastaustahti hiipui selvästi tämän jälkeen. Ennen kyselyn aloittamista vastaustavoitteeksi asetettiin 50–100 vastausta. Kyselyn kerääminen päätettiin lopettaa hiipuneen vastaustahdin myötä, koska asetettu tavoite oli saavutettu ja vastausten analysointi voitiin näin ollen aloittaa.

Vastaajien ikä

Ensimmäisenä tutkimuksessa kysyttiin vastaajien ikää. Kyselyyn vastanneista 89 vastaajasta eniten vastaajia löytyi ikäluokista 30–39 vuotta (n=24) ja 40–49 vuotta (n=23). Tutkimuksen kannalta oli hyvä, että vastaajista lähes 70 % oli iältään alle 50-vuotiaita, koska lähtökohtaisesti alle 50-vuotiailla on työvuosia vielä paljon jäljellä ja investoiminen tilalle on perusteltua. Yli 50-vuotiaiden kohdalla pitkäaikaisten investointien tekeminen ei välttämättä ole järkevää investointien pitkän takaisinmaksuajan vuoksi. Internetin kautta toteutettavassa kyselyssä on aina huomioitava, että nuoremmat ikäluokat käyttävät enemmän internetiä ja näin ollen oli odotettavissa, että vastauksia tulisi nuoremmilta ikäluokilta enemmän. Vastauksia saatiin kuitenkin tasaisesti kaikista ikäluokista, mikä oli tutkimuksen kannalta hyvä asia.

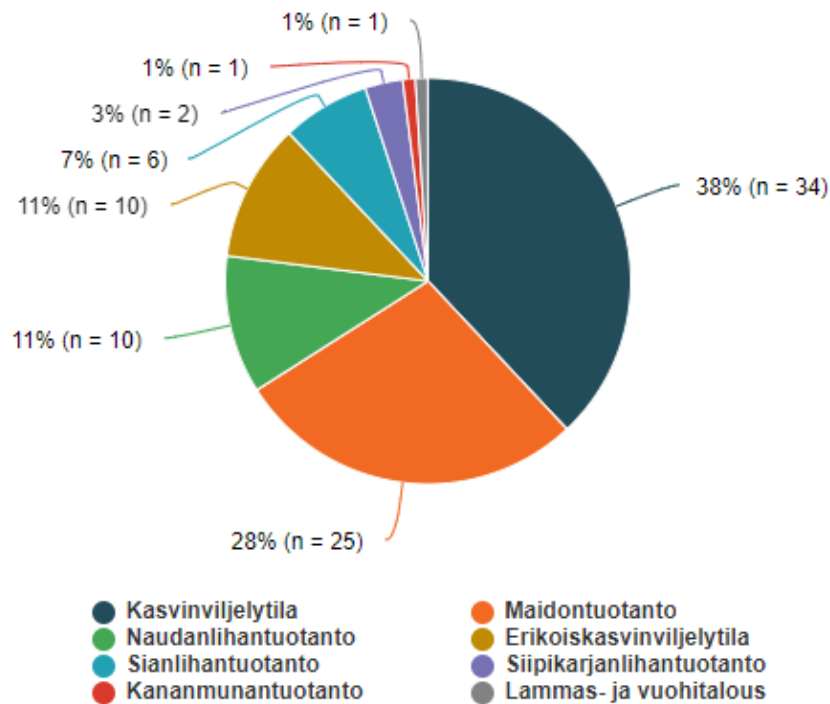

Kuvio 11. Vastaajien ikä (N=89).

Maatilan tuotantosuunta ja yritysmuoto

Seuraavaksi tutkimuksessa kysyttiin maatilan tuotantosuuntaa, pää- ja sivutoimisuutta sekä yhtiömuotoa. Näillä kysymyksillä kerättiin kyselyyn vastanneilta perustietoja, jotta investointeja tekevät ja rahoitusta tarvitsevat tilat saataisiin yleistettyä.

Suurin osa kyselyyn vastanneista maatiloista oli odotetusti kasvinviljelytiloja. Tutkimuksessa kasvinviljelytilojen (n=34) ml. erikoiskasvinviljelytilat (n=10) osuus kaikista vastauksista oli yhteensä 49 %. Aiemmin teoriaosuudessa esiintyneen SVT:n vuonna 2021 tehdyn tutkimuksen mukaan noin 70 % suomalaisista maatiloista harjoittaa päätuotantosuunnaltaan jonkin suuntaista kasvinviljelyä (Kuvio 3).

Kuvio 12. Maatilat tuotantosuunnittain (N=89).

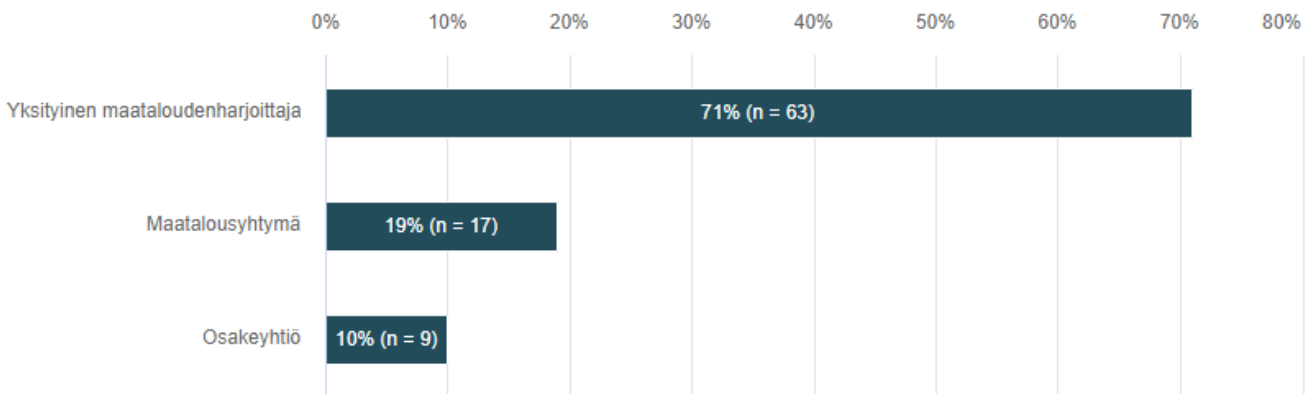
Tulokseen pohjalta voidaan todeta, että opinnäytetyön tutkimukseen oli saatu vastauksia suhteellisen suuri määrä eläintiloilta. Eläintiloista eniten vastauksia saatiin maitotiloilta (n=25), joka vastaa myös SVT:n tutkimustulosta eläintilojen jakaumasta. Todettakoon kuitenkin, että kaikkiin vastauksiin verraten maitotilojen osuus on tutkimuksessa suurempi kuin maitotilojen todellinen määrä kaikista maatiloista. Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan yli kolmannes kaikista jaettavista investointituista tulee kohdistumaan maidontuotantoon vuoteen 2030 mennessä (Taulukko 3). Näin ollen maitotilat tulevat lähitulevaisuudessa olemaan suurin yksittäinen tuotantosuunta maatalouden investointien osalta, joten siinä suhteessa oli hyvä, että kyselyyn saatiin paljon vastauksia maitotiloilta.

Taulukko 4. Pää- ja sivutoimisten maatilojen jakauma (N=89).

	n	Prosentti
Päätoiminen	69	77,5%
Sivutoiminen	20	22,5%

Kyselyyn vastanneista 78 % (n=69) kertoi toimivansa päätoimisena maataloudenharjoittajana. Loput 22 % (n=20) harjoittavat sivutoimista maataloutta. Päätoimisten maataloudenharjoittajien osuus kuulostaa suurelta, jota voidaan selittää sillä, että kyselyyn oli vastannut

suhteellisen suuri määrä eläintilallisia. Perinteisesti eläintilat vaativat ympärivuorokautista yrittämistä ja näin ollen muun työn tekeminen maatalouden ohella on hankalaa. Kasvinviljelytiloilla sivutoiminen yritystoiminta on tavallisempaa. Tulosten mukaan sivutoimisista maatiloista 95 % (n=19) kertoi harjoittavansa kasvinviljelyä. Lisäksi kyselyssä on huomioitava, että tutkimuksen kysely kerättiin sellaisista kanavista, joihin hakeutuu pitkälti sellaisia ihmisiä, joiden arjessa maatalous on vahvasti läsnä ja näin ollen kynnys kyselyn vastaamiseen on matalampi.

Kuvio 13. Maatilan yhtiömuoto (N=89).

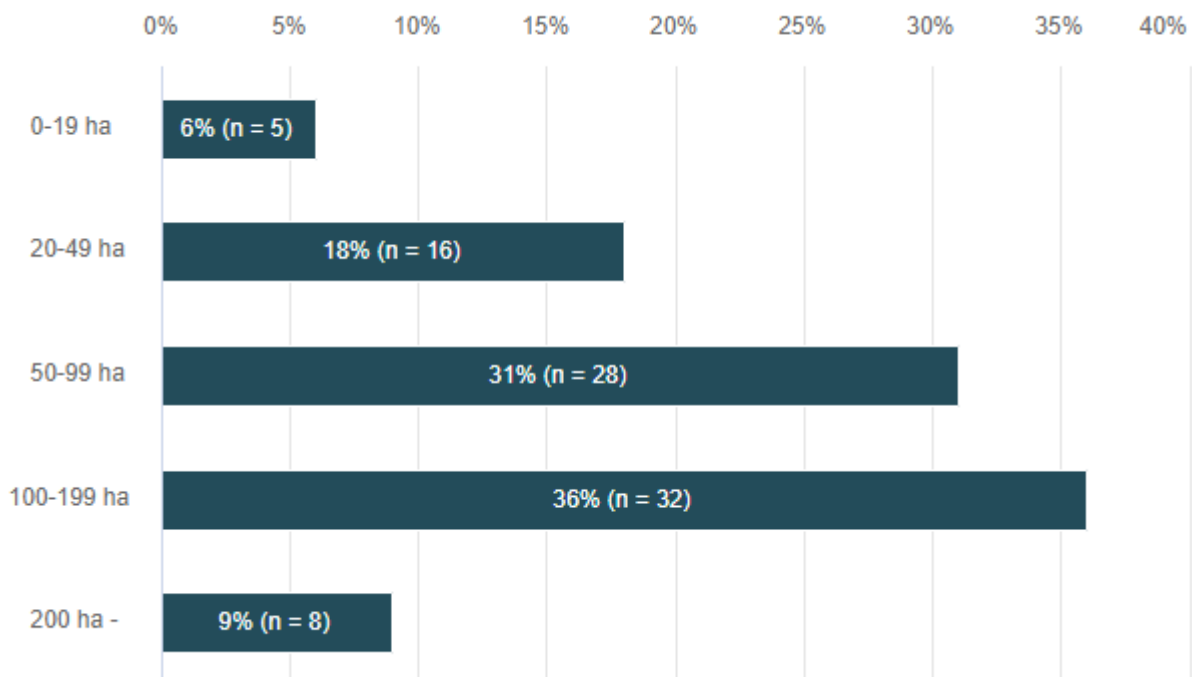
Tutkimuksessa kävi ilmi, että maatilat ovat odotetusti pääosin yksityisen maataloudenharjoittajan harjoittamia. Maataloudenharjoittajista 71 % (n=63) kertoi toimivansa yksityisenä maataloudenharjoittajana. Kyselyyn vastanneista 19 % (n=17) oli maatalousyhtymiä ja jäljelle jäävä 10 % (n=9) osakeyhtiöitä. Maatalousyhtymien ja osakeyhtiöiden osuus vastauksista on huomattavasti suurempi kuin niiden osuus on todellisuudessa kaikista maatiloista. Tutkimustulosten perusteella jopa 85 % (n=22) maatalousyhtymistä ja osakeyhtiöistä harjoitti maataloutta päätoimisena elinkeinonaan. Usein maatalousyhtymän ja osakeyhtiön liiketoiminta on suurempaa kuin yksityisen maataloudenharjoittajan, minkä vuoksi maatalousyhtymän ja osakeyhtiön kautta maatalouden harjoittaminen on yleensä päätoimista.

Yksityisiltä maataloudenharjoittajilta ja maatalousyhtymiltä kysyttiin lisäksi, ovatko he harkinneet maatilan yhtiöittämistä. Kaikkiaan vastanneista 37 % (n=30) oli harkinnut maatilan yhtiöittämistä. Maatalousyhtymien kohdalla yhtiöittämistä oli harkittu hieman useammin. Yhtiöittämistä oli harkinnut 47 % (n=9) maatalousyhtymistä. Tämä oli sinänsä mielenkiintoinen tieto myös pankin näkökulmasta, koska yhtiöittäminen vaatii aina toimenpiteitä myös pankin puolelta. Sopimukset ja lainat pitää siirtää yhtiöittämisen yhteydessä osakeyhtiön nimiin asiakkailla asiakirjoilla. Ennen lainan siirtoa pankin puolelta on tehtävä rahoituspäätös

lainan siirtämisestä perustettavan osakeyhtiön nimiin, jonka vuoksi yhtiöittämisestä on hyvä keskustella pankin kanssa jo hyvissä ajoin ennen yhtiöittämisspäätöstä.

Maatilan tilakoko

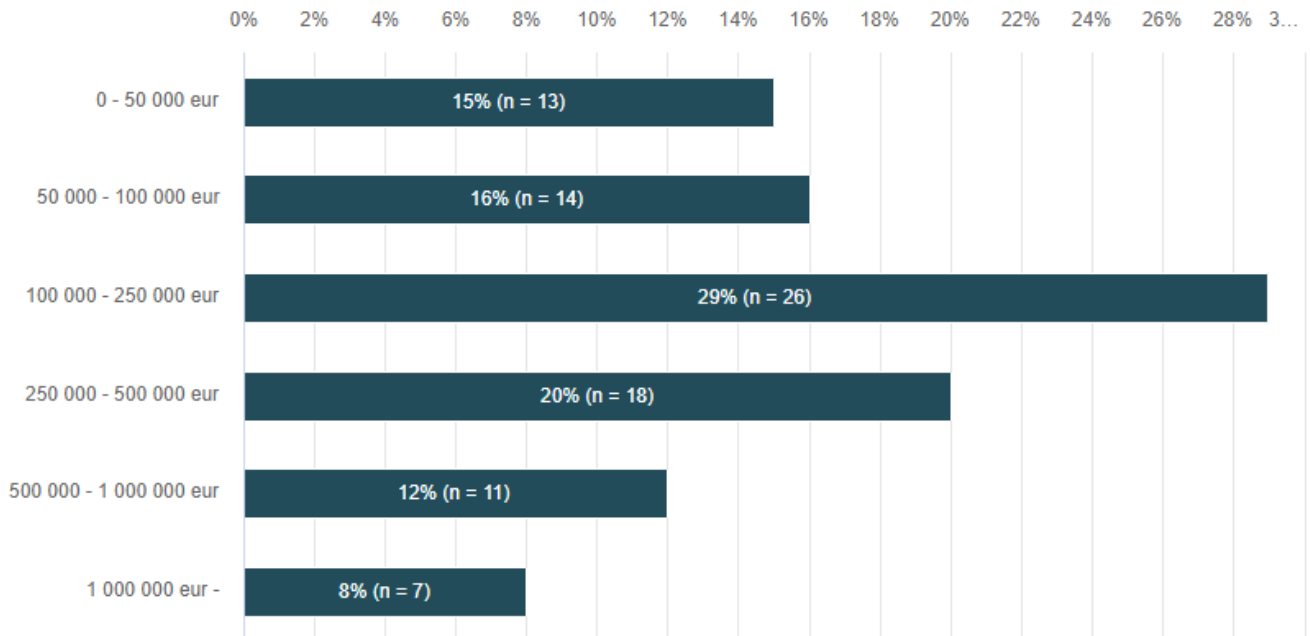
SVT:n (2021) tutkimuksen mukaan keskimääräinen tilakoko vuonna 2020 oli noin 50 hehtaaria. Opinnäytetyön tutkimuksessa kysyttiin viljelyssä olevaa peltopinta-alaa. Kyselyn vastausten perusteella kyselyyn vastanneet tilat ovat keskimääräistä suurempia. Kyselyyn vastanneista 76 % kertoi viljelevänsä vähintään 50 hehtaaria peltoa. Yleisimmin kyselyyn vastanneilla peltoa oli viljelyksessä 100–199 hehtaaria (n=32). Kysymyksen tuloksen pohjalta voidaan todeta, että suuret maatilat ovat vastanneet kyselyyn pieniä maatiloja ahkerammin.

Kuvio 14. Viljelyssä oleva peltopinta-ala (N=89).

Kyselyyn vastanneiden maatalojen tilakokoa selvitettiin kysymällä lisäksi maatilan liikevaihtoa. Yleisin vastausvaihtoehto oli 100 000 – 250 000 euroa, jonka vastasi 29 % (n=26) kyselyn vastaajista. Vastausvaihtoehtojen kohdalla on kuitenkin huomioitava, että alle 100 000 euron liikevaihto oli jaettu kahteen eri vastausvaihtoehtoon ja niiden yhteenlaskettu summa oli 31 % (n=27) vastauksista. Kyselyyn oli vastannut myös useampi yli 1 000 000 euron liikevaihtoa tekevä maatila. Osakeyhtiömuotoisista maataloista 77 % vastasi liikevaihdon olevan yli 250 000 euroa. Sivutoimisista maatalousyrittäjistä 80 % vastasi maatilan liikevaihdon olevan alle 100 000 euroa ja vastaavasti päätoimisista maatalousyrittäjistä vain 16 % vastasi heidän

liikevaihtonsa olevan alle 100 000 euroa. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että yli 100 000 euron liikevaihdon omaavilla maataloilla harjoitetaan pääsääntöisesti päätoimista maataloutta.

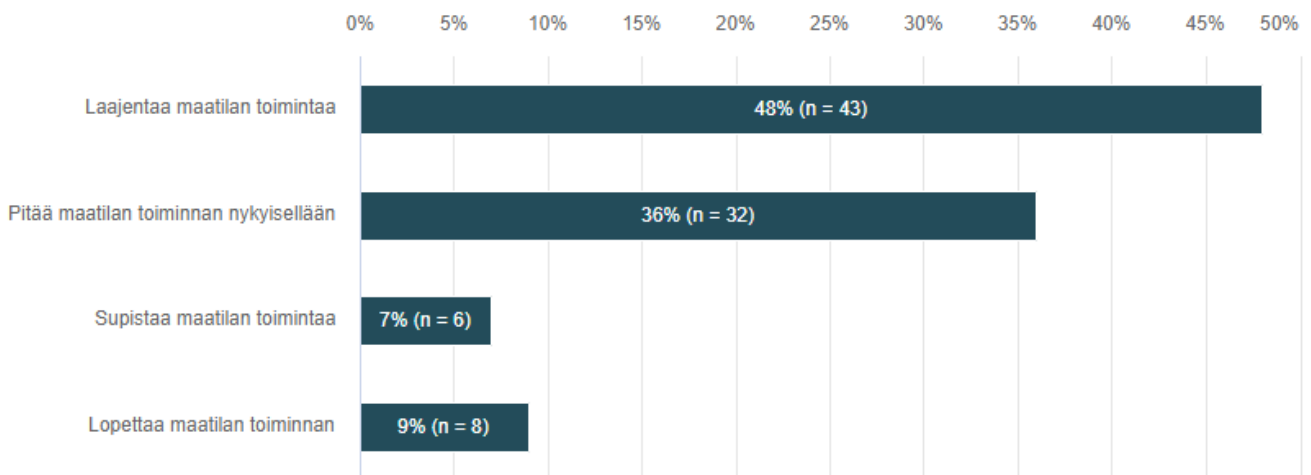

Kuvio 15. Maatilan liikevaihto (N=89).

Tutkimuksen mukaan 38 % (n=34) maatalousyrittäjistä harjoittaa maatalouden lisäksi myös muuta yritystoimintaa. Muuta yritystoimintaa harjoittavat maatalousyrittäjät kertoivat vapaa-muotoisesti minkälaista yritystoimintaa he maatalouden ohella harjoittavat. Selvästi yleisin esiin noussut muu yritystoiminta oli koneurakointi, jonka vastasi 53 % (n=18) vastaajista. Toiseksi yleisin vastaus muusta yritystoiminnasta oli metsätalous. Metsätalous mielletään usein osaksi maataloutta, jonka vuoksi metsätaloutta harjoittavien määrästä ei tässä tilanteessa voida antaa tarkkaa tietoa kysymyksen asettelun vuoksi. Useampi kuin kaksi vastaajaa ilmoitti muuksi yritystoiminnakseen hevostalouden sekä kiinteistövuokrauksen ja majoi-tuspalveluiden tarjoamisen. Näiden osuus kokonaisuudessa jää kuitenkin melko marginaaliseksi. Kysymyksen pohjalta voidaan todeta, että selvästi yleisimmin maatalousyrittäjien harjoittama muu yritystoiminta on koneurakointia. Tämä on hyvä tieto myös pankille, koska koneinvestoinnit vaativat usein myös rahoitusta.

Maatilan investointihalukkuus

Yksi tutkimuksen keskeisimmistä tutkimusongelmista oli selvittää maatalousyrittäjien investointihalukkuus. Tutkimuksen perusteella noin puolet vastanneista aikoo laajentaa maatilan toimintaa lähitulevaisuudessa ja reilu kolmannes pitää toiminnan nykyisellään. Tuloksen pohjalta voidaan todeta, että aktiivisilla tiloilla on selvästi halua kehittää ja laajentaa maatilan toimintaa. Maatilan toimintaa laajentavien investointien yhteydessä pankin rooli tulee olemaan merkittävä investointihankkeen rahoittajana. Tilan nykyisellään pitäminen vaatii myös korvaavien investointien tekoa, jonka myötä on oletettavaa, että ainakin osa näistä maataloista tulee tarvitsemaan tulevaisuudessa rahoitusta.

Kuvio 16. Maatilojen investointihalukkuus (N=89).

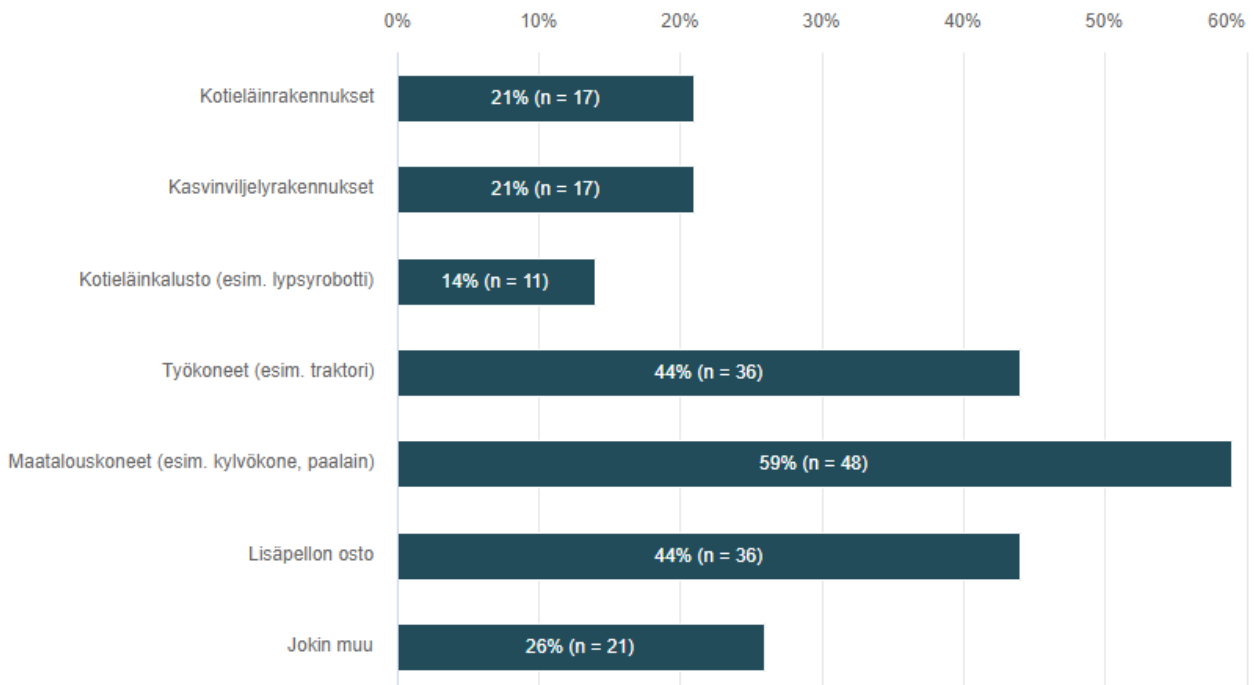
Investointi- ja budjettilaskelmat

Seuraavaksi tutkimuksessa haluttiin selvittää maatalousyrittäjien tekemien investointi- ja budjettilaskelmien määrää. Investointia suunniteltaessa olisi aina hyvä tehdä jonkunlainen investointilaskelma, jotta investoinnin kannattavuutta ja järkevyyttä voidaan arvioida jo ennen investoinnin tekoa. Maatalouden tulot painottuvat maataloustukien ja myyntitulojen saamiseen, jonka vuoksi vuoden aikana maataloilla voi olla useampia kuukausia, kun maataloudesta ei saada rahaa tilille. Tämän vuoksi vuosittaisen budjettilaskelman teko olisi suotavaa, jotta rahan riittävyys voidaan varmistaa koko vuoden ajaksi. Laskelmien tekoon liittyvät kysymykset kysyttiin erillisinä kysymyksinä, mutta lopulta tulokset molemmissa olivat samansuuntaiset. Vastaajista 46 % (n=41) kertoi tekevänsä laskelmia vuosittain ja jokaisen investoinnin

yhteydessä. Vastaajista 44 % (n=39) kertoi tekevänsä laskelmia joskus. Tuloksista selviää, että vain 10 % (n=9) kyselyyn vastanneista jättää laskelmat kokonaan tekemättä.

Investointitarpeet ja investointien luokittelu

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin, mihin maatilalla aiotaan investoida seuraavan viiden vuoden sisällä. Kysymys oli monivalintakysymys, johon vastaajan ei ollut pakko vastata. Vastaajista 91 % (n=81) kertoi investoivansa seuraavan viiden vuoden aikana ja loput 9 % (n=8) eivät aio investoida lainkaan.

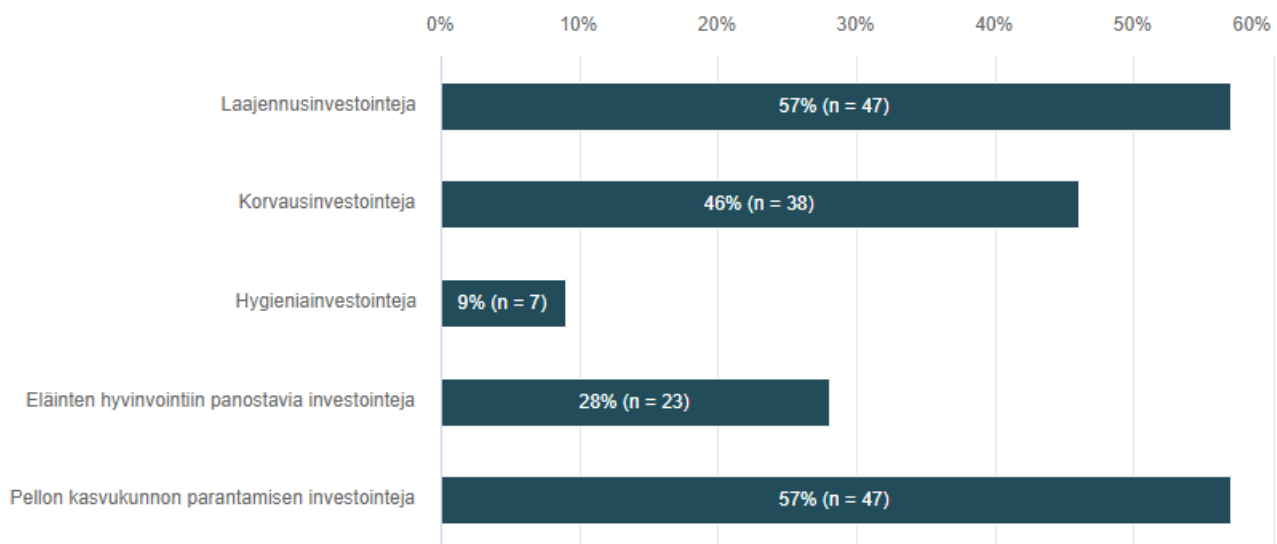

Kuvio 17. Maatilojen investointitarpeet (N=89).

Yllä olevasta kuviosta 17 selviää, että eniten aiotaan investoida konehankintoihin sekä lisäpellon ostoon. Tuloksista on hyvä huomioida myös kotieläin- ja kasvinviljelyrakennuksiin kohdistuvat investoinnit. Eläintiloista 41 % aikoi investoida kotieläinrakennuksiin seuraavan viiden vuoden aikana. Varsinkin uusien maatalousrakennusten rakentaminen vaatii pitkäaikaista suunnittelua ja niiden toteuttamisessa pankin rooli rahoittajana investointitukien ohella on merkittävä. Vastaja pystyi antamaan vastauksen myös vapaavalintaiseen kenttään. Vastaajat kertoivat muiksi investointitarpeiksi erityisesti pellon salaojituksen sekä maatalan energiaomavaraisuuteen liittyvät investoinnit aurinkopaneelien asentamisen ja biokaasun tuotannon muodossa.

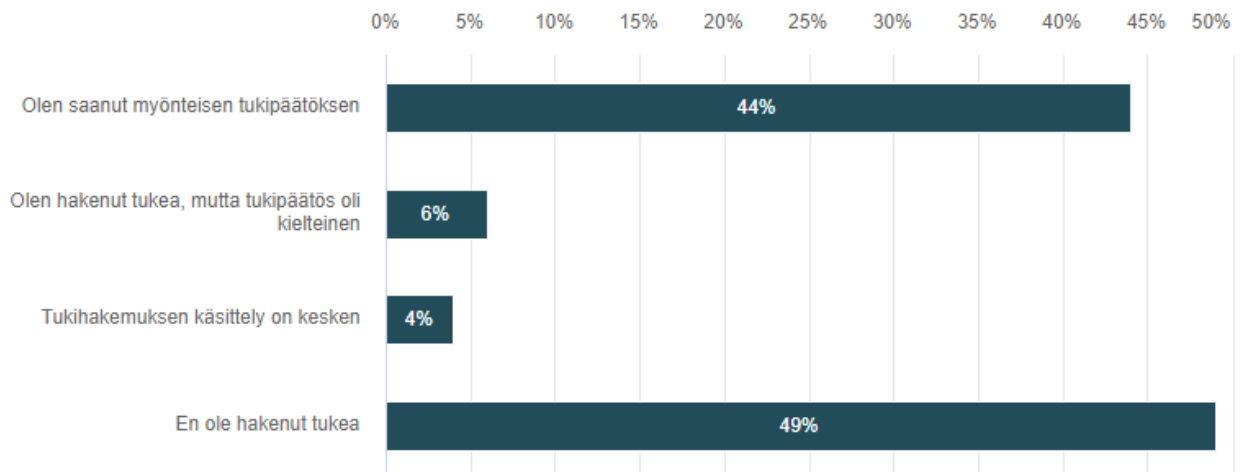
Investointitarpeiden lisäksi kysyttiin investoinnin käyttötarkoitusta. Alla olevasta kuviosta 18 selviää, että vastaajista 57 % (n=47) kertoi investoivansa pellon kasvukunnon parantamiseen. Laajennus- ja korvausinvestointien osalta vastausmäärät vastaavat aiemmin kysytyn maatalojen investointihalukkuuden vastauksia. Tämä on perusteltua, koska maatilan toiminnan laajentaminen ei onnistu ilman kapasiteetin kasvattamista lisäinvestoinneilla, ja tilan ylläpito nykyisellään vaatii vanhentuneen kaluston uudistamista. Hygieniainvestoinnit ja eläinten hyvinvointiin panostavat investoinnit kohdistuvat käytännössä eläintiloille, joka selittää niiden pienempää osuutta kaikista vastauksista. Eläinrakennuksiin investoivista tiloista jopa 82 % (n=14) kertoi investointien olevan laajennusinvestointeja, mitä voidaan pitää suurena lukemana. Samaisista tiloista 65 % (n=11) kertoi investointien kohdistuvan lisäksi eläinten hyvinvointiin.

Kuvio 18. Maatalojen investoinnin käyttötarkoitus (N=89).

Maatalouden investointituki

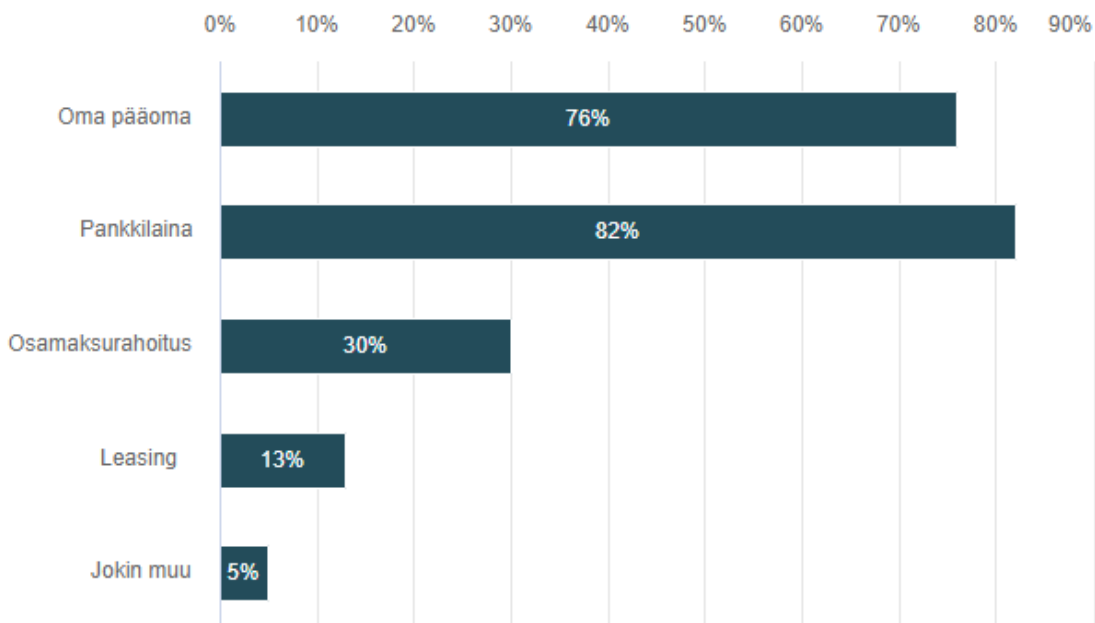
Investointitukien osalta kysyttiin, moniko vastaajista oli oikeutettu nuoren viljelijän tukeen sekä oliko investointia varten saatu investointitukea vuoden 2015 jälkeen. Vastaajista 19 % (n=17) oli oikeutettuja nuoren viljelijän tukeen. Investointituen osalta tukipäätökset olivat pääsääntöisesti olleet myönteisiä silloin, kun niitä oli haettu. Maatalousyrittäjät selvästikin tietävät, minkälaiseen investointiin tukea kannattaa hakea. Investointituen rooli on huomattavissa maatalousrakennuksiin ja etenkin kotieläinrakennuksiin kohdistuvien investointien yhteydessä. 88 % kotieläinrakennuksiin investoivista tiloista oli saanut myönteisen tukipäätöksen.

Kuvio 19. Maatalouden investointituki (N=89).

Maatalouden investointien rahoitustapa

Seuraavaksi tutkimuksessa kysyttiin, kuinka maatalousyrittäjät ovat rahoittaneet tai aikovat rahoittaa maatalon investoinnit. Kysymykseen oli mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto tai jättää kokonaan vastaamatta.

Kuvio 20. Maatilojen investointien rahoitustavat (N=89).

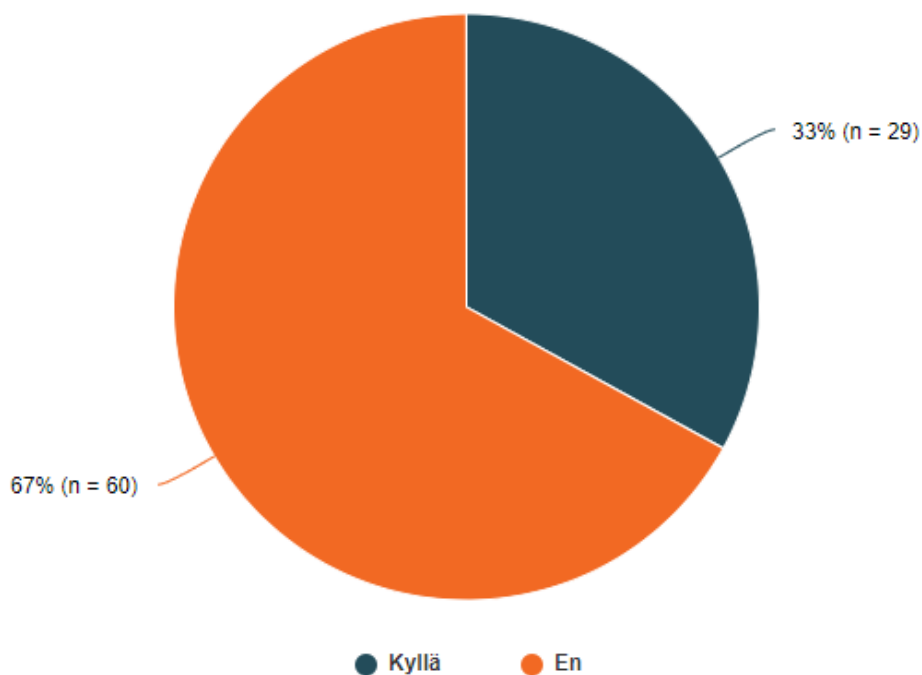
Tuloksista selviää, että pääsääntöisesti maatalon investointi rahoitetaan omalla pääomalla ja pankkilainalla. Oma pääoma pienentää investointia varten otetun pankkilainan määrää, mikä helpottaa lainan takaisinmaksua. Rahoitusyhtiön tarjoama osamaksurahoitusta ja

leasingrahoitusta käytetään kone- ja kalustoinvestointien rahoittamiseen. Rahoitusyhtiön rooli maatalouden investointien rahoittajana on kasvanut, mutta tulosten perusteella perinteinen pankkilaina on edelleen maatalousyrittäjän yleisin rahoitustapa investoinnin rahoittamisessa.

Toisena kysymyksenä kysyttiin, onko rahoitus investointia varten järjestynyt. Vastausten perusteella investointia varten haettu rahoitus on järjestynyt pääsääntöisesti hyvin, koska vastaajista peräti 94 % kertoi rahoituksen järjestyneen.

Maatilan käyttöpääomarahoituksen ja lainan maksuohjelman jouston tarve

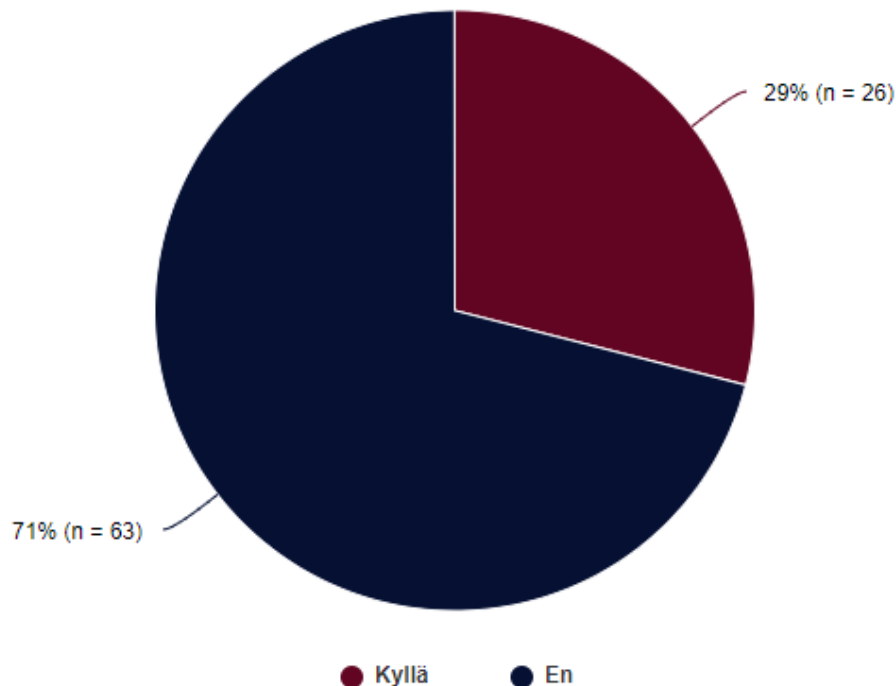
Uusien investointien rahoittamisen lisäksi vastaajilta kysyttiin maatilan maksuvalmiudesta. Maatilojen maksuvalmiutta selvitettiin kysymällä tarvetta käyttöpääomarahoitukselle sekä olemassa olevien lainojen maksuohjelman joustoille.

Kuvio 21. Maatilojen tarve käyttöpääomarahoitukselle viimeisen vuoden aikana (N=89).

Vastaajista 33 % (n=29) kertoi tarvinneensa käyttöpääomarahoitusta viimeisen vuoden aikana ja 29 % (n=26) oli tarvinnut olemassa oleviin lainoihin maksuohjelman muutosta tai lyhennysvapaata. Nämä tulokset kertovat kohtuu monen maatilan olevan tänä päivänä maksuvalmiusongelmissa maatalouden heikon kannattavuuden vuoksi. Tämän vuoksi maksukyvyyn arviointi lainahankkeen yhteydessä on pankissa tänä päivänä entistäkin tärkeämpää, jotta

lainaa ei myönnetä sellaisten investointien rahoittamiseen, joita maatilan tuloilla ei pystytä hoitamaan.

Kuvio 22. Maatilojen tarve lainan maksuohjelman joustolle viimeisen vuoden aikana (N=89).

Suurimmat esteet maatilan kehittämiseksi ja terveiset pankille investointeihin liittyen

Viimeiset kaksi kysymystä olivat avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja sai halutessaan vastata. Vastaajilta kysyttiin heidän näkemyksiään suurimmista esteistä maatilan kehittämiseksi sekä pyydettiin jättämään terveisiä pankeille maatilan investointeihin liittyen.

Ensimmäiseen kysymykseen vastasi yhteensä 76 vastaajaa ja 13 jätti vastaamatta kysymykseen. Osa vastaajista oli listannut useampia esteitä maatilan kehittämiseksi. Vastausten perusteella 51 % (n=45) kyselyn vastaajista näki maatilan kehittämisen suurimpana esteenä maatalouden heikon kannattavuuden. Muita usein esiin nousseita vastauksia olivat maatalouden yleinen epävarmuus, yleinen hintatason nousu sekä hyvän maatalousmaan tarjonnan puute. Maatalouden yleinen epävarmuus sekä yleinen hintatason nousu ovat vahvasti verrattavissa maatalouden heikkoon kannattavuuteen, koska epävarmuustekijät sekä yleinen hintatason nousu iskevät aina pahiten jo valmiiksi heikosti kannattavaan yritystoimintaan. Nähtäväksi jää, millä aikataululla hintatason nousu tulee näkymään myös tuottajahinnoissa.

Viimeiseen kysymykseen vastaajat saivat halutessaan jättää terveisiä pankeille liittyen maatalouden investointeihin. Kysymykseen vastasi 40 vastaajaa ja 49 jätti vastaamatta. Vastauksista oli nähtävissä selvästi kaksi eri koulukuntaa. Suurempi osa vastaajista toivoi pankeilta pitkäjänteisyyttä ja uskoa maatalousyrittämiseen pidempien laina-aikojen sekä maksuohjelman joustojen muodossa. Tulos on verrattavissa maatalouden heikkoon kannattavuuteen. Osa vastaajista näki asian eri tavalla. He toivoivat, että pankit kiinnittäisivät entistä tarkemmin huomiota rahoitettavien investointien järkevyyteen ja keskittymistä kannattavien maatilojen rahoittamiseen. Tämä kertoo, että maatalousyrittäjien välillä on suuria taloudellisia eroja. Isossa kuvassa maatalouden ahdingon voidaan sanoa johtuvan maatalouden heikosta kannattavuudesta.

5.6 Tutkimuksen johtopäätökset

Tässä osiossa tehdään johtopäätökset tutkimuksen tulosten analysoinnin pohjalta. Tutkimuksen tarkoituksena oli tehdä selvitys seuraavista tutkimusongelmista:

- Selvittää maatilojen yleisimmät investointi- ja rahoitustarpeet
- Selvittää maatilojen investointihalukkuus
- Selvittää maatalousyrittäjien tarve käyttöpääomarahoitukselle ja lainan takaisinmaksuohjelman joustolle
- Selvittää yrittäjien näkemykset esteistä, jotka vaikeuttavat maatilain toiminnan kehittämistä ja lisäinvestointien tekoa

Tutkimusta tehtäessä tuloksia pitää verrata myös johonkin toiseen tutkimukseen, jotta tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys voidaan todeta. Tutkimuksen kyselylomakkeen kysymykset oli suunniteltu huolella siten, että niissä ei tulisi vastaushetkellä tulkitsemisongelmia. Kyselystä saadun palautteen perusteella kyselyyn oli helppo vastata. Samankaltaisia tutkimuksia on toteutettu pääasiassa valtion toimesta. SVT:n tilastoihin verrattuna tämän opinnäytetyön tutkimuksen kyselyn vastaajissa korostuivat erityisesti suuret ja päätoimiset maatilat. Tutkimuksen kannalta tämä ei kuitenkaan ole ongelma, koska samoihin ryhmiin kuuluvat maatilat myös investoivat eniten. Tutkimuksen voidaan todeta olevan riittävän luotettava ottaen huomioon tutkimuksen tavoitteet.

Tutkimuksen tulosten mukaan yleisimmin maatalojen investoinnit kohdistuvat kone- ja kalustohankintoihin sekä lisäpellon ostoon. Investoinnit ovat yleisimmin luonteeltaan pellon kasvukunnon parantamiseen kohdistuvia investointeja sekä laajennus- ja korvausinvestointeja. Kotieläintiloilla investoidaan lisäksi kotieläinrakennuksiin. Kotieläinrakennuksiin tehtävät investoinnit ovat pääasiassa kapasiteettia ja eläinten hyvinvointia parantavia laajennusinvestointeja. Useat vastaajat kertoivat myös tekevänsä energiaomavaraisuutta parantavia investointeja muun muassa aurinkopaneelien asentamisen ja biokaasun tuotannon muodossa.

Investoinnit rahoitetaan pääasiassa oman pääoman lisäksi perinteiseen tapaan pankkilainalla. Investointituen rooli korostuu maatalousrakennuksiin kohdistuvissa investoinneissa. Rahoitusyhtiön tarjoamaa osamaksurahoitusta käytetään ahkerasti koneinvestointien rahoittamiseen, mutta muissa maatalouden investoinneissa pankkilaina on selvästi merkittävin ulkoisen rahoituksen lähde.

Tulosten perusteella maatalousyrittäjät kokevat maatalouden heikon kannattavuuden suurimmaksi esteeksi maatalon kehittämiseksi. Muita kyselyssä esille nousseita teemoja olivat maatalouteen kohdistuva epävarmuus, yleinen hintatason nousu sekä hyvän maatalousmaan tarjonnan puute. Perimmäinen syy yleiselle epävarmuudelle on alan heikko kannattavuus. Epävarmuustekijöiden tuomat muutokset osuvat aina pahiten jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin yrittäjiin. Yleisen hintatason nousun myötä maatalouden kustannukset ovat kasvaneet, mutta hinnan nousu ei ainakaan vielä näy tuottajahinnoissa, joka heikentää entisestään maatalouden kannattavuutta. Koska maatalousmaata ei ole paikoittain tarjolla ostettavaksi tai vuokrattavaksi, useat vastaajista kertoivat tekevänsä pellon kasvunkuntoa parantavia investointeja nykyisille viljelysmailleen muun muassa salaojituksen muodossa.

Heikosta kannattavuudesta ja epävarmuustekijöistä huolimatta maatalousyrittäjillä riittää uskoa maatalouden harjoittamiseen. Kyselyyn vastanneista lähes puolet olivat halukkaita laajentamaan maatalon toimintaa. Heidän lisäksi noin joka kolmas aikoo pitää maatalon toiminnan nykyisellään. Loput noin 16 % vastaajista aikoi supistaa tai lopettaa maatalon toiminnan lähivuosien aikana. Vastaukset vastaavat hyvin meneillään olevaa maatalouden rakennemuutosta. Maatalouden rakennemuutoksen vuoksi maatalon toiminnan laajentaminen tulee olemaan edellytys kannattavalle maatalon harjoittamiselle tulevaisuudessa. Maatalon kannattavuutta voidaan parantaa laajentamalla toimintaa laajennusinvestoinneilla, jonka myötä tuotantoa tehostamalla kannattavuutta saadaan parannettua. Heikon kannattavuuden vuoksi

pienet maatilat tulevat väistämättä jäämään isompien tilojen jalkoihin, jonka myötä keskimääräiset tilakoot tulevat entisestään kasvamaan.

Tutkimuksen mukaan heikko kannattavuus ja hintojen nousu ovat johtaneet maataloilla maksuvalmiusongelmiin. Jopa kolmannes kyselyyn vastanneista kertoi tarvinneensa viimeisen vuoden aikana käyttöpääomarahoitusta tai joustoa lainan maksuohjelmaan. Useat vastaajat toivoivat lainoille pidempiä maksuohjelmia, joka kertoo myös heikosta maksuvalmiudesta. Kyselyyn vastanneista kuitenkin 94 % kertoi investointia varten haetun rahoituksen järjestyneen. Tämä kertoo siitä, että pankeissa on lainapäätöstä tehtäessä kiinnitettävä entistä tarkemmin huomiota investoinnin kannattavuuteen ja maatalan maksukykyyn, jotta investointien kannattavuudesta ja järkevyydestä varmistutaan jo ennen rahoituksen myöntämistä. Kannattamattomien investointien rahoitus ei ole järkevää kummallekaan osapuolelle.

6 YHTEENVETO

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimineen Pankki X:n kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta opinnäytetyön aiheeksi valikoitui maatalousyrittäjien rahoitustarpeet ja investointihalukkuus. Opinnäytetyön aiheen pohjalta muodostui lopulta neljä tutkimusongelmaa, joihin opinnäytetyön tutkimuksella haluttiin saada selvitys. Tutkimuksessa selvitettäviä asioita olivat maatalousyrittäjien investointi- ja rahoitustarpeet, investointihalukkuus, maksuvalmius sekä suurimmat esteet maatalon kehittämiseksi.

Opinnäytetyön suunnittelu aloitettiin alkuvuodesta 2022 ja suunnittelun jälkeen työ toteutettiin maaliskuu- ja huhtikuun aikana. Opinnäytetyö oli tarkoitus saada valmiiksi huhtikuun loppuun mennessä. Työn työstäminen aloitettiin teoreettisen viitekehyksen kirjoittamisella. Viitekehystä kirjoittaessa oli huomioitava, että monet maatalouteen liittyvät teokset on kirjoitettu 2000-luvun alkupuolella, jonka vuoksi lähteisiin oli suhtauduttava kriittisesti. Maatalous on rakennemuutoksen myötä muuttunut paljon noista ajoista, jonka myötä osa vanhemmista teoksista sisältää paljon vanhentunutta tietoa. Teoriaosuus sisälsi ensin katsauksen rahoitusmarkkinoihin sekä pankin rooliin rahoituksen myöntäjänä. Tämän jälkeen perehdyttiin maatalouden kehitysvaiheisiin, rakennemuutokseen ja nykytilaan. Viimeisessä teorialuvussa ennen tutkimusta käsiteltiin maatalouden rahoittamiseen liittyviä asioita. Maatalouden investointeihin ja rahoituksen myöntöön liittyvät perusasiat on tunnettava ennen kuin tutkimus voidaan tehdä.

Opinnäytetyössä käytetty tutkimusmenetelmä oli kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Tutkimus toteutettiin internetkyselynä Webropol-käyttöalustan kautta luodulla kyselylomakkeella. Kyselylomake jaettiin kahteen julkiseen maatalouteen liittyvään ryhmään Facebookissa sekä alueella toimiville maatalousyrittäjille. Kysely oli avoinna 6.4.–13.4. Kyselyyn vastattiin tuona aikana yhteensä 89 kertaa. Kyselyn vastaustahdin hiivuttua kysely päätettiin ja tulos analysoitiin Webropolin analysointityökaluilla. Opinnäytetyö valmistui suunnitelmien mukaan huhtikuun loppuun mennessä.

Tutkimuksesta saatiin paljon hyvää tietoa maatalouden yleisimmistä investointi- ja rahoitustarpeista. Perinteinen pankin myöntämä pankkilaina on tutkimuksen tulosten perusteella tänä päivänä edelleen selvästi yleisin maatalouden rahoitustapa, vaikkakin rahoitusyhtiön osamaksurahoitukset ovat koneinvestoinneissa yleistyneet. Koneinvestointeja lukuun ottamatta maatalon rahoitus hoidetaan lähes poikkeuksetta pankista. Kun tähän yhtälöön lisätään

yrittäjien halukkuus tehdä lisäinvestointeja, voidaan pankin roolin maatalouden rahoittajana todeta pysyvän merkittävänä myös tulevaisuudessa.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että maatalouden heikko kannattavuus luo yleistä epävarmuutta alalle. Siitä huolimatta maatalousyrittäjillä riittää uskoa ja halua yrittämiseen, jonka vuoksi suurin osa vastaajista oli valmiita tekemään lisäinvestointeja maatilalle myös tulevaisuudessa. Heikon kannattavuuden vuoksi useilla maatioilla on tänä päivänä maksuvalmiusongelmia. Tilanteen helpottamiseksi maatilat tulevat tarvitsemaan käyttöpääomarahoitusta ja lainan maksuohjelman joustoja. Viime aikoina nähty yleinen hintojen nousu on tuonut oman lisähaasteensa maatalouteen kasvaneiden kustannusten myötä. Maatalouden heikon kannattavuuden vuoksi uusien investointihankkeiden kannattavuuden arviointi nousee jatkossa entistäkin tärkeämmäksi. Tässä myös pankin rooli rahoittajana korostuu, koska heikosti kannattavan investoinnin rahoitus ei ole kummankaan osapuolen edun mukaista.

LÄHTEET

- Alho, E., Arovuori, K., Heikkilä, A., Niskanen, O., Väre, M., & Yrjölä, T. (2019). *Maatalouden asema rahoitusmarkkinoilla*. Pellervon taloustutkimus. <https://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/kaikki-julkaisut/maatalouden-asema-rahoitusmarkkinoilla.html>
- Alhonsuo, S., Nisén, A., & Pellikka, T. (2009). *Finanssitoiminnan käsikirja*. Finanssi- ja vakuutus kustannus.
- Barnard, F. L., Akridge, J. T., Dooley, F. J., Foltz, J. C., & Yeager, E. A. (2016). *Agribusiness management* (5. p.). Routledge.
- Finanssiala ry, & Somerla, M. (2021). *Pankkivuosi 2020*. Helsinki. <https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2021/06/FA-julkaisu-Pankkivuosi-2020.pdf>
- Finanssivalvonta. (2015). *Määräykset ja ohjeet 3/2015*. Luototussuhteen laskenta. https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskoelma/2015/03_2015/2015_03.m3.pdf
- Haapanen, M., Heikura, J., & Leino, K. (2004). *Maatila liikeyrityksenä*. WSOY.
- Heikkilä, A. (2021). *Maatalouden rakennetuen valintakriteereiden arviointi ja kehittäminen*. Luonnonvarakeskus (Luke). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-319-0>
- Heikkilä, A. & Niskanen, O. (2020). *Maatalousinvestointien tukimuotojen arviointi ja maatilatalouden kehittämisrahaston rooli niiden toteutuksessa*. Luonnonvarakeskus (Luke). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-000-7>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p. 22. p.). Tammi.
- Investointien rahoitustuki*. (i.a.). Osuuspankki. <https://www.op.fi/documents/20556/65090/Maailan+investointituki+2019-2020/7b972075-6feb-04b7-fd64-45a186dec40f>
- Kananen, J. (2011). *Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kallunki, J., Kytönen, E., & Martikainen, T. (2002). *Uusi tilinpäätösanalyysi* (3. uud. p.). Kauppa- ja kauppala.
- Kettunen, L., & ammattikorkeakoulu, K. (2016). *OP Kainuun maatalousasiakkaiden taloudellinen tilanne*. Kajaanin ammattikorkeakoulu.
- Knüpfer, S., & Puttonen, V. (2014). *Moderni rahoitus* (7., uud. p.). Talentum.

- Kontkanen, E. (2015). *Pankkitoiminnan käsikirja* (4. uud. p.). Finva.
- Korpi, K., & ammattikorkeakoulu, S. (2014). *Maatalousinvestointien luototuksen arviointi*. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Kuisma, A. & Kallio, J. (2009). *Yrittäminen maatilalla*. Opetushallitus.
- Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1968/19680360#O3L1>
- Laki maatalouden rakennetuista 1476/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071476#a19.12.2014-1187>
- Lehtonen, H., Niskanen, O., Karhula, T., & Jansik, C.(2017). *Maatalouden rakennekehitys ja investointitarve vuoteen 2030* (Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 19/2017). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-383-3>
- Leppiniemi, J., & Lounasmeri, S. (2000). *Yritysrahoitus*. WSOYpro.
- Leppiniemi, J., & Sinivuori, E. (2009). *Rahoitus* (5. uud. p.). WSOY Oppimateriaalit.
- Liesivaara, P. (2020). *Pankkisektorin luottotappioiden ja maatalouden vakuuksien arvon kehitys: Toimiiko maatalousrahoitus riskin hajauttajana?* Suomen maataloustieteellisen seuran tiedote, 1–5.
- Luonnonvarakeskus, & Kyyrä, J. (2017). Maatalous- ja puutarhayritysten määrä alle 50 000. Luonnonvarakeskus. <https://www.luke.fi/uutiset/maatalous-puutarhayritysten-maara-50-000/>
- Luonnonvarakeskus, Niemi, J., & Ahlstedt, J. (2015). *Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2015*. Luonnonvarakeskus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-026-9>
- Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Enroth, A., Österman, P., & Harmoinen, T. (2007). *Maatilayrityksen yhtiöittäminen*. ProAgria maaseutukeskusten liitto; Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.
- Niskanen, J., & Niskanen, M. (2007). *Yritysrahoitus* (5. uud. p.). Edita.
- Osakeyhtiölaki 2006/624. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>
- Osuuspankki maatalousyrittäjän palvelut. (i.a.). Osuuspankki. <https://www.op.fi/yritykset/asiakkuus/maatalousyrittajan-palvelut>
- Ossa, J. (2014). *Yritystoiminnan verotus* (2. uud. p). Lakimiesliiton kustannus.

- ProAgria Maaseutukeskusten liitto, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Rikkonen, P., Harmoinen, T., & Teräväinen, H. (2008). *Maatilayrityksen menestystekijät*. ProAgria Maaseutukeskusten liitto.
- Ruokavirasto. (i.a.). <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/tuet-ja-rahoitus/nuoren-viljelijan-aloitustuki/>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Maa- ja metsätalousyritysten taloustilasto. (2015). Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/mmtal/2015/mmtal_2015_2017-03-21_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Maatalous- ja puutarhayritysten rakenne. (2021). Helsinki: Luonnonvarakeskus. <https://stat.luke.fi/maatalous-ja-puutarhayritysten-rakenne>
- Toiminimilaki 128/1979. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1979/19790128>
- Tomperi, S. (2019). *Yritysveroitus ja tilinpäätössuunnittelu* (30., uud. p.). Sanoma Pro Oy.
- Tomperi, S. (2021). *Käytännön kirjanpito* (29., uud. p.). Edita.
- Tuloverolaki 1535/1992. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535>
- Valli, R. (2015). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen* (2. uud. p.). PS-kustannus.
- Ylätaalo, M., Mäkinen, H., & Alander, A. (2004). *Maatilatalouden investoinnit, rahoitus ja maksuvalmius*. Helsingin yliopisto.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Liite 1. Kyselylomake

Maatalousasiakkaiden investointi- ja rahoitustarpeet

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa tradenomiksi. Teen opinnäytetyötä aiheesta maatalousasiakkaiden rahoitustarpeet ja investointihalukkuus. Olen töissä pankkialalla toimien osittain myös maatalousasiakkaiden parissa. Kyselyn tarkoituksena on selvittää maatalousyrittäjien yleisimpiä investointi- ja rahoitustarpeita sekä selvittää maatalojen lähitulevaisuuden näkymiä investointien osalta, jotta investointeihin ja rahoitustarpeisiin osataan varautua myös pankissa mahdollisimman hyvin.

Kyselyyn vastaamiseen kuluu aikaa noin 3 min. Jokainen vastaus on tärkeä, jotta tutkimukselle saadaan tarpeeksi laaja otanta mahdollisimman tarkan tutkimustuloksen saavuttamiseksi. Kyselyyn vastataan nimettömästi.

Kiitos jo etukäteen vastauksista.

Lauri Koivukoski

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

1. Vastaajan ikä *

- alle 30 v
- 30-39 v
- 40-49v
- 50-59v
- 60v-

2. Maatilan tuotantosuunta *

- Maidontuotanto
- Naudanlihantuotanto
- Sianlihantuotanto
- Siipikarjanlihantuotanto
- Kananmunantuotanto
- Lammas- ja vuohitalous
- Kasvinviljelytila
- Erikoiskasvinviljelytila

3. Oletko pää- vai sivutoiminen maatilayrittäjä *

- Päätoiminen
- Sivutoiminen

4. Maatilan yhtiömuoto *

- Yksityinen maataloudenharjoittaja
- Maatalousyhtymä
- Osakeyhtiö

5. Oletko harkinnut maatilan yhtiöittämistä? *

- Kyllä
- En

6. Viljelyssä oleva peltopinta-ala *

- 0-19 ha
- 20-49 ha
- 50-99 ha

100-199 ha

200 ha -

7. Maatilan liikevaihto *

0 - 50 000 eur

50 000 - 100 000 eur

100 000 - 250 000 eur

250 000 - 500 000 eur

500 000 - 1 000 000 eur

1 000 000 eur -

8. Harjoitatko maanviljelyn lisäksi jotain muuta yritystoimintaa? *

Kyllä

En

9. Jos vastasit kyllä, millaista yritystoimintaa?

10. Aiotko lähitulevaisuudessa? (5 vuotta) *

Laajentaa maatilan toimintaa

Pitää maatilan toiminnan nykyisellään

Supistaa maatilan toimintaa

Lopettaa maatilan toiminnan

11. Teetkö investointilaskelmia? *

- Kyllä, aina
- Kyllä, joskus
- En

12. Teetkö budjettilaskelmia? *

- Kyllä, joka tilikausi
- Joskus
- En koskaan

13. Mihin aiot investoida lähitulevaisuudessa (5 vuoden sisällä)? Voit valita useampia vaihtoehtoja.

- Kotieläinrakennukset
- Kasvinviljelyrakennukset
- Kotieläinkalusto (esim. lypsyrobotti)
- Työkoneet (esim. traktori)
- Maatalouskoneet (esim. kylvökone, paalain)
- Lisäpellon osto
- Jokin muu _____

14. Ovatko suunnittelemasi investoinnit? Voit valita useampia vaihtoehtoja.

- Laajennusinvestointeja
- Korvausinvestointeja
- Hygieniainvestointeja
- Eläinten hyvinvointiin panostavia investointeja
- Pellon kasvukunnon parantamisen investointeja

15. Oletko oikeutettu nuoren viljelijän tukeen? *

Kyllä

En

16. Oletko saanut investointeihin investointitukea vuoden 2015 jälkeen? Voit valita useampia vaihtoehtoja. *

Olen saanut myönteisen tukipäätöksen

Olen hakenut tukea, mutta tukipäätös oli kielteinen

Tukihakemuksen käsittely on kesken

En ole hakenut tukea

17. Miten olet rahoittanut tai aiot rahoittaa investoinnit? Voit valita useampia vaihtoehtoja.

Oma pääoma

Pankkilaina

Osamaksurahoitus

Leasing

Jokin muu _____

18. Jos olet hakenut investointia varten ulkopuolista rahoitusta, onko tarvitsemasi rahoitus järjestynyt?

Kyllä

Ei

19. Jos rahoitus ei ole onnistunut, miksi?

---

20. Oletko tarvinnut käyttöpääomarahoitusta viimeisen vuoden aikana?

*

Kyllä

En

21. Oletko tarvinnut lainoihin maksuohjelman muutosta tai lyhennysvapaata viimeisen vuoden aikana? *

Kyllä

En

22. Minkä näet suurimpana esteenä maatalan kehittämiselle tulevaisuudessa?

---

23. Terveisiä pankille maatalan investointeihin liittyen?

[Tietosuojaseloste \(SeAMK Webropol\)](#)